

ÜLKE

9

1979

MUZAFFER ERDOST
ANARŞİZM VE ANARŞİST EĞİLİMLER ÜZERİNE

VAHAP ERDOĞDU
EKİM DEVRİMİ VE BAZI TEORİK YAKLAŞIMLAR

ALAATTİN BİLGİ
KAPİTAL'İN DOĞUŞU ÜZERİNE

TEVFİK ÇAVDAR
1915-1925 DÖNEMİNDE NEW YORK TIMES'DA YAYINLANAN
TÜRKİYE'YE İLİŞKİN HABER VE YORUMLAR

ŞEVKİ BAYRAKTAROĞLU-GÜLTEKİN EMRE
BALYA KURŞUN MADENLERİ ÜZERİNDE FRANSTZ
EMPERYALİZMİ — BALYA'NIN SOSYO-EKONOMİK
YAPISI VE MADENİN DÜNÜ-BUGÜNÜ

M. P. PAVLOVIÇ
TÜRKİYE'DE KOMÜNİST HAREKET

İÇİNDEKİLER

BU SEÇİMLERDE SOSYALİSTLERİN TAKTİK BİRLİĞİ ÜZERİNE
YENİ ÜLKE
1-9

FAŞİZME KARŞI SAVAŞIMDA GÜNCEL BİRKAÇ NOT
MUZAFFER ERDOST
10-30

ANARŞİZM VE ANARŞİST EĞİLİMLER ÜZERİNE
MUZAFFER ERDOST
31-78

AVRUPA'DAKİ TÜRK AŞIRI SAĞCILARI
(AMNESTY INTERNATIONAL)
79-110

EKİM DEVRİMİ VE BAZI TEORİK YAKLAŞIMLAR
VAHAP ERDOĞDU
111-145

BALYA KURŞUN MADENLERİ ÜZERİNDE FRANSTZ
EMPERYALİZMİ — BALYA'NIN SOSYO-EKONOMİK
YAPISI VE MADENİN DÜNÜ-BUGÜNÜ
SEVKİ BAYRAKTAROĞLU-GÜLTEKİN EMRE
146-167

1915-1925 DÖNEMİNDE NEW YORK TIMES'DA YAYINLANAN
TÜRKİYE'YE İLİŞKİN HABER VE YORUMLAR
TEVFİK ÇAVDAR
168-193

KAPİTAL'İN DOĞUŞU ÜZERİNE
ALAAATTİN BİLGİ
194-209

TÜRKİYE'DE KOMÜNİST HAREKETİ
M. P. PAVLOVIÇ
210-225

AÇIKLAMALAR DEĞİNMELEK YANITLAR

OYLUMU KÜÇÜK, DEĞERİ BÜYÜK BİR YAPIT
RAGİP GELENCİK
226-228

DİSK'İN EKONOMİK RAPOR'U
KENAN SOMER
228-249

İSLAM VE ÇAĞDAŞ KILIKLI AYDINLARIMIZ
TURAN DURSUN
249-255

ANAYASAYI DEĞİŞTİRME PLANLARI
HALİT ÇELENK
255-258

BAĞLANTISIZLIK HAREKETİ VE HAVANA DORUĞU
KAYA GÜVENÇ
258-261

YİTİRDİĞİMİZ İKTİSAT TARİHÇİSİ ÖMER LÜTFİ BARKAN
M. E.

YENİ ÜLKE

SAYI 9

EKİM KASIM ARALIK

1979

BU SEÇİMLERDE SOSYALİSTLERİN TAKTİK BİRLİĞİ ÜZERİNE

Türkiye, her alanda, bunalımlı günler yaşamakta. Bunalımların temel belirleyici etmeni, kuşku yok ki, iktisadî yapıdır; ama bu, temel belirleyici nedeni açıklamakla birlikte, her şeyin çözümünü, iktisadî temelin sağlığa kavuşturulmasından beklememiz anlamına gelmez. Çünkü, her şeyden önce, gerici güçler, iktisadî yapının doğurduğu olumsuzluklardan yararlanarak, bilinçli ve sistemli bir biçimde, hemen her planda kargaşa körüklerken; ilerici güçler, sonal belirleyici temel etmenin yasalarına sığınarak, bu yasaların kendilerini sürüklediği yazgıya boyun eğmezler. Toplumsal gelişme yasaları, bu yasaları bilen ve bunun bilincine varan ilerici güçlerin, toplumsal gelişmeyi ileriye doğru hızlandırmalarının bir aracı olduğu kadar, bu yasaların, kendi açısından bilincine varan gerici güçlerin de, toplumsal gelişmeyi yavaşlatmasının, geriletmesinin de aracı olmaktadır.

Bizim irademizin dışında hükmünü yürüten iktisadî yasaların kör etkilerine kendimizi kaptıramayacağımız gibi,

iktisadî temel üzerinde oluşan, ve bir kez oluştuktan sonra da, şu ya da bu ölçüde bağımsız güçler haline gelen yönetimsel, siyasal, hukuksal, sanatsal ve benzeri üstyapı kurumlarının kendi kendilerini, birbirlerini ve temel yapıyı etkilemesini de gözardı edemeyiz. Bu nedenledir ki, Türkiye’de, başta emperyalizm olmak üzere tüm egemen güçlerin ülke içersinde her planda geliştirdiği gericilik karşısında, ülke ölçüsünde faşist saldırılar karşısında, temel belirleyici etmenin iktisadî etmen olduğunu ve *ergeç* kendi gelişme yolunu açacağını ileri sürerek, yazgımızı, iktisadî yasaların kendiliğinden işleyişine terkedemeyiz. İkincisi, tüm siyasal, hukuksal, yönetimsel vb. alanda, gericiliğin, tertip, propaganda, suikast ve sabotajları karşısında, iktisadî yapıyı sağlığa kavuşturucu çalışmanın uzun erimli sonuçlarını da bekleyemeyiz. Üçüncüsü, emperyalist gericiliği ve onun ikiyüzlülüğünü ve karakterine özgü barbarlığı bütün çıplaklığı ile ortaya koyan faşizmin, iktisadî temelden kaynaklandığı kadar, iktisadî temeli de olumsuz yönde etkilemekte olduğunu, dışalayamayız. İktisadî evrim, *ergeç*, kendi yolunu açar ve iktisadî evrime karşı olan siyasal zoru alteder. Ama, iktisadî evrime karşı oluşan siyasal zor, toplumun acılı ve ıstıraplı bir yol izlemesine neden olur, bunun yanı sıra, toplumsal gelişmeyi yavaşlatır, durdurur, geriletir. Bununla da kalmayabilir, siyasal zor, iktisadî evrime karşı olduğu ölçüde, üretimin pek büyük bölümünü, bu zoru gerçekleştirecek insanın tüketimine ve onların gereksindiği malzemeye ayıracağı için, toplum yeniden üretemeyecek noktaya gelir, ve yeniden üretemeyen bir toplum ise ayakta kalamaz. Dolayısıyla şöyle de düşünemeyiz: iktisadî evrime karşı olan siyasal zor (bugün Türkiye’de faşizm), *ergeç* iktisadî evrim kendi yolunu açacağı için yıkılmaya mahkûmdur. Kuşkusuz, iktisadî evrime karşı olan siyasal zor, *ergeç* yıkılır; ama, iktisadî gelişmeyi ne denli ve ne kadar bir süre yavaşlatıyor, durduruyor, geriletiyor ve yıkıma sürüklüyorsa, toplumsal gelişme o denli ve o kadar süre tahribe uğruyor, toplum (ve özellikle emekçi sınıf ve katmanlar, ilerici, demokrat, devrimci aydınlar) o denli ve o kadar süre acılı ve ıstıraplı bir süreçten geçiyor demektir. Dolayısıyla iktisadî evrimin siyasal zoru yıkmasını bekle-

mek demek, yalnızca, toplumun iktisadî yapısında bir gerilemeye, bir yıkıma gözyummak demek değil, ideolojik, düşünsel, sanatsal varlığımızda da bir gerilemeye, bir yıkıma, bir erozyona gözyummak demektir; bir başka deyişle, toplumun, maddî ve manevî alanda, on yıl, elli yıl, yüz yıl geriye gitmesine gözyummak demektir.

Bizim, sonal belirleyici etmen olan iktisadî yapının kendiliğinden gelişimine “umut” bağlamamız; bu temel üzerinde oluşan üstyapının, iktisadî gelişmeyi kösteklediği kadar, siyasal zorun faşizme vardığı dönemlerde, hem üstyapıyı, hem iktisadî temeli tahrip ettiği gerçeğini dışalamamız, bağışlanmaz bir yanılğı olur. Bağışlanamayacak yanılğılardan bir diğeri de, emperyalist gericiliğe ve onun kudurgan biçimiyle ikiyüzlülüğünü sergilediği faşizme karşı savaşımında, genel planda, faşizmin gelişmesine olanak sağlayacak olan, sosyalistlerin taktik yanlışlarıdır. Özünde, faşizme karşı savaşımın gereğine inanmak, ama taktik ilkelere ve savaşım yöntemlerinde, faşizme ilerleme olanağı sağlayacak yanlışlar yapmak — bu, bugün, devrimci hareketin ve anti-faşist cephenin en ivedi sorunu haline gelmiştir.

FAŞİZM, *Türkiye ölçeğinde*, örgütlü bir faaliyet yürütmektedir. Bu örgütlü faaliyet, tek bir örgütte toplanmış da değildir. Yasal örgütleri ne denli az sayıda, büyük ve geniş ise, yeraltına çektiği örgütler, o denli çok sayıda, küçük ve dardır. Faşist örgütlenmeyi, iki yönüyle irdelemek olanağı vardır. Bir yönüyle geniş yığınlara açık, küçük-burjuvazinin gerici ideolojilerini toplumun çeşitli kesimlerine yayan örgütler. Bunlar, toplumun çeşitli kesimleri üzerinde, faşist ideolojiyi yaygınlaştırmak isteyen örgütlerdir, ve aynı zamanda, bu örgütler, faşist harekete çekilecek üyelerin, bir ilk yoklama, deneme yerleridir. Faşist harekete çekilebilecek kişiler, genel olarak burada saptanır; bunlar, niteliklerine göre, ya faşist partiye, ya da yarı-yasal durumdaki gençlik örgütlerine çekilir. Yarı-yasal durumdaki gençlik örgütlerinde başarı gösterenler, buradaki görevlerini bırakarak, yeraltı örgütlerine çekilirler. “Demokrasi”nin boşluklarından yararlanan faşizm, sistemli olarak, yeraltına çek-

tiği örgütlere işlettiği cinayetlerin suçunu, yarı-yasal örgütleriyle sokak gösterileri biçiminde, yasal siyasal örgütü ile, devletin yaygın organları dahil, her organdan yararlanarak, demeç vb. biçiminde, devrimcilere yüklemek, ve yığınları şaşırtmak olanağına sahiptir. Bütün bunlar, faşist cinayet ve suikastlerin içyüzünü olduğu kadar, faşist örgütler arasındaki bağı da, yığınların ve yığınların olduğu kadar aydınların gözünden de gizleyen karmaşık bir tablo yaratmaya yaramaktadır. Bir faşist suikast haberinin hemen ardından, faşist partinin liderinin olayı ağır bir dille kınayan demeci okunabilmekte, faşist partinin sözcüsü, Mecliste, bu suikastten dolayı devrimcileri suçlamakta, siyasal iktidarı sorumlu tutmakta; suikast kurbanının ailesine, faşist liderlerin, üzüntü ve başsağlığı dileyen telgrafları, televizyon ve radyoda okunmaktadır.

Faşizmin bu ikiyüzlülüğü teşhir edilmediği sürece, faşizm, bundan son derece büyük yararlar sağlamaya devam edecektir. Ama bundan önemlisi şudur ki, suikast ve cinayetleri işleyen kişilerin, yani yeraltına çekilen küçük ve dar faşist grupların, yasal görünümlü örgütlerle ilişkisi ve hepsinin tek merkezden yönetildiği, ve hepsinin bir bütünün parçaları olduğu olgusu, gözlerden bugüne değin gizlenebilmiştir ve gizlenebilmektedir. Faşist hareketlerin hiçbiri ötekenden bağımsız değildir, ve hepsi aynı bütünün, tek bir merkezden yürütülen bütünün parçalarıdır.

Faşist örgütlemenin çeşitli adlar altında, çok sayıda ve farklı örgütlerden oluşması, bu örgütlenmenin önemli bir özelliğini yığınların gözünden gizlemiş olsa gerekir. Bu da, faşist siyasal partinin, *tek bir siyasal parti* olmasıdır. Çünkü, kumanda merkezi tektir. Faşist hareketin, toplumun farklı kesimlerine hitap edecek, onları faşist harekete hazırlayacak örgütleri ile, faşist cinayet, suikast ve sabotajları gerçekleştirecek olan örgütleri, ancak görev bölümü bakımından birbirinden ayrılır.

FAŞİZME karşı savaşımında, anti-faşist cephe karşılaşılan tablo ise, bunun tam karşıtı bir durum gösterir. İlk, faşizme karşı, anti-faşist bir cephe gerçekleştirilmemiştir. Ve ikincisi, devrimci hareket, faşizme karşı, kendi

içinde bir birlik oluşturamamıştır. Proleter devrimciler, faşizme karşı bir birlik oluşturmadan, devrimci proletaryanın tek bir örgütünü oluşturmadan, işçi sınıfının müttefiklerinin, yani köylülüğün ve kent küçük-burjuvazisinin güvenini sağlayamazlar. Bir başka deyişle, üretimin niteliği gereği büyüyen, yoğunlaşan, merkezleşen işçi sınıfının, siyasal ve ideolojik savaşımında, tek bir hareket içerisinde bütünleşebilmesini engelleyen, parçalara ayrılmış çok sayıda bir örgütlenme barajını aşmadan, yani tek bir siyasal örgütünü oluşturmadan, kendisinin müttefiki olması gereken küçük-burjuvaziye yanına çekemez, anti-faşist cepheyi gerçekleştiremez. Küçük-burjuvaziye güven veremez, ve onun, güven duyacağı güçlü bir örgüt olmadığı sürece, umutsuzluğa ve yanılığa kapılmasını önleyemez.

Elbette yalnızca bu değil. Anti-faşist cephenin kendi içerisinde bölünmüşlüğü, başlıca iki sorunu gündeme getirmiştir. Bunlardan biri, faşizm karşısında, faşizmden çok güçlü olan demokrasi cephesinin güçlerinin, birbirinden dağınık, birbirinden yalıtık, ayrı ve küçük gruplar oluşması, dolayısıyla, genel planda, faşizmi yenilgiye uğratamamasıdır. İkincisi, demokrasi cephesinden çok zayıf olan faşizmin, demokrasi cephesinin küçük ve parçalanmış gruplarını, tek tek yenebilmesinin olanağının yaratılmış olmasıdır.

DEVİRİMCİ hareketteki bölünme, faşizme karşı savaşımında, kendisini ortaya nasıl koymaktadır? Bir kere, faşizmin tanımında ve tahlilinde görüş ayrılıkları biçimindedir. İkincisi, faşizme karşı izlenecek strateji ve taktiklerin saptanmasında. Üçüncüsü, faşizme karşı pratik davranışlarda. Dördüncüsü, faşist hareketin birlik ve bütünlük içerisinde olmasına karşı, devrimci hareketin parçalı ve bölünmüş hareketler biçiminde olmasında.

Devrimci proletarya, faşizme karşı savaşımın taktik birliğini oluşturmadığı sürece, faşizme karşı eylemini, birlik ve bütünlük içerisinde yürütemez. Sosyalistlerin bir kısmı parti olarak, bir kısmı bağımsız adaylar olarak seçime girerken, gene devrimci hareket içerisinde, "seçimi boykot" girişimlerinin belirgin bir biçimde sürdürülmesi, temelde

devrimci hareketin bölünmüşlüğünden, devrimci hareketin tek bir otoriteden yoksun olmasından, ve buna bağlı olarak faşizme karşı taktik birliğin oluşturulamamış olmasından kaynaklanmaktadır. Biz, burada, seçime katılmanın mı, seçimi boykotun mu doğru olduğunu irdelemiyoruz. Bu, ayrı bir konudur. Ama yalnızca şurasını belirtelim ki, seçime katılma ya da seçimi boykot, sosyalist devrimin sorunu değil, demokratik bir sorundur. Ve bu bakımdan, “seçimleri boykot”, *amacı* bakımından değerlendirilmek gerekir. Seçim sonuçları, Türkiye’de, demokratik güçler ile faşist güçler arasında, ilericiler ile emperyalist gericilik arasında yaşanan savaşımın ibresini ileri ya da geri oynatacak özelliktedir. Parlamento-dışı ya da parlamento-üstü iktidar alternatifinin, faşist bir müdahale niteliğinde olacağı gözle görülür hale gelmişken, parlamento-ıç i bir değişikliğin doğuracağı siyasal iktidar değişikliği faşizmin özlediği bir şey iken, amacı, faşizme özlediği olanakları sağlamaktan başka bir şeye yaramayacak olan bir boykot kararı, devrimcilerin, demokratik görevlerini unutmalarından başka bir şey değildir ve anarşistçe bir karar olmaktan öteye gidemez. Bunun yanı sıra, sosyalistlerin, darbelerini, egemen sınıfların partilerine ve özellikle en gerici, yani faşist partiye yöneltmeleri gerekirken; “seçimi boykot” sloganıyla ortaya çıkarken, egemen sınıflara yönelttiklerini sandıkları darbelerini, her şeyden önce, seçime katılan sosyalist partilere yöneltmiş olduklarını unutmamalıdır.

FAŞİZME karşı savaşımında, sosyalist partiler ve gruplar arasında bir yaklaşmanın bazı koşullarının yaratılması üzerine, sosyalist partiler ve gruplar arasındaki ideolojik ayrılığı bir düşmanlığa dönüştürme girişimleri, üzerinde özellikle durulmaya değer bir konudur. Çünkü, sosyalistlerin, bir seçimde, darbelerini, emperyalist gericiliğe, egemen sınıfların partilerine yöneltecek yerde, sosyalist partilere çevirmesi, devrimci bir tutum değildir; nesnel sonuçları bakımından, egemen sınıflara hizmet etmektir. Bizim de, ideolojik bakımdan onaylamadığımız sosyalist partiler elbette vardır. Bu partilere karşı muhalefet, ideolojik görüş ayrılıklarının ifade edilmesinde kendini ortaya koyar. Oy-

sa, kendisinin “gerçek sosyalist” olduğunu ileri süren bir parti, bazı sosyalist partileri, Moskova’dan “para almakla” suçlayacak kadar iğrenç bir tutum içersine girmiştir, ve yıllardan beri, emperyalist gericiliğin ve faşizmin iftira kampanyası, anti-komünizm, bu kez, “gerçek sosyalist” kisvesi altında yeniden piyasaya sürülmektedir. Bu, herhangi bir sosyalist partiyi değil, Türkiye devrimci hareketini, yığınların gözünden düşürmeye yönelik bir davranıştır. Sosyalistlerin, eğer sosyalist iseler, birbirleri arasındaki ideolojik ayrılıkları, özellikle böyle bir seçim kampanyası döneminde, egemen sınıfların *önünde*, birbirlerine karşı karışmaya ve çatışmaya dönüştürmeye hakları olamaz. Onlar, darbelerini, egemen sınıflara, emperyalist gericiliğe ve faşizme yöneltirler; egemen sınıfların, emperyalist gericiliğin ve faşizmin “hakemliğinde”, birbirlerine bu ölçüde saldırmazlar, saldırmaya hakları yoktur. Birinci Enternasyonal içersinde, bakuninciler, yani anarşistler, buna benzer bir yol izlediler, ve etkin oldukları bazı Avrupa ülkelerinde, devrimci hareketi, burjuvazinin müdahalesine bile gerek kalmayacak bir biçimde, güçten düşürdüler, ya da burjuvazinin bir darbede üstesinden geleceği parçalara böldüler.

FAŞİZMİN temel özelliklerinden biri, yığınlarda umutsuzluğu yaygınlaştırmak ve süregenleştirmektir. Çünkü umutsuzluğa kapılan ve umutsuzluğu süregenleşen yığınlarda siyasal davranış paralize olur, atıl hale gelir, faşizme karşı koyma dürtüsü söner. Bu, kuşkusuz sürekli olmaz, geçici bir süre devam eder. Ama faşizm, sonal atılımlarını, işte tam *bu anda* gerçekleştirir. Çünkü, umutsuzluğa kapılan yığınların kurtuluş seçeneği olmadığı, ya da yığınlar, kendilerini kurtuluşa götürecek ölçüde örgütlü bir güce sahip olmadığı zaman, yığınların kendi aleyhine olan faaliyetlere tepkisi de o ölçüde azalır.

Seçim-öncesi olaylar, bir kaosa bürünmüş gibidir. Kuşku yok ki, sınıflaşma hareketinin pek büyük bir yoğunluk kazandığı dönemlerde, küçük-burjuvazinin sayısal bakımdan ağır bastığı bir ülkede, temeldeki çok yönlü dalgalanış, siyasal üstyapıda yansıyacaktır. Ama bu çalkalanış, bir umutsuzluğa dönüştüğü zaman, yığınlar, kendilerine yeni

bir umut ararlar. İşçi sınıfının ideolojisi, yıkıma uğrayan ve umutsuzluğa kapılan yığınlara, gerçek kurtuluş yolunu gösteremediği zaman, bu yığınların umutsuzluğunu, emperyalist gericilik, faşizm, vargücüyle soğurmaya çalışır. İki biçimde soğurmaya çalışır: ya onları küçük mülk sahibi olarak muhafaza edeceği ütopyasıyla kandırır ve kendi yanına çeker; ya da onları tam bir umutsuzluğa gömerek, atılaştırır ve kendisine dolaylı olarak tâbi kılar. Faşizmin, Türkiye ölçeğinde kaos yaratmasının özsel içeriği, bu ikinci amacında yatar. Köylüler ve kent küçük-burjuvazisi, ne kendilerinin sınıfsal temsilcisi olan sosyal-demokrat partide, ne de işçi sınıfının ideolojisinde (tek bir partide), geleceklerini ve kurtuluşlarını göremediği zaman, moral bir çöküntüye uğrarlar. Faşizm, bu nedenle, sosyal-demokrat ağırlıklı siyasal iktidarı başarısızlığa uğratmak, sosyalist partilerin bir umut olamayacağını göstermek ister, ve bunun için, olanca gücüyle, ilerici, demokrat ve devrimci kişi ve kuruluşlara saldırarak, yığınlara umut sağlayacak kişi ve kuruluşların, yığınlarla olan bağlarını çözmek için çaba harcar.

DEVİRİMCİ hareketin tek bir örgütünün gerçekleştirilmemiş olması, ve tek bir otoriteden yoksun olması, kendisini işçi sınıfının temsilcisi olarak gösterebilen gizli küçük örgütlerin oluşmasına da olanak sağlar. Genellikle anarşist eylemlere kayan bu tür küçük gizli gruplar, bir yandan anarşizm ile bilimsel sosyalizm arasındaki uçurumun gözlerden gizlenmesine, ve bir yandan da, faşizmin kendi cinayetlerini devrimci hareketin üzerine yüklemesine, ve bir kaos yaratılmasına olanak sağlar. Devrimci hareketi kitlelerin gözünden düşürmek isteyen faşizm, küçük ve gizli terörist örgütlerin çoğaldığı bir ortamda, düzenlediği suikastleri ve sabotajları, anarşistlerin varlığında, devrimci hareketin sırtına yükleyebilir ve yüklemektedir. Kendisinin düzenlediği tertipleri, bir yandan devrimci hareketin sırtına yükleyerek, devrimci hareketten kitleleri uzaklaştırmaya çalışır, ve bir yandan da, yığınları, gerçek nedenini anlayamadığı olaylar yığını içersinde bunaltarak, siyasal kavrayışı bulanıklaştırır, dalgalandırır, onların kararlı bir siyasal tavır takınmalarını önler.

Eğer, proleter devrimci hareket, otoritesini sağlayacağı tek bir örgütte bütünleşmezse, kaçınılmaz olarak, işçi sınıfını temsil ettiğini ileri süren ve bireysel terörü amaç haline getiren ve içersine emperyalist gericiliğin ajanlarının sızabileceği ya da emperyalist gericiliğin bu tür örgütlerin benzerlerini oluşturmakta hiçbir güçlkle karşılaşmayacağı bu küçük ve gizli örgütlerin ortaya çıkmasını, devrimci harekete zararlarını azaltamaz.

SEÇİM ortamında ortaya çıkan sorunlar, bizim önümüze temel iki görev koymaktadır. Birincisi, yığınların umutsuzluğa kapılmamalarını, faşizmin yarattığı kaosun altında boğulmamalarını, siyasal davranışlarının bulanıklaşmamasını ve yalpalamamalarını sağlamak; ikincisi, faşizme karşı devrimci sınıfın birliğini ve köylülük başta olmak üzere küçük-burjuvazinin ittifakını sağlayacak bir tutum takınmak, ve bu tutumun, yoğunlaşan ve merkezleşen, bir başka deyişle, sınıf olarak bütünleşmiş bulunan işçi sınıfının bütünleşmiş örgütünü yaratma yolunda bir tutum olmasına özen göstermek. Seçim döneminde, işçi sınıfının bütünleşmiş örgütünü yaratma yolunda çaba harcamak, ilkin, sosyalist parti ve grupların, darbelerini birbirlerine karşı değil, egemen sınıfların partilerine ve özellikle faşist partiye yöneltmelerinden geçer. Seçimlerde tam bir taktik birlik sağlamak olanağı, doğaldır ki, yoktur; sosyalist parti ve grupların birbirlerini hedef almaları değil, hedeflerini, egemen sınıfların partisine ve özellikle içlerinde en gericisi olan faşist partiye yöneltmeleri, sosyalistlerin, bu seçimlerde izleyeceği ortak temel taktik olabilir ve olmalıdır.

YENİ ÜLKE

FAŞİZME KARŞI SAVAŞIMDA GÜNCEL BİRKAÇ NOT

TÜRKİYE, *önlenebilir* bir tehlike ile, faşizm tehlikesi ile karşı karşıya. Son bir-iki yıl içersinde, bu “önlenebilir”liğin, basit birtakım siyasal istemlerle, bugünkü gibi bir siyasal iktidar değişikliği ile olanaklı olmadığı da emekçi yığınlar tarafından somut bir biçimde kavranılmaya başlandı. Ne var ki, bu, faşizmden kaygı duyan geniş yığınlarda yeni bir umutsuzluğun kaynağı olabilecek bir nitelik aldı. Şimdi diğer şeyler yanında sorular şunlardır: birincisi, faşizmi benimsemiş bir siyasal iktidara karşın, faşizm canlı bir biçimde geliyorsa, faşizmin önlenmesi, aynı zamanda, böyle bir siyasal iktidarın sorunu olmaktan çıkmış mıdır; ikincisi, faşizmi önleyebilir *nitelikte* bir siyasal iktidarın gerçekleştirilebilmesi, hiç değilse zaman bakımından, olanaklı mıdır? Buna karşılık gerici cephenin bugün ulaştığı sonuçlara da bakmak gerekir: birincisi, faşizmi *benimsememiş* bir siyasal iktidara karşın, faşist hareketi ilerletmenin olanaklı olduğu anlayışı kitlelere dayatılmış, kabul ettirilmiştir; ikincisi, faşizmi benimsemeyen bir siyasal iktidarın *kararsız ve ikir-*

cikli tutumu karşısında, yalnızca faşist hareketi ilerletmenin değil, faşizme gerçeklik kazandırmanın olanakları bulunduğu ortaya konmuştur. Somut durum şudur: faşizm, Türkiye’de, yalnızca bir “zihniyet”, bir “ideoloji” olarak değil, kurumlarıyla, kuruluşlarıyla ve etkinlikleriyle bir “gerçek” olarak vardır, ve gücünü büyütmektedir.

Güncel sorunlar şunlardır: birincisi, *mevcut* siyasal iktidar faşizmi geriletmiş midir?, faşizmin büyümesini durdurmuş mudur?, faşizmin büyümesi yavaşlatılmış mıdır? İkincisi, *yeni* bir siyasal iktidar, faşizmin ortağı bir siyasal iktidar mı olacaktır?, faşist bir siyasal iktidar mı olacaktır?, liberal demokrat bir siyasal iktidar mı olacaktır? Üçüncüsü, *mevcut* siyasal iktidardan daha solda bir iktidar olanağı var mıdır?, yoksa *mevcut* siyasal iktidar faşizm karşısında bugünkü konumuna göre daha sola çekilebilir mi?, yoksa *mevcut* siyasal iktidarın kendini daha da sağa çekmesi olasılığı var mıdır?

Bütün bu soruların yanıtından önce, birkaç sorunun daha sergilenmesi gerekir: Sosyalist hareketin, kendi iç (ideolojik) sorunlarının *mevcut* olmasına karşın, faşizme karşı, sağlıklı bir tutuma girebilmesi olanakları var mıdır? Sosyalist hareketin, anti-faşist savaşında, küçük-burjuva demokratlara karşı tutumu ne olmalıdır? Onları iktidardan uzaklaştırmak mı, yoksa onlardan, kendi istemlerini gerçekleştirmelerini istemek mi; onları sağa itmek mi, onları sola çekmek mi? Sosyalist hareket, egemen sınıf ve katmanları, *tek bir birlik* halinde ve faşist olarak mı görmelidir, yoksa egemen sınıf ve katmanlar içersinde, biri liberal demokrat ve biri faşist iki farklı eğilimin kutuplaşmasına çalışarak sağ cephede demokrasi lehine bir bölünme yaratabilir mi?

Faşizmin gelişmesinin nedeni yalnızca faşistlerin kendileri midir, yoksa bunda, liberal demokratların, sosyal-demokratların, sosyalistlerin sorumluluğu var mıdır? Sosyalistler, faşizme karşı savaşında, kendi strateji ve taktiklerini mi belirlerler, yoksa sosyal-demokratların ya da liberal demokratların taktiklerini mi belirlerler?

Bu sorular yığınının ortasında, Türkiye’de, terimlere ve kavramlara bakalım: Televizyonda yapılmış açık oturumlarda, sağın ideologları sürekli olarak, “komünist”, “anar-

şist", "terörist" terimlerini kullanmaktadır; sosyal-demokrasinin siyasetçileri ve ideologları ise, "şiddet eylemcisi", "sağ şiddet eylemcisi", "sol şiddet eylemcisi" terimleriyle tabloyu açıklamaya çalışmışlardır. Soldan bazı yazarlar ise, bu terimlerin fazla ilerisine geçmemiştir. Ve ensonu, İçişleri Bakanı Güneş, "sağ şiddet eylemcisi"ni de, "sol şiddet eylemcisi"ni de "cani" terimiyle anlatarak, "caninin, cinayet işleyenin devrimcisi de, ülkücüsü de olmaz" demiş, ve bu, Başbakan Ecevit tarafından da benimsenerek açık hava toplantılarında yinelenmiştir.

Türkiye'nin başlıca sorunu nasıl "faşizm" ise, bu başlıca sorunun temel sorunu da ilkin kavramlardır. Çünkü "faşizm", ne denli bilinemez, "gizemli" bir şey olarak kalırsa, o denli, kitleleri yıldırma, sindirme, kendine bağımlı kılma, ve giderek yığınları umutsuzluğa sürükleme ve bu umutsuzluğun üzerinde yükselme olanağı bulur. İkincisi, "faşizm", ne denli salt bir "sağ şiddet eylemi" olarak tanımlanırsa, o denli kadro ve kurumlarından soyutlanmış olur, ve biz, o zaman, faşizmi, yalnızca, somut cinayetlerin kendisinden başka bir yerde arayamayız. Ve "faşizm", ne denli bir "şiddet eylemi" olarak tanımlanırsa, faşizme karşı savaşım, "şiddet eylemleri"nin kovalanmasına ve yakalanmasına indirgenir. Ve ensonu, "faşizm" in cinayetleri, "cani"lik olarak nitelendiği sürece, faşizm, bireysel birer cinayet olayları olarak ele alınır ve cinayet işleyenler, birer "adi" suçlular olarak, "adi" suçlulara özgü yargılama yöntemleriyle yargılanır ve bunlara ait yargılanmalara çarptırılır. Hele egemen sınıfların siyasetini sürdüren, faşizm ile flört etmekte olan gazetelerin dilinde, tüm silahlı eylemciler, "anarşist" ve bu eylemler "anarşizm" olarak nitelendiği zaman, orada, *bilerek ve kasıtlı bir biçimde*, yalnızca faşizm gizlenmiş olmaz, anarşist eylemler kadar, faşist silahlı eylemler de, sosyalizm ve sosyalist hareketin sırtına yüklenmiş ve sosyalizm ile yığınlar arasında bağların güçlenmesi yerine, sosyalizm ile yığınlar arasına bir uçurum açılmaya, bir Çin Seddi örülmeye çalışılmış olur. Bir başka anlatımla, her türlü şiddet eyleminin "anarşist" bir eylem ya da "anarşizm" olarak gösterilmesi, bir yandan faşizmi gizler, faşist eylemleri "sosyalizm" in sırtına yükler, ve öte yandan, sos-

yalizm ile onun gerçekleştirilmesinin temel ögesi yığınlar ile arasında bir soğuma, bir uzaklaşma yaratır. Böylece faşizmi gerçekleştirmenin aracı olarak faşist eylemler, sosyalizm ile yığınlar arasındaki bağları kırması bakımından da faşizme dolaylı olarak hizmet etmiş olur.

Öyleyse, önümüzdeki sorunlardan biri, kavram olarak faşist silahlı eylemlerin, anarşizmden belirgin bir biçimde ayrılması ve bunun teorik açıklamasıdır. İkincisi, bilimsel sosyalizmin teorisi ve taktiği açısından bu denli önem kazanan "anarşizm" ile "bilimsel sosyalizm" arasındaki *uçurumun* teorik olarak açıklanmasıdır.

Konuya girmeden önce, Başbakan Ecevit'in, faşizmi ve faşist örgütleri yeren sloganlar karşısında söylediği bir söz üzerinde durmanın da yararı var. Ecevit'in, "Faşizmin, Türkiye'de, *demokratik yolla*, iktidardan uzaklaştırıldığını" ke-relerce yinelediği biliniyor. Aslında, bu tür düşüncelerin ardında, faşizmi olduğu kadar "faşist iktidarı" da doğru olarak anlamamak yatmaktadır. Faşizm, egemen yönetici sınıfın demokratik yöntemlerle ülkeyi yönetemediği zaman, "demokratik yöntemler" yerine, "zor" yöntemleriyle ülkeyi yönetmeye yönelmesidir. Bu "zor" yöntemlerini, her zaman, her yerde, aynı biçimde uygulama olanağı bulamaz, ve ilkin zor yöntemlerini uygulayacağı en zayıf yerleri ele geçirir. Bilinen bir noktadır ki, faşizm, yalnızca kendi büyüklüğüne bağlı olarak, gerçekleştirilmez. Faşizmin ilerlemesinde ve başarısında, ülkenin iç koşulları kadar, uluslararası durum ve koşullar da faşizm için elverişli olmalıdır. Bu bakımdan, faşizm, uluslararası bir ada olarak Türkiye'de yükselemeyeceği gibi, içerde de, her zaman "yukardan" gelmez. "Yukardan" geldiği zaman bile, gerek dış ve gerek iç koşullar elvermediği zaman iktidarını sürdüremez. Faşizmin teorik ana ilkesi, "demokratik" hak ve özgürlüklerin, "zor" yoluyla işletilmemesidir. Bunu nasıl gerçekleştirdiği ikincil bir sorundur, esas sorun, bunu gerçekleştirip gerçekleştiremediğidir. Eğer faşizm, bir kasabada, bir mahallede, bir kentte, anayasa ile belirlenen hak ve özgürlükleri, zor kullanarak işletmiyorsa, orada "faşizm" gerçeği vardır. İktidarın, faşist bir iktidar olmaması, faşizmin, burada *varlığını* ortadan kaldırmış olmaz. Bunun gibi, demokratik hak ve öz-

gürlükleri gerçekleştirmekle görevli kurumlardan biri ya da bir parçası, bu görevini, faşist zor karşısında yürütemiyorsa, orada da, faşizmin *varlığı* görmemezlikten gelinemez. Örneğin yargı kurumu, ya da tahkikatı yöneten cumhuriyet savcıları, ya da bir ilin veya ilçenin savcısı veya yargıçları, faşist zorun tehdidi altında ise, burada faşizmin *varlığı* bir gerçektir. Bir ülkede genel oy hakkına karşın, bazı seçmenler, faşist baskı nedeniyle sandıklara gidemiyorsa, orada, demokratik hak olan “oy” özgürlüğünün bulunduğu ileri sürülemez, ve bu hak ve özgürlüğün, faşist zor altında engellendiği kendiliğinden anlaşılır. Burada faşizmin varlığını yadsıyacak bir tutum, “demokrasi” adına doğru bir tutum olamaz.

Bir kurumun, bir kuruluşun, bir topluluğun faşist *baskı altında tutulması* ile bunların *faşistleştirilmesi* ayrı şeylerdir. Örneğin, Anayasa Mahkemesi, faşist baskı altında, anayasal iradesini tam olarak gerçekleştiremeyebilir; ya da Cumhuriyet Başsavcılığı, faşist baskı altında, yasaların verdiği görevini yapamayabilir; ya da aynı biçimde parlamento, faşist baskı altına alınabilir. Buna karşılık, Anayasa Mahkemesi üyelerinin faşist üyelere oluşturulması, yargıtay başsavcılığının faşist zihniyetli olması, parlamento üyelerinin faşist üyelere oluşması, bu kurumların kadrolarının faşistleştirilmesidir. Ama, henüz bu açıdan, kurumların *kendileri* faşist kurumlar değildir. Çünkü bu kurumlar, anayasa ve yasalarla belirlenen görevleri açısından, henüz demokratik kurumlardır, ama demokratik görevlerini, üyeleri faşist olacağı için yerine getirememektedir. Bu kurumlara anayasa ya da yasalarla verilen görevler, faşist nitelikte olduğu zaman, kurumların kendileri faşist kurumlar haline gelmiş olur, üyeleri “demokrat” olarak kalmış olsalar bile.

Demek ki, bir kere, faşist hareket, kendi yürütme kadrosunu yaratır, bu kadro, bir yandan demokratik kişiler, kurumlar, örgütler, yığınlar üzerinde baskısını genişliğine ve derinliğine ilerleterek, kendini de büyültür. Burjuva demokrasisinin *boşluklarından* yararlanarak, başlangıçta, yasal kuruluşlar olarak örgütlenir; ve yasal kuruluşlarda deneyim kazanmış kadrolarını yasal-olmayan (illegal) kuru-

luşlara aktarır. Yasal ve yasal-olmayan kuruluşlar arasında yarı-yasal-olmayan (yarı-illegal) kuruluşlar yer alır. Bunlar bir bütünün parçalarıdır. Ve özellikle yasal kuruluşlar, ne denli tek ve büyük örgütler halinde görünürse, yasal-olmayan kuruluşlar, ayrı adlar altında, olabildiğince küçük birimler halinde, faaliyetlerini sürdürürler. Faşist hareketin, tüm strateji ve taktiği, maddi olanakları, destekleri, iletişimi, yasal örgütlerce oluşturulur, ve bunlar, yarı-yasal-olmayan kuruluşlara aktarılır. Yarı-yasal-olmayan kuruluşlar, açık yüzleriyle yasal kuruluşlarla, gizli yüzleriyle yasal-olmayan kuruluşlarla bağlarını kurarlar, yani yasal ve yasal-olmayan kuruluşlar arasında bir halka oluştururlar. Eğer, siz, yalnızca, “şiddet eylemcisi”nin kendisini yakalarsanız, ancak, yasal-olmayan örgütte görev almış ve deşifre olmuş, bir anlamda da görevini tamamlamış bir üyesini yakalamış olursunuz. Bu görevi yüklenecek yeni üyeler zaten hazır ve daha büyük sayıda, yasal kuruluşlarda yetiştirilmektedir. Böyle bir durumda, “MHP ve ÜGD kapatılsın” dendiğinde, Başbakan, “MHP ve ÜGD kapatılsa ne olur, kapatılmasa ne olur; esas olan bu zihniyeti ortadan kaldırmaktır” derse, illegal örgütlerde fiilen faaliyet gösteren silahlı eylemcilerle “yansız ve etkin bir biçimde” savaşılmış olsa da, bu, faşizme ve faşist kurumlara dokunulmayacağı, faşist silahlı eylemcileri gerek ideolojik olarak yetiştiren ve örgütleyen kurumlarına, ve gerek bu kadroların belirli bir kısmını silahlı eylemde bulunmak üzere yeraltına çeken ve bir kısmını silahlı eylemcilerin maddi gereksinmelerini karşılayan kuruluşlarına dokunmayacağım demektir, başka bir şey değil. “Kaynağa” *inmemek* için ayak diremektir. Hele hele, bu “zihniyeti”, utangaç faşist bir liderin zihniyeti olarak nitelenmek, faşizmi sınıfsal kökeninden soyutladığı gibi, faşist hareketin kadro ve kuruluşlarını da gözardı etmek olur.

Şimdi, yüzer-gezer gibi görünen, aslında faşist ideolojiye uygunlaştırılmış bir koalisyon iktidarının oluşmasını sağlayan bir sağ partiden başka bir sağ partiye oy aktarılabilir bir siyasal iktidarda, birkaç bakanlık elde eden faşist parti, bu kez, karşıt bir oy hareketiyle, iktidardan ayrılmak durumuyla karşı karşıya kaldığı için, faşiz-

min, demokratik yoldan iktidardan uzaklaştırıldığını söylemek ve artık bir kez daha da iktidara gelemeyeceğini vurulamak, olgulara gerçekçi bir yaklaşım olarak nitelendirilemez. Faşizmin, “aşağıdan” iktidara gelmiş olması ayrı şey, “aşağıdan” ama karşılıklı oy aritmetiğinin olanaklarından yararlanarak iktidar ortağı olması ayrı şeydir. Birkaç bakanlığı ele geçirmiş olması ayrı şey, bu bakanlık kadrolarının faşistleştirilmesi ayrı şeydir. Bu bakanlık kadrolarının faşistleştirilmesi ayrı şey, bu bakanlıkların “kurum” olarak faşistleşmesi ayrı şeydir. Ve bundan da öte, hükümet üyelerinin ve bakanlık kadrolarının faşistlerden oluşması ayrı şey, bu hükümetin anayasa ve yasalarla belirlenen görevleri bakımından faşistleştirilmesi ayrı şeydir. Biz, gördük ki, kısa sürede birkaç bakanlığın faşistlerce ele geçirilmiş olması bile, faşizmin gelişmesi ve demokrasinin geriletilmesi açısından pek büyük bir önem taşımaktadır; ama bunun, kitle tabanıyla, devlet kadroları ve aygıtıyla, her şeyin faşistleştirilmesi olarak nitelendirilmesi başka bir şeydir. Faşizmin Almanya’da, İtalya’da iktidar oluşundan ve devlet aygıtını, kadrolarını olduğu kadar, başta gençlik olmak üzere, etkin kurumları ve kitle ve meslek örgütlerini faşistleştirmelerine değin bir durum, Türkiye’de, faşizmin siyasal iktidar ortağı oluşuyla benzerleştirilemez. Faşizmin, Türkiye’de, kendi açısından ileriye doğru attığı önemli bir adım olarak nitelendirilebilir; ve buradan uzaklaştırılması, faşizmin, Türkiye’de yenilgiye uğratıldığı, bir iktidar olarak da artık ortaya çıkamayacağı anlamına gelmez.

Bu kadar da değil. Faşizmin ana amacı, ülkede, anayasal kurumların, anayasa ile belirlenen demokratik hak ve özgürlüklerin, tek sözcükle demokrasinin işletilmemesidir; zor kullanılarak, demokrasinin ve demokratik hakların gerçekleşmesini ortadan kaldırmaktır. Bunlar, örgütlenme özgürlüğüdür, basın özgürlüğüdür, toplantı ve gösteri özgürlüğüdür, araştırma ve inceleme özgürlüğüdür. Demokrat, devrimci, ilerici sınıf ve katmanların, sınıf örgütlenmesi özgürlüğüdür, kitlesele örgütlenme özgürlüğüdür, mesleksel örgütlenme özgürlüğüdür. Anayasa ile sağlanan bu özgürlüklerin, kullanılabilmesi, serbestçe gerçekleştirilebilmesi özgürlüğüdür. Türkiye tablosuna bakınız: devrimciler, demok-

ratlar, ilericiler, anayasa ile sağlanan haklarını kullanma özgürlüğüne sahiptirler, ama bunu yasal-olmayan örgütlerin silahlı baskısı karşısında serbestçe kullanamamakta, serbestçe gerçekleştirememektedirler. Yargıya yönelik cinayetler, basına yönelik cinayetler, üniversite ve okullara yönelik cinayetler, gençliğe yönelik cinayetler, saldırılar, sabotajlar, özünde ve temelinde, bu anayasa ile belirlenen demokratik hakların kullanılmasına karşı girişilmiş, eylemli bir kalkışmadan başka bir şey değildir. Devlet, yasama, yürütme, yargı gücü ile, kişilerin ve kuruluşların bu haklarını serbestçe kullanmasını güvence altına almakla yükümlüdür. Ama, yalnızca kuruluş ve kişilerin değil, bu üç gücünde, aynı yasal-olmayan silahlı baskı altına alınmak istendiği, olaylarla ortadadır. Bütün bunların üstünde ve dışında, siyasal iktidarın kendisinin faşist olmamış olması, “yansız ve etkin önlemler” alması, faşizmin etkin faaliyetlerini önlemedikçe, bir anlam taşımaz ve orada faşizmin varlığı, faaliyeti, etkinliği yokumsanamaz. Hele, faşizmin, demokrasinin boşluklarından yararlanması gibi, bu siyasal iktidarın “demokrasi” anlayışı gereği, faşizmin yasal görünüşlü siyasal, mesleki ve gençlik örgütleri, “demokrasi” güvercininin süt beyaz kanatları altına alınır ve korunursa, orada “demokrasi”nin intiharından başka bir süreç bulabilmek olanağı yoktur.

Siyasal amaçlı, anayasal hak ve özgürlüklere yönelik, anayasanın sınırlı da olsa demokratik içeriğine yönelik Türkiye ölçeğinde örgütlü örgütler arasındaki bağ gözardı edilir, faşizmin birbirini bütünleyen örgütleri içersinde, yalnızca, demokrasinin “boşlukları”ndan yararlanmak için yeraltına çekilen sayısız silahlı örgütler bir bütünün parçaları olarak ele alınmazsa; bu örgüt üyeleri, “örgütlü suçlar” kavramı oluşturulmak istenmesine karşın, örgüt üyeleri olarak değil de bireyler olarak, kişiler olarak yargılanırsa, bir başka deyişle siyasal amaçlı suçlar “adi” suçlar olarak, örgüt üyeleri örgütten soyutlanmış bireyler olarak yargılanır ve örgütler yargılanmazsa, orada anayasanın ve yasaların işletildiği öne sürülemez, ve bunun başlıca sorumlusu ise, siyasal iktidardır, siyasal iktidarın kendisidir.

Kuşku yok ki, faşizme karşı savaşımlı ve faşizmin kesin

yenilgiye uğratılmasını, sosyalistler, sosyal-demokrat ağırlıklı bir siyasal iktidardan bekleyemezler, beklemekle yetinemezler. Sosyalistler, sosyal-demokrat ağırlıklı siyasal iktidarı, demokrasi açısından, esas olarak faşist faaliyetlere karşı, yasaları *doğru* uygulamaya çağırırlar, ve siyasal iktidara karşı bu doğrultuda savaşım verirler. Bu eleştiri, sosyal-demokrat ağırlıklı siyasal iktidarın, daha sağ iktidar seçenekleri gözönünde bulundurulduğunda, düşürülmesi amacını değil, bu iktidarın demokrasiyi daha tutarlı bir biçimde koruması anlamında sola çekmek amacını taşır. Sosyal-demokrat ağırlıklı siyasal iktidarın, devrimci proletaryaya ve sosyalistlere karşı tutumu ne denli *kusurlu* olursa olsun, böyle bir konumda, sosyalistlerin, siyasal iktidarı eleştirileri, gerici ve faşist partilerin eleştirilerinden özünde farklıdır; bu partilerin beklentilerine hizmet etmeyecek, tersine onların beklentilerini güçleştirecek bir içerik taşımaktadır.

Daha yukarda, bir “terim” anarşisinden ve o denli de “kavram” anarşisinden sözettik. Egemen sınıfın çıkarlarının şampiyonluğunu üstlenen basın, faşist silahlı eylemleri, faşist cinayetleri, kendi adı ile vermemeye özen gösteriyor. Biraz radikal görünmek zorunluluğunu hissedenler, “sağ eylemci” ya da “sağ şiddet eylemcisi” terimlerini kullanıyor ve bu konuda kasıtlı davrananlar ise, her şeyi, “anarşizm” ve “anarşist” terimine bulayarak, gerçek, yığınların gözlelerinden gizlenmeye çalışıyor. Bir yandan faşist silahlı eylemler, faşist cinayetler “anarşistlik” olarak niteleniyor, ve bir yandan da “anarşist”ler ile “sosyalist”ler bir madalyonun iki yüzü gibi gösterilmeye çalışılıyor. Bugüne değin, işleri bakanlarının ağzından “faşist” sözcüğünü işitmek olancağı olmadı. Televizyonda yapılan açık oturumların hiçbirinde “faşist” sözcüğü kullanılmadı. Doğaldır ki, Türkiye’nin somut sorunlarıyla ilgili olarak “faşist” sözcüğü kullanılmadı diyoruz. “Sağ şiddet eylemcisi” — gerçekten ince ve kibar bir sözcük. Aslında “faşist” sözcüğü de “ince, kibar” bir sözcüktü. Onu, Mussolini, bu özelliğinden dolayı, partisinin adı yapmıştı. “Faşist”, birlik demekmiş İtalyançada. Faşistler, birlikçiler, birleştiriciler anlamına geliyor sözcük kökeni bakımından. Ama, tarih, bu sözcüğün içerdiği anlamı, ona işledi. İnsanlık düşmanı, halk düşmanı,

demokrasi düşmanı, çalışan yığınların düşmanı, emeğin düşmanı, iyi, doğru ve güzelin düşmanı, eli silahlı, yüreği karanlık, iğrenç, hain, sinsî, adi, alçak, pis, hilekâr, ve o denli egemen sınıfın uşağı, malî-sermayenin, emperyalizmin, ve çıkarlarını bu en yüksek sermayenin egemenliğinde ve varlığında bulan toprak ağalarının, gerici ideolojilerin, gerici sermaye biçimlerinin doğal müttefiklerinin uşağı, ikiyüzlü, — evet ikiyüzlü, sözde bağımsızlık savunucusu, gerçekte emperyalizmin çıkarlarının azgın savunucusu, sözde sömürüye karşı, gerçekte en geri, en kaba, en iğrenç sömürü biçimlerinin kanlı koruyucusu, sözde emekten, işçiden, çalışandan yana, gerçekte emekçiyi, işçiyi, çalışanı, yabancı sermaye hesabına, işbirlikçi sermaye, tefeci, kaçakçı, karaborsacı, toprak ağası, şeyh, aşiret reisi hesabına ezen bir ideolojinin kara yüzlü temsilcisi. “Faşizm”, bu. Bu öz içeriğiyle cinayet işleyenler, Türkiye Cumhuriyetinin resmî yayın organlarında “sağ silahlı eylemci”dir, yani “komünizm”e karşı, yani “sosyalizm”e, devrimci harekete karşı, silahla varlıklarını “koruyan”lardır, haklarını “savunan”lardır! Oysa, özünde, anayasa ile belirlenen —burjuva olan— demokratik kurumları, demokratik hak ve özgürlükleri, anayasanın ve yasaların dışında bir yöntemle, yasal olmayan örgütleri aracılığıyla, anayasal ve yasal hakları kullandırmamak için “baş ezmek”tedirler. Bunlar “ülkücü”dür, bir “ülkü”leri olduğu doğrudur. Çünkü, faşist bir Türkiye’yi gerçekleştirmek istemektedirler. Bunlar “milliyetçi”dir, bir “milliyetçilik”leri olduğu doğrudur. Ancak, ulusu oluşturan *tüm* sınıf ve katmanların çıkarını değil, *yalnızca* gerici egemen sınıfların çıkarını, gerici ideolojileri canlandırarak, emekçi sınıf ve katmanlara karşı kullanmak anlamında “milliyetçidir”ler. Irk ayrımını, din ayrımını, mezhep ayrımını körükleyerek, ve bunları yeniden yaşama geçirerek, emekçi sınıf ve katmanları, onları kendi öz çıkarlarına karşı savaşa sürüklemek anlamında, emperyalizme ve işbirlikçi sermayeye hizmet etmek anlamında “milliyetçidirler. “Ülkücü”lük ve “milliyetçilik” arkasında, ulusun yükselen geleceğini değil, egemen sınıfların egemenliğini pekiştiren bir gericiliği vardır.

Şimdi iki terim gündemdedir: *Birincisi*, egemen ve ge-

rici çevreler, anayasal kuruluşların, anayasaca tanınan hak ve özgürlüklerin kullanılmasını yasal yollardan önlemenin olanaksız olduğunu bildikleri, ama bu hak ve özgürlüklerin ise, Türkiye’de, devrimci hareketin gelişmesinin bir aracı, bir silahı olduğunu, bunun, devrimcilerin, ilericilerin, demokratların örgütlenme, yazma, konuşma özgürlüklerini, gitme-gelme özgürlüklerini yasal olarak önleyemeyeceklerini bildikleri için, bu kez, anayasa-dışı, ve bunun sonucu olarak yasa-dışı yollarla ve yöntemlerle, bu hak ve özgürlükleri ortadan kaldırmanın, kendi sınıfsal çıkarları bakımından yararlı olduğunu görüyorlar. Bu yasa-dışı örgütlerin, yasa-dışı zor yöntemlerinin karşısına geçmenin, kendi sınıfsal çıkarları açısından doğru olmadığını, olmayacağını görüyorlar. Eğer siz, kalkar da, bu egemen sınıf ve katmanların temsilcilerinden, gericiliğin siyasal temsilcilerinden, demokratik hak ve özgürlükleri yasa-dışı zor yoluyla kaldırmak isteyenlere karşı çıkmalarını isterseniz, istemekle kalmayıp, bu faşist örgütlere vurmak için size el vermesini beklerseniz, soruna sınıfsal açıdan, yani gerçekçi açıdan bakmadığınızı kanıtlamış olursunuz, yalnız kanıtlamış olmazsınız, aynı zamanda, sınıfsal bir savaşımın ürünü olan faşizme karşı, hayalci yöntemlerle savaştığınızı da ortaya koyarsınız. Gerçekler, hayallerden gerçek ve daha dayanıklıdır. Gerçekler kalır, hayaller çözülür. Gerçekler büyür, hayaller söner. Gerçekler katılaştır, hayaller uçar.

İkincisi: Bir kere, faşizmin adı konmalıdır. Siyasal iktidarın dilinde “faşizm” sözcüğü gerçeklik kazanmalıdır. Yalnızca Başbakan Ecevit’in halk önüne çıktığı seçim ve benzeri konuşmalarda değil, hükümet açıklamalarında, yasa önerilerinde, resmî bildirilerde, Güvenlik Kurulu bildirilerinde, sıkıyönetim bildirilerinde, “faşizm” ve “faşist” terimi yer almalı ve bu terime gerçeklik kazandırılmalıdır. Eğer, anayasa sınırlı da olsa “demokratik” bir anayasa ise, ve eğer bu ülkenin resmî yönetim biçimi “cumhuriyet” ise, demokrasinin, cumhuriyetin ve mevcut anayasanın düşmanı olan bu “sağ silahlı eylemci”, “faşist” olarak ve onun ardındaki örgütler, “faşist örgütler” olarak nitelenmelidir. — Evet ikincisi: “sol silahlı eylemci” deniyor, ya da daha gülcüncü “sol eylemci”.. Devrimcilerin, faşistlere karşı var-

lıklarını, her türlü demokratik haklarını, devlet erki koruyamadığı ve bu hakları güvence altına almadığı zaman, onların varlıklarını ve haklarını, özgürlüklerini korumak için —evet “korumak” için— silahla savunmalarını ve bunun doğurduğu sonuçları, burada dıştaıyoruz. Ama burada, işçi sınıfının temsilcisi sıfatını kendi kendine veren beş-on kişilik gruplar oluşturarak devrim yapmaya kalkıştığını söyleyen ve bunun için banka soyan, karakol basan, nöbetçi ere kurşun sıkan, bireysel terör düzenleyen anarşistleri, “sol eylemci” ya da “silahlı sol eylemci” olarak nitelemeye, kimse-nin hakkı yoktur, sorumlu hiçbir kimse, bugün Türkiye’de “sosyalist”, “devrimci” gibi terimlerle özdeş olarak kullanılan “sol” sözcüğünü, anarşistler için kullanamaz; ve anarşistlerin eylemleri, anarşistlerle aralarında uçurum olduğu bilinen sosyalistlere, devrimcilere maledilemez. Faşist cinayet şebekeleri, anarşist olarak; katliam yapan faşist katiller, “terörist” olarak nitelendirilemeyeceği gibi; “anarşist”ler de, “sol eylemci” olarak nitelendirilemez. Egemen çevrelerin sözcülüğünü yapan bir kısım basın, son tahlilde, gene egemen sınıflara hizmet etmiş olan anarşistleri, kasıtlı olarak, sosyalistlerin bir parçası olarak gösteremez, bunu yapmaya hakkı olmadığı yığınlara usanmadan anlatılmalıdır.

Gerici egemen çevreler, “anarşizm”i, sosyalist hareketin bir parçası olarak nitelemekle, iki şeyden yararlanıyorlar: birincisi, faşizme, faşist yasa-dışı örgüt ve cinayetlere, anarşizmin yasa-dışı örgüt ve cinayetlerine karşılık, bir “meşruiyet”, bir “hakklılık” kazandırmak istiyorlar. İkincisi, devrimci hareketi, yığınlardan ve öncelikle kendi sınıfı işçilerden ve özellikle bu sınıfın müttefiki köylülerden tecrit etmek için yararlanıyorlar. Sosyal-demokrasi, ya da küçük-burjuva demokrasisi, anarşizm ile faşizm arasında, “denge” politikası, “yansız” bir politika izlemiş olmak için, nasıl anarşizmi devrimci hareketin yeraltı öğeleri olarak niteliyor, ve devrimci örgütleri (siyasal partileri, sınıf, meslek ve kitle örgütlerini) yasal örgütler olarak niteliyorsa, faşizmin birbirini bütünleyen, biri olmazsa öteki olmaz bir bütünün iki parçasından birini, faşist parti, dernek ve sendikalarını da, “demokrasi”nin vazgeçilmez kurumları olarak niteliyor.

Nasıl sosyalist partiler, devrimci sendikalar ve meslek örgütleri, anayasal kuruluşlar ise ve anayasanın güvencesi altında ise, faşist parti, faşist sendika ve faşist gençlik örgütü, aynı biçimde, anayasanın güvencesi altında kabul ediliyor. O denli ki, Kahramanmaraş faşist katliamında, öldürülen bebeleri ve kadınları korumak yürekliliğini ve kararlılığını gösteremeyen siyasal iktidar, bu katliamı yapanların, katliam sırasında —evet katliam sırasında— devletin koruyuculuğu altında oldukları için silahla durdurulmadığını söyleyebilmek, öldürülen bebeği korumak yerine öldürmekte olan caniyi korumak, birinci görevini yerine getirememenin nedeni olarak ikincisini “devlet” görevi sayabilmek, küçük-burjuva demokrasisinin ikircikli, kararsız, çekingen tutumunun “insanlaştırılmış” bir mazerete gizlenmesinden başka bir şey değildir. Küçük-burjuva demokratların ağır bastığı siyasal iktidar, faşizmin yasal görünümlü kuruluşlarının güç durumunda kaldıkları *anlarda* kabaran yeni bir *anarşizm* dalgasının ya etkisinde kalarak ya da bunu kendisine dayanak yaparak, faşizmin yasal görünümlü örgütleri üzerine gitmemeyi yeğlemektedir. Bu nokta son derece önemlidir. Acaba, Doğu Anadolu’da Ecevit “MHP ve ÜGD kapatılsa ne olur”, yani bir şey değişmez derken, kendi kişisel düşüncesini mi dile getiriyordu, yoksa hemen ardından İstanbul’da, “Ben yarığış değilim”, yani MHP ve ÜGD’yi kapatmak yarığışlara düşen bir iş ve görevdir derken, bu işin siyasal iktidarın yetkisi dışında bir iş olduğunu mu vurguluyordu? Bunlar, şu anda bizim için karanlıkta kalan sorunlardır, ama gönül, bir yandan Ecevit’in kendi öz düşüncesini değil, ağırlığı altında kaldığı çevrelerin eğilimlerini üstlenerek ifade ettiğini, ve bir yandan da bunun tersi bir durumun gerçek olmasını arzu ediyor. Yani, eğer Ecevit, etkin çevrelerin baskısı altında, faşist örgütleri kapatmaya girişemiyorsa, bunu kendi siyasal eğilimi olarak yüklenmemeliydi; ama durum böyleyse, bu, Türkiye’de demokrasinin yazgısı açısından Ecevit’in kişisel düşüncesinden çok daha önemlidir.

Öyleyse, faşist örgütleri koruyan etkin güçler mi vardır arka planda, ve bunlar kimlerdir? Bizim için ise, bundan önemli olan başka şey vardır: bu “etkin” denilen güçler, niçin faşizme karşı savaşımında, siyasal iktidar üzerinde et-

kinleşebilmektedir ve niçin bunlar “etkin” bir güç olma olanağı sağlayabilmektedir? Bunda, siyasal iktidarın faşizme karşı izlediği politikanın etkisi yok mudur? ve eğer anarşizm, sosyalist hareketin, işçi sınıfı ideolojisinin bir “taktik” biçimi olarak görülmeseydi ve yığınlara böyle gösterilmeseydi, acaba aynı “etkin” çevreler, aynı ölçüde “etkin” olabilir miydi?

Kuşku yok ki, faşist bir partinin ya da bu partinin yan kuruluşlarından birinin kapatılması, faşizmin o ülkede ortadan kalktığı anlamına gelmez, ve yeniden başka adlar altında örgütlenmeyeceği anlamına da gelmez. Ve gene kuşku yok ki, faşizmin kesin yenilgisi, siyasal iktidarın siyasal eğilimleri ve yargı organlarının kararlarıyla da gerçekleştirilemez. Ama, faşizm, demokrasiye ve devrime karşı gerici bir sınıf savaşımı olarak, bu savaşımı yürütmek için çeşitli araçlara ve organlara gereksinme duyar. Yasal görünümlü örgütler, Türkiye ölçeğinde faşist hareketi bütünleştirip yönlendirdiği gibi, bu organların devlet aygıtlarından (örneğin radyo, televizyon ve Meclisten) yararlanarak, bir saldırı karşısında faşist hareketin gücünü koruma ve artırma olanağını da sağlamaktadır. Basit bir gerçektir ki, bir insanın bir ayağını keserseniz, o adam ölmez, ama topallar. Elini keserseniz, o adam ölmez, ama kolsuzdur. Gözünü çıkarırsınız, ölmez, ama göremez. Faşist hareketin yasal görünümlü ve faşist hareketi örgütleyip yürüten organlarını kapatmak, faşizmi ortadan kaldırmaz, onu yaralar, ona kitle desteği sağlayan unsurlar arasında panik yaratır, çözülme yaratır, kendi kendilerine güvenlerini sarsar; ona hizmete zorlanan ve baskı altında tutulan öğeler üzerindeki baskı azalır; faşizm, elde ettiği bazı olanakları yitirirken, buna karşılık faşizme karşı savaşım yeni olanaklar ve yeni güçler elde eder. Faşist partinin ya da bir yan kuruluşunun kapatılmasının önemini yadsımak, küçümsemek, en hafif deyişle, anarşistçe bir tutumdur, başka bir şey değil.

Tabloya bakalım: Kahramanmaraş faşist katliamı davası Adana’da devam etmektedir. Ama Adana, faşist saldırının özgül hedefi haline getirilmiştir. Ve faşist suikastlerin içersinde *vurgulayıcı* özellikleri olanlar şunlardır: İlerici, demokrat “avukat”ların alçakça öldürülmesi. Niçin? Çünkü,

kocaları, bebekleri, anaları, babaları öldürülenleri bu ilde savunmasız bırakmak için. "Asker" kökenli profesör öldürülür. Niçin? Çünkü, "asker" olan mahkeme yargıcı tehdit ve baskı altında tutulmak istenmektedir. Çünkü, Kahramanmaraş katliamı ile Adana'daki olaylar, birbirinden ayrı, birbirinden bağımsız olaylar *değil*, tek bir merkez tarafından, hep aynı merkez tarafından düzenlenmiş ve düzenlenmekte olan zincirin halkalarıdır. Şimdi var güçleriyle Adana'yı faşist cinayet ve suikastın "pilot bölgesi" seçmiş olmalarının nedeni buradadır.

Devam edelim: Ankara Cumhuriyet Savcı yardımcısı Doğan Öz, bir katilin Site Yurdunda saklandığını öğrenmesi üzerine Site Yurdunu arar. MHP milletvekillerinden bazıları arama sırasında Site Yurduna gelmişlerdir. MHP milletvekillerinden biri, grup sözcüsü, Millet Meclisinde, aramayı ağır bir dille eleştirir, ve cani yatağı olarak bilinen Site Yurdunda, üç-beş adam öldürmüş katillerin, gece yataktan kaldırılmış olmalarını, "moskofların gençlerimize reva gördüğü bir zulüm olarak" niteler, ve tehdidini savurur. Doğan Öz, bir sabah görevine giderken, arabasına bindiği sırada, öldürülür. MHP Başkanı, olaydan büyük bir acı duyduğunu eşi Sezen Öz'e telgrafla iletir. MHP sözcüleri cinayeti ağır dille suçlar. MHP yanlısı gazeteler Doğan Öz'ün solcular tarafından öldürüldüğünü söyler. Yani, olayı, komünistlere yüklemeye çalışırlar. Doğan Öz'ün katili yakalansın ve ölüme mahkûm edilir. Bu, bir "ülkücü", yani faşisttir. MHP yanlısı yayın organları "bir komünist öldürdüğü için bir ülkücüye idam verildiğini" yazarak olayı eleştirir, MHP sözcüleri sıkıyönetim ve yargıçlarını eleştirir, sıkıyönetim oylamasını protesto ederler. Devam edelim: Anayasa Mahkemesine bomba konur. MHP genel başkanı ve sözcüleri olayı acı bir dille kınar ve eleştirirler. Yani olay komünistlere yükletilmek istenir ve bunun için sistemli kampanya yürütülür. Anayasa Mahkemesine bomba atan yakalansın ve bir "ülkücü"dür. Abdi İpekçi öldürülür. MHP Genel Başkanı, olayı insanlık dışı bir cinayet olarak saptarken, aynı zamanda dikkatleri Ermeni Örgütleri üzerine çekmek için çaba harcar. Ama katil yakalansın, ve şivesinin bile elvermediği bir sesle, her ne kadar "bana ister maceracı, is-

ter hoşist, ister sağcı, ister solcu deyin" diye kendi siyasal kişiliğini saklamaya çalışırsa da, MHP ve ÜGD ile ilgisi, cinayetten sonra gittiği yerler, verdiği ifadeye açığa çıkar. MHP sözcüleri, katilin ifadesi açıklanmadan, bu ifadeyi zor altında verdiğini haykırırlar. Bütün bu "ülkücü"ler ile, "milliyetçiler" ile MHP'nin ne ilişkisi vardır? MHP *ayrı* bir kuruluş, diğerleri *ayrı* birer kuruluş değil midir? Gerçi, MHP'nin olaylarla ilgili organik bağını belgeleyen dosyalar, Cumhuriyet Başsavcısının beş-on yıldır tetkikinde *bekletilmektedir*. Ama yayınlanmış bir belge daha vardır. Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Alpaslan Türkeş'in 28.7.1977 günü, "Milliyetçi Hareket Partisi Almanya Yürütme Kurulu Başkanlığına" yazdığı bir mektupta şu satırlar okunur: "Partimizin örgütlenmesi O DENLİ GENİŞ tutulmalıdır ki, kurulan ÖZEL EKİPLER aracılığı ile, lojman, işyeri, ocak ve kulüplere daha sık gidilerek, MHP'nin ideoloji ve doktrinini dile getiren kitap, broşür ve yayınlar dağıtılmasına önem verilmelidir. Zira propagandanın en önemli unsuru İDDİA ve TEKRARDIR. Bu ana kadar elde edilen tecrübe ve çalışmalar arkanarak, PARTİNİN yurt dışındaki YAN KURULUŞLARI OLAN Bozkurt Atatürk, Türk Ocakları, Milliyetçi Türk İşçileri Derneği, ÜLKÜ OCAKLARI vb. ile daha sıkı ilişkiler kurularak bunlardan daha verimli biçimde yararlanılacaktır. Bu yönde ÖZEL EĞİTİM görmüş EKİPLERE öncelik verilmelidir. ... Son zamanda, MHP'nin başarısı ve hamlelerini gözü götürmeyenlerin, sol basın aracılığı ile giriştikleri yıpratma yeltenişlerine karşı koyma ve aynı zamanda YERLİ RESMİ MAKAMLARIN DİKKATİNİ ÇEKMEK AMACIYLA, PARTİ ÇALIŞMALARINI DERNEKLER YASASI MÜVALEMESİNDEYİMİŞ *GİBİ* YÜRÜTMESİ zorunludur. Bu hususta ASAYİŞ GÖREVLİLERİNE KOZ VERİLMEMESİ İÇİN (komünist elemanları SİNDİRME, *Cumhuriyet, Politika, Vatan* vb. solcu gazeteleri okuyanlara karşı BAZI ÖNLEMLERİN UYGULANMASINDA) KOMANDO ve ÜLKÜCÜLERİN 21 Mart 1977 tarihli Genel Merkezin talimat ve istemlerine uyarak hareket etmeleri gereklidir."*

Şimdi sıralayalım: MHP, yurt dışında şube açtığı için, konu Anayasa Mahkemesine getirildiğinde, bu parti yetki-

kocaları, bebekleri, anaları, babaları öldürülenleri bu ilde savunmasız bırakmak için. "Asker" kökenli profesör öldürülür. Niçin? Çünkü, "asker" olan mahkeme yargıcı tehdit ve baskı altında tutulmak istenmektedir. Çünkü, Kahramanmaraş katliamı ile Adana'daki olaylar, birbirinden ayrı, birbirinden bağımsız olaylar *değil*, tek bir merkez tarafından, hep aynı merkez tarafından düzenlenmiş ve düzenlenmekte olan zincirin halkalarıdır. Şimdi var güçleriyle Adana'yı faşist cinayet ve suikastin "pilot bölgesi" seçmiş olmalarının nedeni buradadır.

Devam edelim: Ankara Cumhuriyet Savcı yardımcısı Doğan Öz, bir katilin Site Yurdunda saklandığını öğrenmesi üzerine Site Yurdunu arar. MHP milletvekillerinden bazıları arama sırasında Site Yurduna gelmişlerdir. MHP milletvekillerinden biri, grup sözcüsü, Millet Meclisinde, aramayı ağır bir dille eleştirir, ve cani yatağı olarak bilinen Site Yurdunda, üç-beş adam öldürmüş katillerin, gece yataktan kaldırılmış olmalarını, "moskofların gençlerimize reva gördüğü bir zulüm olarak" niteler, ve tehdidini savurur. Doğan Öz, bir sabah görevine giderken, arabasına bindiği sırada, öldürülür. MHP Başkanı, olaydan büyük bir acı duyduğunu eşi Sezen Öz'e telgrafla iletir. MHP sözcüleri cinayeti ağır dille suçlar. MHP yanlısı gazeteler Doğan Öz'ün solcular tarafından öldürüldüğünü söyler. Yani, olayı, komünistlere yüklemeye çalışırlar. Doğan Öz'ün katili yakalanır ve ölüme mahkûm edilir. Bu, bir "ülkücü", yani faşisttir. MHP yanlısı yayın organları "bir komünist öldürdüğü için bir ülkücüye idam verildiğini" yazarak olayı eleştirir, MHP sözcüleri sıkıyönetim ve yargıçlarını eleştirir, sıkıyönetim oylamasını protesto ederler. Devam edelim: Anayasa Mahkemesine bomba konur. MHP genel başkanı ve sözcüleri olayı acı bir dille kınar ve eleştirirler. Yani olay komünistlere yükletilmek istenir ve bunun için sistemli kampanya yürütülür. Anayasa Mahkemesine bomba atan yakalanır ve bir "ülkücü"dür. Abdi İpekçi öldürülür. MHP Genel Başkanı, olayı insanlık dışı bir cinayet olarak saptarken, aynı zamanda dikkatleri Ermeni Örgütleri üzerine çekmek için çaba harcar. Ama katil yakalanır, ve şivesinin bile elvermediği bir sesle, her ne kadar "bana ister maceracı, is-

ter goşist, ister sağcı, ister solcu deyin" diye kendi siyasal kişiliğini saklamaya çalışırsa da, MHP ve ÜGD ile ilgisi, cinayetten sonra gittiği yerler, verdiği ifadeye açığa çıkar. MHP sözcüleri, katilin ifadesi açıklanmadan, bu ifadeyi zor altında verdiğini haykırırlar. Bütün bu "ülkücü"ler ile, "milliyetçiler" ile MHP'nin ne ilişkisi vardır? MHP *ayrı* bir kuruluş, diğerleri *ayrı* birer kuruluş değil midir? Gerçi, MHP'nin olaylarla ilgili organik bağını belgeleyen dosyalar, Cumhuriyet Başsavcısının beş-on yıldır tetkikinde *bekletilmektedir*. Ama yayınlanmış bir belge daha vardır. Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Alpaslan Türkeş'in 28.7.1977 günlü, "Milliyetçi Hareket Partisi Almanya Yürütme Kurulu Başkanlığına" yazdığı bir mektupta şu satırlar okunur: "Partimizin örgütlenmesi O DENLİ GENİŞ tutulmalıdır ki, kurulan ÖZEL EKİPLER aracılığı ile, lojman, işyeri, ocak ve kulüplere daha sık gidilerek, MHP'nin ideoloji ve doktrinini dile getiren kitap, broşür ve yayınlar dağıtılmasına önem verilmelidir. Zira propagandanın en önemli unsuru İDDİA ve TEKRARDIR. Bu ana kadar elde edilen tecrübe ve çalışmalar arkanarak, PARTİNİN yurt dışındaki YAN KURULUŞLARI OLAN Bozkurt Atatürk, Türk Ocakları, Milliyetçi Türk İşçileri Derneği, ÜLKÜ OCAKLARI vb. ile daha sıkı ilişkiler kurularak bunlardan daha verimli biçimde yararlanılacaktır. Bu yönde ÖZEL EĞİTİM görmüş EKİPLERE öncelik verilmelidir. ... Son zamanda, MHP'nin başarı ve hamlelerini gözü götürmeyenlerin, sol basın aracılığı ile giriştikleri yıpratma yeltenişlerine karşı koyma ve aynı zamanda YERLİ RESMİ MAKAMLARIN DİKKATİNİ ÇEKMEMEK AMACIYLA, PARTİ ÇALIŞMALARINI DERNEKLER YASASI MÜVALEMESİNDEYİMİŞ GİBİ YÜRÜTMESİ zorunludur. Bu hususta ASAYİŞ GÖREVLİLERİNE KOZ VERİLMEMESİ İÇİN (komünist elemanları SİNDİRME, Cumhuriyet, Politika, Vatan vb. solcu gazeteleri okuyanlara karşı BAZI ÖNLEMLERİN UYGULANMASINDA) KOMANDO ve ÜLKÜCÜLERİN 21 Mart 1977 tarihli Genel Merkezin talimat ve istemlerine uyarak hareket etmeleri gereklidir."*

Şimdi sıralayalım: MHP, yurt dışında şube açtığı için, konu Anayasa Mahkemesine getirildiğinde, bu parti yetki-

lileri, MHP'nin yurt dışında şubeleri BULUNMADIĞINI söylemişlerdir. Şimdi ise, parti faaliyetlerini, yan kuruluşlar aracılığıyla yürütmektedirler. İkincisi, MHP'nin yan kuruluşları vardır ve bunlardan biri de Ülku Ocaklarıdır (1977). Üçüncüsü MHP'nin özel eğitim görmüş ekipleri vardır. Dördüncüsü, parti çalışmalarını, resmî makamların dikkatini çekmemek amacıyla, parti çalışması değil, dernek faaliyeti gibi göstermeye çaba harcamalıdır. Beşincisi, komünist elemanları sindirme ve solcu gazete ve dergileri okuyanlara karşı uygulanacak önlemler konusunda, asayiş görevlilerine koz verilmemesi için, komando ve ülkücülere genel merkez tarafından talimat verilmiş ve istemlerde bulunulmuştur.

Ve şimdi soralım: faşist cinayetleri, adi birer cinayet olarak görmek ve göstermek, kimin işidir, kimler tarafından tezgâhlanmaktadır. Ferhat Tüysüz'ün, "canım sıkılıyordu, adam öldürdüm" biçimindeki ifadesini alanlar, bu ifadeyi basının bir üyesine verenler ve bu gazetenin, manşete bu başlığı çıkararak, onu faşist örgütünden soyutlayarak, kamuoyuna iletenlerin amacı nedir? Gizli ve özel ekipler yetiştirerek, bu ekipler ile, bu yeraltına çekilmiş sayısız cinayet örgütü ile bu ekipleri yetiştiren yasal görünümli örgütler arasındaki bağı gizleyenler kimlerdir? Niçin faşist partinin yan kuruluşları faşist partiden soyutlanmakta ve tahkikatlar niçin dar sınırlar içersinde tutulmaktadır? Asayiş kuvvetlerine "koz vermemek" ne demektir ve komünist elemanları "sindirme" nedir, gazete okuyanlara karşı, asayiş kuvvetlerine koz vermeyecek biçimde önlem almak ne demektir? "Komando" ve "ülküçü"lere kimler talimat vermektedir ve cinayetlerin sanığı komando ve ülkücüler, kimlerden, hangi yöntemlerle talimat almışlardır? Bu soruları, siyasal bir iktidar yanıtsız bırakamaz, yanıtlamak zorundadır. Cinayetlerin "ülküçüler" ve "komandolar" tarafından işlendiği açık açık ortada iken, ülkücülere ve komandalara, MHP genel merkezinden, asayiş kuvvetlerine koz vermemek için talimat verildiği açık iken, bir başbakanın, "MHP ve ÜGD kapatılsa ne olur, kapatılmasa ne olur" diyebilmesi, demesi hakkı mıdır? Yani, bu, onun siyasal bir tercihi mi-

dir, yoksa bulunduğu makamı açısından sorumlu olduğu bir yükümlülük müdür? Açıkça söylüyoruz: bütün bu hareketler karşısında, bir başbakan kişisel siyasal tercihini kullanarak, bu suç kanıtlarını, gazete ve kitap sayfalarında bırakmak hakkına sahip değildir, buna hakkı yoktur. Türkiye Cumhuriyeti hükümetinin başbakanı olarak, hükümet başkanı olarak, anayasa ve yasalar karşısında suç işleyenleri korumaya, onların suçlarını gözardı etmeye hakkı yoktur, olamaz da. "Ben yargıç değilim", doğrudur bu söz, bir başbakan yargıç değildir, suç işleyen örgütleri kapatma hakkına sahip değildir, ama yargıçlar, ancak önlerine getirilen davaya bakarlar, ve önlerine getirilen davalar hakkında karar verirler. Onun dışında, hemen hemen sade bir yurttaştan başka bir şey değildirler. Önlerine getirilecek davalar ve bu davaların niteliği ise, siyasal nitelikte olduğu için, ilk tahkikatların niteliğiyle belirlenir; tahkikat, bu yönde yapılmamış, yani siyasal amaçlı iken adi suçlar, örgütlü suçlar iken bireysel suçlar yönünde tahkikat yapılmış davalar, yargıç önüne, ancak bu tahkikat çerçevesinde, bu deliller paketi içersinde çıkarılabilirler. Bu tahkikatların yönünü ve niteliğini, siyasal iktidar belirler, ve bunu belirlemek sorumluluğuyla karşı karşıyadır.

Bir kez daha yineleyelim: bu eleştirilerimiz, mevcut siyasal iktidarı, sağdan, faşist cephe kanadından düşürmek isteyenlerin amacına omuz vermek, onlara yardımcı olmak değil, tersine, siyasal iktidarı, demokrasiyi esenliğe çıkarma doğrultusunda demokratik görevlerini yerine getirmeye çağırır. Başlangıçta kendimize sorduğumuz soru kümelelerinden ilk ikisini dışalayarak, üçüncüsünü yineleyelim: "Mevcut siyasal iktidardan daha solda bir iktidar olanağı var mıdır?, yoksa mevcut siyasal iktidar faşizm karşısında bugünkü konumuna göre daha sola çekilebilir mi?, yoksa mevcut siyasal iktidarın kendini daha sağa çekmesi olasılığı var mıdır?" Bence, mevcut siyasal iktidardan daha solda bir iktidar olasılığı, önümüzde olan bir iktidar değişikliği ile değil, siyasal iktidarın bünyesinde bazı değişikliklerle olanaklıdır ve iktidarda kalma koşulları devam ederse, bu elverişli bir çözümdür. Siyasal iktidarın tüm zaafı ve başarısızlıklarının nedeni, yeterince sağa çekilmiş, kendini sa-

* *Türkische Rechtsextremisten in der Türkei und in Europa*, Amnesty International, März 1979, s. 55-57.

ğa çekmiş olmasındadır. Burada, kendi bünyesindeki bağımsız bakanlar kadar, sosyal-demokrat partiden seçilen üyelerin niteliklerinin de rolü vardır. Kuşkusuz, bu, yalnızca, siyasal iktidarın bir iç sorunundan kaynaklanmamakta, burada, siyasal iktidarın dışındaki bazı güçlerin tutumu önemli bir rol oynamaktadır. Bunlardan, üzerinde kesin bilgi sahibi olmadığımız öge ya da kesimleri dışlarsak, şunları söyleyebiliriz: cinayet, sabotaj ve katliamların düzenleyicisi ve baş tertipçileri, yarattıkları olaylardan, kendi çıkarları doğrultusunda kamuoyunu etkilemenin olanağını, gene devlet aygıtlarında —hani şu demokrasinin boşluklarından yararlanma dediğimiz boşluklardan yararlanarak— bulmuşlar, cinayetlerinin sorumluluğunu sola atarak, kendi cinayetlerinden kendilerine kaleler örmüşlerdir.

Buna karşılık, cinayet, sabotaj ve katliamlarla hiçbir ilgisi olmayan, bütün bunların, kendi varlığına yönelik tertipler olduğunu bilen sosyalistler, devrimciler, faşist örgütler tarafından düzenlenen cinayet, sabotaj ve katliamların zanlısı olarak devlet aygıtlarında (radyo, televizyon, Meclis) suçlanırken, aynı aygıtlarda faşizmin ikiyüzlülüğünü yığınlara iletme olanağından yoksun olduğu gibi, faşist tertibin bir sonucu olarak suçlanmasının gerçek yüzünü de açıklama olanağından yoksun bırakılmıştır. Radyo ve televizyonda konuşabilmek, bildiri ve demeçler yayınlanması koşulu o denli hesaplı ve kasıtlı tutulmuştur ki, bir siyasal partinin görüşlerini açıklaması için, *keyfi olarak*, o siyasal partinin Mecliste tek bir üyeye temsil edilmesi koşulu aranmaktadır. Oysa, Meclise şu ya da bu üyeyi getirmenin başlıca koşulu, radyo ve televizyondan, bir seçim dönemi sırasında değil, iki seçim dönemi arasındaki zaman süresince, diğer partiler gibi, sosyalist partilerin de yararlanabilmesine bağlıdır. Radyo ve televizyon, faşizme açık, sosyalizme kapalı, faşizmin hoparlörü olarak, demokratik bir kamuoyu yaratmak gibi kendine anayasaca verilen görevini yerine getirmiş olmadığı gibi, faşizmin olgunlaşmasının aracı olarak işlev yapmış olur. Faşizm, demokrasinin boşluklarından yararlanırken, sosyalizm, demokrasinin kendisine sağladığı demokratik haklardan yararlanamamıştır. Sosyal-demokrasi, kendisinde toplanan oyları kendisinin *sanma* ve her zaman

kendisine ait olduğu hırçınlığı içersinde, sosyalistlerin demokratik haklarını kullanmada, kendisine düşen iktidar sorumluluğunu yerine getirmemiş, ve faşizmin, kendine hasım saydığı sosyalizme yönelik saldırılarına, kendisi açısından “olumlu” bir şey olarak bakmıştır. Faşist siyasal partiyi, bir yandan sağdaki oyların bölünmesinin, bir yandan soldaki oyların kendi açısından bölünmemesinin bir aleti saymıştır. Faşizm tehlikesinin biri ve başlıcası, işte bu zihniyettir.

Üçüncüsü: anarşizmin nedenleri üzerinde ayrı bir yazımızda duracağız. Burada şunu belirtelim ki, faşizm, nasıl özünde egemen sınıfların çıkarlarına hizmet eden bir sınıf siyaseti güderken, bu egemen sınıfları oluşturan düzenin ürünü olan yoksul ve işsiz-güçsüz yığınların varlığını, kendisi için bir kitle tabanı oluşturmanın iktisadî koşulu olarak kullanırsa, bunun gibi, burjuva siyasal partilerden olduğu gibi, küçük-burjuva demokratların ağırlığı olan bir siyasal iktidardan da umudunu kesen ve aynı zamanda, yığınlarda kurtuluşunun umudunu uyandıracak güçlü bir örgütlenmeye sahip olmadığı için devrimci proletaryadan da uzak duran küçük-burjuva unsurun umutsuzluğunun bir tepkisi olarak doğan anarşizmden de en büyük ölçüde yararlanmaya çalışır. Küçük-burjuva demokratların ağır bastığı bir siyasal iktidar, faşizme karşı savaşında, toplumun eğilimlerine ve umutlarına yanıt verecek belirleyici bir tutuma girmediği zaman, gençlik içersinde de, “sol” sapmalar, “sol” sekterlik, “sol” gevezelik o denli kabarmaya ve yükselmeye başlar. Bu ise, anarşizmi besler, büyütür. Her ideolojik hareket gibi, anarşizm de, salt kendi kendine büyümez, anarşizmin doğmasının olduğu kadar, kabarmasının da iktisadî, toplumsal ve siyasal koşulları vardır. Ve bugün Türkiye’de anarşizme kayışın artışının, ve anarşizm dalgasının kabarmasının nedenlerinden biri de, bir yandan faşizmin cinayet, suikast, sabotaj ve katliamlara yeni boyutlar kazandırması ve öte yandan mevcut siyasal iktidarın, faşizm üzerine, yığınları ferahlatıcı bir tutumla yürümemiş olmasıdır.

Dördüncüsü: Sosyalizm ile anarşizm arasındaki uçurum, bizde yeterince açıklığa kavuşturulmamıştır. Anarşizm, bir yandan faşist cinayet ve katliamların, faşist propaganda sonucu, belirli bir süre için bile olsa solun sırtına

yüklenmesine olanak vermiştir. Sosyal-demokrasinin, aşağıdan gelen baskı ile faşizme, faşist örgütler üzerine yönelme durumunda bulunduğu anlar, anarşizmin kabardığı anlar olmuş, ve bu, sosyal-demokrat ağırlıklı siyasal iktidar üzerindeki faşist örgütlere yönelik aşağıdan gelen baskıyı azaltmasının nedeni olmuştur. Bir başka deyişle, anarşizm, bir yandan gerek kendi bireysel terörünün kefarecini bilimsel sosyalizme yükleyerek, gerek faşist cinayet, sabotaj ve katliamların zanlısı olarak bilimsel sosyalizmin suçlanmasına olanak vererek, ve gerek faşizme karşı küçük-burjuva demokrasinin kararlı bir noktaya gelmek durumunda kaldığı bir anda, bu kararlılığı yeniden *kararsızlığa* dönüştürerek, faşizme hizmet etmiştir ve etmektedir.

Başlıca sorunlardan biri şudur: Bugün, Türkiye'de, faşizm en önemli tehlikedir. "Anarşizm" ise, faşizmin bir kaos yaratmasına dolaylı olarak olanak sağladığı için, sosyal-demokrasinin faşizme karşı tutumunu sürekli olarak karar-sız olma noktasında tuttuğu için, devrimci hareketi yığınların gözünden düşürmeye elverişli bir ortam hazırladığı için, egemen gerici sınıfların devrimci hareketi baskı altına alabilmesinin koşullarına yardımcı olduğu için, faşizme karşı savaşım açısından, anarşizmin ve anarşist eğilimlerin irdelenmesi ivedi önem kazanmıştır.

15-16 Eylül 1979

MUZAFFER ERDOST
ANARŞİZM VE ANARŞİST EĞİLİMLER
ÜZERİNE

İNSANLARIN iradesi dışında oluşan toplumsal varlığını yöneten yasalar, gene bizim irademiz dışında, toplumsal ilişkilerle birlikte varolur ve kaybolurlar. İnsanlar, toplumsal varlıklarını yöneten yasaların bilincine vararak, yani onları bulgulayarak ve özelliklerini kavrayarak, toplumsal varlığın belirli bir yönde daha hızlı değişmesinin yöntemlerini de bulurlar. Toplumsal varlığın yasaları, toplumsal (ve iktisadi) yasalar, doğa yasalarından şu bakımdan farklıdır ki, doğa yasaları değişmez olarak kalırlar. Ama toplumsal yasalar, genel anlamda, üretim tarzlarıyla birlikte değişir, eski yasalar ortadan kalkar, yeni yasalar ortaya çıkar.¹ Bir toplumun bağrında, en ilkel üretim tarzlarının kalıntılarından modern üretim tarzlarına doğru farklılık gösteren birbirlerinden farklı üretim biçimleri birarada bulunduğu zaman, burada, tarihsel bakımdan farklı toplumsal yasaların içiçe geçtiği, birbirleriyle çatıştığı, birbirlerini

¹ Bkz. J. Stalin, "Sosyalizmin Ekonomik Sorunları Üzerine", *Son Yazılar, 1950-1953*, Ankara 1977, s. 62-64.

kendi büyüklükleri ölçüsünde etkilediği de anlaşılır. Bu, bize, toplumsal yasaların, sanıldığı kadar yalın (basit) olmadığını, karmaşık bir tablo sunduğunu gösterir.

Gene bunun gibi, toplumsal varlığın tarihsel derinliği, bu yasaların farklılığını artıran bir etmen olarak görünür. Çünkü ilkel komünde, bu yasalar, tarihsel derinlik bakımından fazla karmaşık değildir. Bundan ayrı olarak, bir toplum, tarihsel süreç içerisinde, kendi doğal gelişmesinden farklı olarak, ne denli başka toplumların etkisinde kalmışsa, onun toplumsal yapısındaki karmaşıklık daha fazladır. Örneğin, Türklerin, islâm dinini kabul ederek yaşam tarzlarına biçim veren kendi dışında oluşan bir dinsel etkileniş içersine girmeleri, ve islâm dini içersindeki bölünmeleri kendi bünyelerinde yansıtmaları, ve bundan ayrı olarak, Anadolu'ya yerleşen Türklerin, Anadolu'da bulunan ve karşılaştıkları toplulukların farklı üretim tarzlarının, uygarlık düzeylerinin ve dinlerinin şu ya da bu biçimde etkisinde kalmış olmaları, toplumsal varlığın yapısındaki karmaşıklık artırdığı gibi, toplumsal varlığın yasalarını da o denli karmaşık duruma getiren etmenlerdir.

Bir topluluğun bağrında farklı üretim biçimlerinin birarada bulunması, genel ve belirleyici üretim tarzının etkisinde, kapitalist üretim tarzının etkisinde, hemen hepsinin meta ekonomisine bağımlı duruma gelmesine, hepsinin şu ya da bu ölçüde meta ekonomisine, ve özellikle de kapitalist meta ekonomisine hizmet eder duruma gelmesine engel oluşturmaz. Tarihsel bakımdan birbirinden farklı bu üretim biçimleri, kapitalizmin etkisinde, daha uygun bir deyişle, kapitalist meta ekonomisinin etkisinde, kendi doğal gelişmelerinin tarihsel sırasını izlemez, hepsi, kendi yapılarının elverdiği ölçüde bir hızla, kapitalist meta ekonomisine bağımlılığı ölçüsünde, kendi bünyelerinde, kapitalist üretim biçiminin önkoşullarını yaratır. Böyle olmakla birlikte, kapitalizmin çözücü etkisine karşı, toplulukların yapılarının değişmeye dayanıklı olması, gelenekleri, coğrafya koşulları, tarımsal doğal verimlilik ve benzeri konumları gereği, az çok direnç gösterirler. Bütün bu karmaşık tablo, toplumsal varlığın yasalarını karmaşıklaştırır.

Yalnız bunlar da değil. Bir ülkede kapitalizmin geliş-

mesi, yalnızca kendi toplumsal (ve iktisadi) gelişmesine bağlı olmayıp, aynı zamanda, yabancı sermayenin ve özellikle de emperyalizmin etkisinde bulunduğu zaman, toplumsal gelişme yasaları, kendi iç dinamizmi ile oluşan kapitalistleşme sürecinin yasalarına göre farklılık göstermeye başlar. Çünkü, emperyalist sömürü, emperyalist niteliği gereği, ülkede biriktirilen artı-değer kitlesi büyüklüğünde genişletilmiş yeniden-üretim girme olanağını yaratmadığı için, emperyalizme bağımlı ülkede kapitalist üretim tarzı, henüz üretici güçlerin gelişmesinin engeli haline gelmeden, üretici güçlerin gelişmesinin engelini yaratır.

Tablo bu kez daha karmaşıktır: çünkü, kapitalist üretim tarzının egemenliği altında ülke, henüz bir yandan ülke ölçüsünde kapitalist üretim biçimine dönüşmemiş ve kapitalizm-öncesi üretim biçimleri şu ya da bu ölçüde kendi varlığını koruyarak eski biçimlere ilişkin toplumsal yasaların etkisini sürdürürken, bir yandan da kapitalistleşme, geleneksel üretim biçimlerinin etkisinde, melez biçimlere bürünür. Öte yandan ise, ülkenin kendi bünyesinde oluşan kapitalistleşme, şu ya da bu üretim dalında tekelleşme düzeyine ulaşmış olsa bile, ekonomiyi belirleyen esas güç olarak, tarihsel bakımdan kendisinden çok yüksek düzeyde bulunan kapitalizmin en yüksek aşaması emperyalizmin, yabancı sermayenin etkisi ve egemenliği altına girmiştir. Böylece, kendi geleneksel yapılarından gelen eski toplumsal yasaların, ve kendi dışında oluşan emperyalist yasaların etkisinde, toplumsal yasalar karmaşıklaşır.

Kuşku yok ki, bir ülkenin, özellikle Türkiye gibi bir ülkenin toplumsal yasalarındaki karmaşıklığın böyle bir özeti, yeterli değildir. Çünkü, Türkiye, jeopolitik bakımdan, yalnızca doğrudan kendisine ilişkin sorunların ortasında değil, uluslararası bir çatışma planının da ortasındadır. Özellikle bugün yeryüzünde birbirleriyle çatışma halinde bulunan sosyalist güçler ile emperyalist güçler arasındaki, ve bağımlı ve yarı-bağımlı ülkeler ile emperyalist güçler arasındaki çatışma ve savaşın konusu olarak da, kendisiyle doğrudan ilgili olmayan güçler çekişmesi alanında bulunmaktadır. Şöyle de ifade edilebilir: Türkiye, emperyalist güçler açısından, bir sömürü ülkesi olmaktan çok, emper-

yalızmin yaşamsal varlığı açısından önem taşır. Türkiye'de devrimci bir iktidarın varlığı, emperyalizme, yalnızca, bu ülkenin büyüklüğünde bir pazarın kaybına değil, Orta-Doğu'da ve Kuzey Afrika'da varlığını koruduğu jeostratejik bir mevziini kaybetmesine neden olacaktır. Dolayısıyla, emperyalızmin, Türkiye'den çıkarı, yalnızca, Türkiye'nin kendi büyüklüğüne bağlı değildir, bundan daha büyüktür. Türkiye'nin ve jeopolitik durumu dolayısıyla, uluslararası güçler dengesindeki değişmelere ve özellikle kendisini yakından ilgilendiren Orta-Doğu ve komşusu Doğu ülkelerindeki rejim değişmelerine bağlı olarak, kendi üzerindeki dış etkiler de değişikliğe uğramaktadır. Bu nedenle, Türkiye'de, toplumsal varlığın yasaları değişmediği zaman bile, uluslararası durumdaki birçok değişme sonucu, önemleri ve etkinlikleri bakımından bu yasaların *sıralanışı*, özgül özelliği değişmektedir.

Tabloyu şöyle özetleme olanağı vardır: Toplumsal değişimin genel yasaları vardır ve bu, marksist teori tarafından bulgulanmıştır. Toplumsal değişimin özel özellikleri vardır, bunlar, her ülkenin kendi iç ve dış koşullarına göre değiştiği gibi, her durum ve koşullarda da farklılık gösterir. Bir ülkede, bilimsel sosyalizmin teori olarak *bilinmesi* ile, o ülkenin devrimci savaşımının strateji ve taktiklerinin saptanması, birbirini bütünleyen, biri olmazsa ötekinin olmayacağı, ama ikisi birbirinden ayrı sorunlardır. Bilimsel sosyalizmin teorisinden çıkarılacak strateji ve taktikler, o ülkenin somut durumuna, gerçeklerine kalıp olarak uydurulmak istendiğinde, devrimci savaşımın nesnel koşulları gözetilmiş olmaz, devrimci teori somut gerçeklere uyarlanmadığı için yaşama geçirilemez, devrimci savaşım gerçeklik kazanamaz. Bir ülkenin somut durumundan, gerçeklerinden yola çıkmakla birlikte, bilimsel sosyalizmin teorisini, toplumsal genel değişme yasalarını bilmeyenler ise, aynı biçimde, devrimci savaşıma gerçeklik kazandıramaz.

Devrimci teorisinin, belirli bir ülkenin belirli bir andaki somut ve özel koşullarına uyarlanması, zorunlu olarak, şunları gerektirir: *Birincisi*: bilimsel sosyalizmin teorisini ve özsel içeriğini soğurmuş olmak. Toplumsal değişimin diyalektiğini kavramamış hiçbir kafa, marksizmin terimleri

ve kavramları ve toplumsal değişme yasaları bilgi olarak bilinmiş olsa bile, marksizmi özümlemiş olmaz. Demek ki, marksizmin bir bilim olarak öğrenilmesi yeterli değildir; teorisinin belirli bir ülkenin değişen koşullarına uyarlanması ve geliştirilmesi için yeterli düzeyde soğurulmuş olması da gerekir; marksizmin özsel içeriği, yani diyalektik, kavranmalı ve soğurulmalıdır. *İkincisi*, toplumun genel değişme yasalarını kavramak yeterli değildir, bu yasaların, *kendi* ülkesinde, *belirli* bir anda neler olduğunu bulgulamak gerekir. Demek ki, bir ülkenin devrimcisi, kendi ülkesinin, belirli bir anda, toplumsal değişme yasalarının neler olduğunu, yani o ülkenin, o anda iç koşullarını olduğu kadar dış koşullarını, kendi ülkesinin tarihsel bakımdan oluşmuş toplumsal (ve iktisadi) olduğu kadar, hangi dış ve iç toplumsal (ve iktisadi) etmenlerin içersinde bulunduğunu da bilmesi, bunlar arasındaki bağlantıları, birbirleri ile olan ilişkisini, birbirlerine olan etki tepkisini bulgulaması da gerekir. Devrimci savaşımın stratejisi kadar, taktikler de, ancak ülke ile sıkı bağlar içersinde bulunan insanlar tarafından yaratılabilir. Üçüncüsü, bir ülkenin devrimci savaşımının stratejisini ve devrimci savaşımın taktiklerini, bilimsel sosyalizmin kurucuları ya da herhangi bir lideri değil, o ülkenin proleter devrimcisi belirler. Strateji ve taktiklerin temel esaslarını, bilimsel sosyalizmin kurucuları Marx ve Engels, onu emperyalizm çağına uyarlayan Lenin bulguladılar, ama belirli bir ülkede ve belirli bir anda strateji ve taktiklerin neler olduğunu belirleyecek, teoriyi ve toplumsal gerçeği yoğurarak, ondan doğru olanı üretecek olanlar, Marx, Engels ve Lenin değildir. Bir başka deyişle, bilimsel sosyalizmin temel ilkeleri değişmeden kalır, ama bir ülkenin belirli dönemlerinin stratejisi, belirli bir dönemin taktikleri sürekli olarak değişebilir. Bunun içindir ki, stratejisinin yaratılmasında olduğu kadar, taktiklerin belirlenmesinde, sürekli bir yaratıcılık, sürekli devrimci savaşımın sorunlarıyla içiçe geçiş vardır. Nasıl ki, sloganlar, bir anın süzölmüş sorunlarını özetlediği zaman devrimci bir öze sahip ise, birer değişmez kalıplar olarak ele alındıklarında, orada, marksizmin özünden eser bulunmazsa, teori ve pratik arasındaki ilişki de böyledir.

TOPLUMUN değişme yasaları ile, yani bilimsel sosyalizmin teorisi ile, bir toplumun mevcut durumundan sınıfsız topluma geçişin devrimci pratiği arasındaki uyumun saptanması, devrimci hareketin en güç ve karmaşık sorunlarından biridir. Çünkü, biz biliriz ki, bizim irademiz dışında oluşan toplumsal varlığını, gene biz, irademiz dışında değiştirmeye devam ederiz. Biz, toplumun gelişme yasalarını bilsek de, bilmesek de, bu gelişmenin bilincinde olsak da, olmasak da, toplum değişmeye devam eder. Biz, bu gelişme yasalarının bilincine varmamız sayesinde, ancak, varolan maddi koşullara bağlı olarak gelişmeyi genel olarak ileriye dönük bir yöne çevirebilir ve hızlandırabiliriz. Üretim ilişkileri, maddi üretici güçlerin gelişmesinin biçimleri, toplumun gelişme yasalarını bildiğimiz için, biz, kendi irademizle, bu uyumu, bir çelişkiye, uzlaşmaz-karşıtlığa dönüştüremeyeceğimizi de biliriz. Bunun gibi, toplumun üretim ilişkileri ile maddi üretici güçler arasındaki ilişkiler, bir çelişkiye dönüştüğü zaman, gene biz, kendi irademizle, bu çelişkiyi, üretim ilişkilerini koruyarak, ortadan kaldıramayız. "İçerebildiği bütün üretici güçler gelişmeden önce, bir toplumsal oluşum asla yok olmaz; yeni ve daha yüksek üretim ilişkileri, bu ilişkilerin maddi varlık koşulları, eski toplumun bağrında çiçek açmadan, asla gelip yerlerini almazlar. Onun içindir ki, insanlık, kendi önüne, ancak çözüme bağlayabileceği sorunları koyar, çünkü yakından bakıldığında, her zaman görülecektir ki, sorunun kendisi ancak onu çözüme bağlayacak olan maddi koşulların mevcut olduğu ya da en azından gelişmekte bulunduğu yerde ortaya çıkar."²

Eğer toplumsal değişmenin maddi koşulları varsa, biz, ancak o zaman bilinçli olarak toplumun bu değişmesinin süresini kısaltabiliriz. Eğer, bilinçli olarak, toplumu devrimci doğrultuda değiştirmek için savaşılmıyorsa, toplumsal değişme, iktisadi zorunluluk, kendi gerçeğini dayatacaktır. Ama bu süreç, çökmekte olan egemen sınıfların direnciyle, yavaşlatılabilir, yer yer ve belirli bir süre geriletebilir. Tersine, bu süreç, üretim tarzlarıyla ve dolayısıyla

² Karl Marx, "Önsöz", *Ekonomi Politığın Eleştirisine Katkı*, Ankara 1976, s. 26.

la mülkiyet sahipleriyle ilişkileri çelişkiye düşmüş olan emekçilerin bilinçli çabalarıyla, geriletilmekten alkonabilir, hızlandırılabilir. Eğer, toplumsal değişmenin maddi koşulları yoksa, ve biz, irademizle, bu maddi koşulları dikkate almaksızın, toplumu değiştirmek için zorlandığımızda (anarşizm); ya da tersine, toplumsal değişmenin maddi koşulları bulunduğu halde, bu değişmeyi devrimci bir yönde hızlandırmak için gereken devrimci faaliyeti göstermediğimizde (oportünizm), burada, ya teorinin pratiğe yanlış uyarlanması ya da teorinin doğru olarak kavranamamış olmasından söz edebiliriz.

ANARŞİZM, kuşku yok ki, sınıfsal özellikleri olması bakımından tarihsel bir kategoridir, ve özellikle sanayi devriminin ertesinde, bir öğreti olarak ortaya çıkmıştır. Kapitalizmin ve dolayısıyla büyük sanayi üretiminin gelişmesi, kaçınılmaz olarak, küçük üreticiyi büyük ölçüde mülksüzleştirmeye devam eder. Üretim araçlarının sahibi olan doğrudan üreticinin kendisi, özgür emek-gücü satıcısı, onun üretim araçları da sermayenin maddi ögesi haline gelir. Küçük-burjuva unsurların, kitlesel olarak, bu mülksüzleşmesi, onu yoksullaştırmakta olan sanayi devriminin kapitalist biçimlerine ve büyük sermayenin çıkarlarını savunan devletin doğasına karşı tepkisine yolaçar.

Sermayenin yoğunlaşmasının aracı olarak merkezileşme ve büyük sanayi doğası gereği üretimde merkezileşme — küçük, dağınık ve özerk üretim biçimleri oluşturan küçük mülkiyet. Sermayenin, toprağa ve soyluluğa bağlı servet ve üstünlüğü dışında, yeni bir iktisadi güç ve sınıf yaratması ve devlet erkini ele geçirerek, devleti, büyük sermayenin çıkarlarını savunan aygıtı dönüştürmesi, ve küçük-burjuvazinin kendisini yıkıma sürükleyen büyük sanayi kapitalist biçimini görmeyip, bu yıkımın sorumlusu olarak büyük sanayi egemenliğini pekiştiren devletin kendisini görmesi. Öte yandan, nesnel olarak proleterleşmekte olan küçük-burjuva unsurun, proleterleşmeyi ve onun geçici egemenliğini simgeleyen proleter devleti tiksiniç bir şey olarak görmesi.

Bu tarihsel ortam, yoksullaşmakta olan küçük-burju-

va açısından, devletin doğasına karşı, büyük sanai üretimin gelişmesine karşı, büyük üretimin merkezleşmesine karşı bir tepki uyandırır. Anarşizm, yıkıma sürüklenen küçük-burjuva unsurun bu tepkilerinin, bu protestosunun bir öğretisi olarak oluşur. Her türlü kötülüğün nedeni olarak devleti görür ve devleti yadsır. Her türlü merkezizetçiliği, her türlü otoriteyi, her türlü disiplini yadsır. Sınırsız bir özerklik ve bireysel özgürlüğü savunur. Oysa, büyük-ölçekli üretim ve üretimin merkezleşmesi, toplumsal gelişmenin özellikleridir. Çünkü, büyük sanayi, toplumsal ilerlemenin nasıl doğal bir aracı ise, merkezleşme o denli kaçınılmazdır; bu gelişmenin küçük-burjuva unsur üzerindeki olumsuz etkisi ise, bu üretimin kapitalist biçiminde ve buna uygun düşen devletin *burjuva* niteliğindedir. Toplumsal gelişme, kaçınılmaz olarak, büyük üretime dönüşecektir ve küçük-burjuva unsurun yıkımının nedeni ise, büyük üretim değil, onun kapitalist özelliğidir. Çünkü eğer “yıkım” sözcüğünden, küçük-mülk sahibinin üretim araçlarının özel mülkiyetinden ayrılarak, bu mülkiyetini yitirmesi anlaşılırsa, üretimin büyük-ölçekli üretime dönüşmesinin kaçınılmaz sonucu olarak, o, bu özel mülkiyetinden ayrılacaktır; ama kapitalizm, onun özel mülkiyetini, büyük sermayenin maddi öğelerine dönüştürerek, yani küçük özel mülkiyeti, kapitalist özel mülkiyete katarak, onu mülksüz bırakır, ve kapitalist, küçük üreticiyle, ancak, bir özgür emek-gücü satıcısı olarak sermayenin karşısına geldiğinde ve bu yönüyle ilgilenir. Yoksullaşan küçük-burjuvanın, kendine ait üretim araçları sayesinde, kendi kişisel özgürlüğü ve iradesi altında tuttuğu yaşam güvencesi, kapitalist sınıfın ve kapitalizmin denetimine geçmiştir. Aslında küçük-burjuvanın, kapitalist meta ekonomisinin egemenliği altında, kendi yaşam güvencesini kişisel iradesi altında tuttuğu, bir yanılısamadan başka bir şey değildir. Ama şu bir gerçektir ki, kapitalizm, onu özel mülkiyetinden tamamen yoksun bırakırken, bu yoksullaşma süreci, acılı bir “yıkım” ve acılı bir “yoksullaşma” seyri izler. Oysa, sosyalist devrim, küçük mülkiyeti doğrudan ortadan kaldırmaz, onun kolektif mülkiyete dönüşmesinin koşullarını yaratır. Yani, küçük üretici, acılı bir yıkım ve acılı bir yoksullaşmadan geçmeksizin, özel mülkiyetten

kolektif mülkiyete, kendiliğinden ekonomik yolla geçeceği için, küçük mülk sahibi, bir yıkıma uğramaksızın toplumsal mülkiyetin ortak üyesi haline gelir. Ama, küçük-burjuvazi, bir yandan kendisini yıkıma sürükleyen kapitalizmi görmesi, öte yandan kendisinin tek kurtuluşunun proletaryanın ideolojisinde olduğunu bilmemesi, örgütlü bir sınıf savaşımına götüreceği yolu bulamaması karşısında, umutsuzluğa kapılır. Bu umutsuzluğun sonucu olarak, o, toplumsal gelişmenin kaçınılmaz sonuçlarına saldırırken, bu anlamda gerici; ve o, toplumsal gelişmenin araçlarını ve aygıtlarını yadsımaya yönelirken, bu anlamda, anarşisttir.

Bu nedendir ki, küçük-burjuva sosyalizmi, küçük-burjuva devrimciliği, özünde bir yanı ile gerici ve bir yanı ile anarşist iki eğilim taşır. Bu iki eğilim, küçük-burjuvazinin burjuvaziyle uzlaşmasına dönüştüğü zaman gerici yönüyle, burjuvaziye karşı çatışmaya dönüştüğü zaman anarşist yönüyle kendini açığa çıkarır. Bu gerici eğilim, devletin yadsınması ile, *barışçı* anarşizmi (prudonculuk) temsil eder. Engels, 22 Ekim 1883’de, Max Hildebrand’a şöyle yazıyordu: “Proudhon’un yumuşak, salt etimolojik anarşisi (yani siyasal iktidar yokluğu), eğer Bakunin ona şöyle bolca stirnervari bir “başkaldırma” üflememiş olsaydı, hiçbir zaman modern anarşi doktrinlerine varamayacaktı.”³ Prudonculuğun barışçı anarşizmi (*barışçı*, çünkü toplumsal karşıtlıkların, sınıflar arasındaki uzlaşmaz karşıtlığın, çelişkilerin, barışçıl yoldan, uzlaşma ile çözümlenmesini ileri sürer; *anarşizm*, çünkü siyasal iktidarı yadsır), devletin yadsınması, devrimin ilk adımı olarak devletin “kaldırılması”na dönüşerek, modern anarşi teorilerine varır.

MODERN anarşi teorisinin temel özelliklerini şöyle belirleyebiliriz: devletin yadsınması ve devrimin ilk adımı olarak devletin kaldırılması, bütün otoritelerin yıkılması, merkezizetçiliğin tümüyle ortadan kaldırılması.

Oysa bilimsel sosyalizm, devleti, sonal olarak yokum-samakla birlikte, burjuva devlet aygıtı yerine, geçici olarak, proletarya diktatörlüğünü koyar. Devleti ortadan kaldır-

³ Marx, Engels, Lenin, *Anarşizm ve Anarko-Senikalizm*, Ankara 1979, s. 221.

maz, geçici olarak, onun sınıfsal niteliğini değiştirir. Proletarya diktatörlüğü, sınıfsız topluma geçişin bir aracıdır. Anarşistler, “devletin hemen bugünden yarına ortadan kaldırılması gerektiği görüşünü” benimser. Bilimsel sosyalizm ise, “devlet ‘ortadan kaldırılmaz’. Devlet *tükenir* (söner)” der.⁴ “Üretimin gelişmesi, çeşitli toplumsal sınıfların bundan sonraki varlığını bir çağa uymazlık (anakronizm) haline getirir. Toplumsal üretimdeki anarşi ortadan kaybolduğu ölçüde, devletin SİYASAL OTORİTESİ yok olur (uykuya dalar, tükenir).”⁵

Biraz aşağıda açıklayacağımız gibi, anarşizm, nasıl mevcut durum ile devrim arasındaki süreci, maddi koşulları, nesnel durumu gözönünde bulundurmaksızın, bir darbede kısaltmak ve devrime varmak isterse, aynı şekilde, devrimden hemen sonra, devleti kaldırarak, sınıfsız toplumun yaratılması doğrultusundaki uzun süreci de, bir darbede tamamlayacağını hayal eder.

Oysa, “kötülüklerin” kaynağı devletin kendisi değildir. Devlet, toplumsal ilerlemenin belirli bir evresinde ortaya çıkmış tarihsel bir kategoridir; devleti oluşturan toplumsal (ve iktisadi) temeller ortadan kalkmadan, devlet de ortadan kaldırılmaz. “Toplum, İÇ ve DIŞ SALDIRILARA karşı, ortak çıkarlarını savunmak üzere kendine bir organizma yaratır. Bu organizma devlet iktidarındır. Devlet daha doğar doğmaz, kendini toplumdan bağımsız kılar, ve belli bir sınıfın organizması haline geldiği ölçüde ve bu sınıfın egemenliğini doğrudan üstün kıldığı ölçüde, bu bağımsızlığı daha da büyük olur.”⁶ Açıktır ki, iç ve dış saldırılara karşı, toplumun, *ortak* çıkarlarını savunmak üzere oluşturduğu organizma, toplumun belli bir sınıfının ya da sınıfların organizması haline gelir ve bu anlamda bir sınıfın ya da sınıfların egemenlik aygıtıdır. Ama toplumun hemen başlangıçta, bu organizmayı oluşturmasının nedeni, nasıl iç ve dış saldırılar ise, proletaryada, artık kendisi de proleter niteliğinden

⁴ Friedrich Engels, *Anti-Dühring*, Ankara 1977, s. 444; *Ütopik Sosyalizm ve Bilimsel Sosyalizm*, Ankara 1978, s. 112.

⁵ Aynı yapıtlar, s. 449; s. 118.

⁶ Friedrich Engels, *Ludwig Feuerbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu*, Ankara 1979, s. 63; *Felsefe İncelemeleri*, Ankara 1979, s. 58-59. — *Vurgulamalar benim.*

sıyrılacağı proletarya diktatörlüğünü, proleter devletin siyasal otoritesini, sınıfsız toplumu gerçekleştirmenin bir zor aygıtı olarak, iç ve dış saldırılar *ortadan kalkana değin* korur. Çünkü “devlet”, bugünden yarına ortadan kaldırılmakla, ne o ölçüde eski egemen sınıflar ortadan kalkmış olur ve ne de o ülke, egemen sınıfların dış saldırılarından soyutlanmış olur. Devlet, nasıl, başlangıçta toplumun *ortak* çıkarlarını savunmak üzere oluşturduğu organizma ise, devlete özgü son eylem de, “gerçekten tüm toplumun temsilcisi olarak görüldüğü” ilk eylemi olur: üretim araçlarına *toplum adına* elkoymak.⁷ Ona bu özelliği kazandıran proleter devletin niteliği, proletaryanın tarihsel görevinden gelen niteliğidir. Engels, “Karl Marx’ın Ölümü Üzerine” adlı yazısında şunları yazıyordu: “Anarşistler sorunu tersine koyuyorlar. Onlar, proletarya devrimi, devletin siyasal örgütünün kaldırılmasıyla işe *başlamalıdır*, diyorlar. Ancak, proletaryanın zaferinden sonra, yenen işçi sınıfının kullanmak üzere elinin altında hazır bulduğu tek örgüt, asıl bu devlet örgütüdür. Elbette ki, bu devlet, yeni görevlerini yüklenilecek duruma gelmeden önce, birtakım önemli değişiklikler ister. Ama bir anda devleti tümüyle tahrip etmek, zafer kazanan proletaryanın, yardımıyla, henüz kazanmış olduğu iktidarı üstlenebileceği, düşmanları kapitalistleri bastırabileceği ve toplumun ekonomik devrimini gerçekleştirebileceği tek aygıtı parçalamak demektir, ekonomik devrim gerçekleştirilmeden proletaryanın bütün zaferi kaçınılmaz olarak bir bozgunla ve Paris Komününden sonra olduğu gibi işçilerin kitle halinde öldürülmesiyle sonuçlanır.”⁸

Bu sözlerin (1883) üzerinden hemen hemen bir yüzyıl geçmektedir. Devrimci pratik, bilimsel sosyalizmin teorisini, birçok kez yineledi ve başarıyla da yineliyor; ama, bilimsel sosyalizmin teorisine ve taktiğine düşman olan anarşizm ise, toplumsal pratik tarafından hiçbir yerde doğrulanmadı. Buna karşılık, anarşizm, devletin anarşistçe “yadsımasını”, ya proletarya diktatörlüğünü yadsıyarak dolaylı bir biçimde sürdürdü, ya da devletin “yıkılması”nı, küçük silahlı grupların devlet aygıtının küçük öğelerine yöneltilmesi bi-

⁷ Bkz: *Anti-Dühring*, s. 443-444.

⁸ *Anarşizm ve Anarko-Sendikalizm*, s. 213.

çiminde, anarşist teoriyi minyatür eylemlerle yaşatmaya koyuldu.

Kuşku yok ki, anarşizmin devleti anarşistçe yadsıması, yani devletin ve eski toplumun tüm kurumlarının yıkılmasını devrimin ilk ve başlıca işi sayması, tek başına, soyut bir öğreti değildir. Devletin ve özellikle burjuva devletin temellerini oluşturan iktisadî yapının tüm özelliklerine de bir tepkiyi içermektedir. Bu nedenle, anarşistler, büyük sanayi üretiminin merkezileşmesine olduğu kadar, bu üretim temeli üzerinde örgütlenen devlet aygıtının merkezileşmesine de karşı çıktılar. Bunun doğal bir sonucu, her türlü otoriteye, disipline karşı çıktılar. Merkezîyetçiliğe karşı özerkliği, otoriteye karşı bireysel özgürlüğü, disipline karşı aşırı bireyciliği, bireyin topluma karşıtlığını savundular. Marx ve Engels, her türlü otorite düşmanlığının, her türlü merkezîyetçiliğin ve disiplinin yadsınmasını, bir yandan kesin bir dille eleştirdiler, bir yandan da "aşağıdan anarşi, yukardan disiplin" biçiminde özetledikleri anarşist öğretinin, "gizli bir diktatörlük"ten, "gizli yönetimin entrika ve düzenbazlığı"ndan, eşkiyayı bir devrimci tipe dönüştürmeden, tam bir "kışla komünizm"den başka bir şey olmadığını sergilediler.⁹

ANARŞİZMİN, devleti anarşistçe yadsıması, yani devletin geçici biçimi olarak proletarya diktatörlüğünü yokuması ve öteki anarşist ilkeler, o ülkenin toplumsal (ve iktisadî) koşullarına ve dünya devrimci hareketindeki gelişmelere bağlı olarak, değişiklik göstermiştir. Anarşizmi özünde karakterize eden, onun, devrimci savaşımın nesnel koşulları yerine kendi iradesini koymasındır. Genel olarak, devrimin kendi iç aşamalarını yadsıdığı gibi, özel olarak da belirli bir ülkede ve belirli bir durumda, o ülkenin kendi özel koşullarını ve konumunu gözardı eder. Bütün bunlara bağlı olarak, devrimci savaşım süresini, nesnel koşulların gerektirdiği ve zorunlu kıldığı bir biçimde değil, *kestirme* bir yoldan tamamlamak ister. Dolayısıyla, anarşizm, her ülkenin kendi özel koşullarını, devrimci durumun özgün özelliklerini, devrimci savaşımın aşamalarını dikkate alma-

⁹ Bkz: *Anarşizm ve Anarko-Sendikalizm*, s. 136, 142-143, 145, 147-149.

dığı gibi, devrimci sınıfın eğitilmesi ve devrimde müttefiklerin kazanılması için gerekli savaşım ve örgütlenme biçimlerini yadsır.

Nasıl bir atılımda devleti ortadan kaldırarak "eşitlikçi" toplumu (sınıfların varolduğu eşitlikçi toplumu!) kuracağını ileri sürerse, bunun gibi, devleti ortadan kaldıracak olan "devrim"i de, devrimin uzun ve çetin hazırlık dönemini atlayarak, gerçekleştirmeyi düşünür. Daha önce de vurguladığımız gibi, "burjuva toplumun bağrında gelişen üretici güçler, aynı zamanda", (burjuva üretim ilişkilerinden doğan toplumsal) "karşıtlığı çözüme bağlayacak olan maddî koşulları yaratırlar".¹⁰ Gerek burjuva toplumun gelişme düzeyi, gerek üretici güçlerin gelişme aşaması, her ülkede, her zaman aynı olmadığı gibi, toplumsal karşıtlığı çözüme bağlayacak olan maddî koşullar da her zaman farklılık gösterirler. İkincisi, karşıtlığı çözüme bağlayacak maddî koşulların varlığı, tek başına yeterli değildir; çünkü bu karşıtlığı çözecek yasaların bilincine varması ve onu çözecek sınıfın, devrimi gerçekleştirecek ölçüde, bu bilince varmış olması ve örgütlenmesi gerekir.

Anarşizm, toplumsal gelişmenin yasalarını tahlil yerine, eksiksiz bireysel özgürlük üzerine kurulu ütopyacı düşünceleri koyar; bir başka deyişle, maddî koşulların varlığını yadsır, bu karşıtlığı çözecek yasaların belirli bir ülkede belirli bir dönemde aldığı özgün biçimleri yadsır, ve ensonu, devrimi gerçekleştirecek sınıfın devrimci bilinçle donatılması ve devrimci savaşımını hazırlamak için gerekli eğitim ve örgütlenmesini yadsır. Kısacası toplumsal gelişmenin yasalarının tahlilini, toplumsal gelişme sürecinin diyalektik içeriğini, şu ya da bu yönüyle, *atlar*; kitlelerin devrimci savaşımını örgütlemeyi *daştalar*, devrimci sürecin *zorla* hızlandırılmasını amaç ederiz: *anarşizm*, Toplumsal gelişmenin diyalektik sürecini, devrimci bir yönde hızlandırmamak, şu ya da bu ölçüde kendiliğinden gelişmesine ve egemen sınıfların ve gericiliğin etkisinde ileri geri zigzaglarına bırakmak: *oportünizm*.

Bu açıdan anarşizm, kaba çizgileriyle, işçi sınıfının iktisadî, siyasal, ideolojik savaşımından, bu birbiriyle bağ-

¹⁰ Karl Marx, "Önsöz", *Ekonomi Politikin Eleştirisine Katkı*, s. 26.

lantılı ve birbirini bütünleyen başlıca öğelerden birini alır, ötekini dıştalar. İktisadi ve siyasal savaşımı dıştalar, devrimi yalnızca bir silahlı savaşım derekesine indirger. Siyasal ve ideolojik savaşımı dıştalar, işçi sınıfı savaşımını, bir iktisadi savaşımına indirger. İşçi sınıfının devrimci eylemi, sınıf savaşımının kendisinden doğan eylemdir. Bu eylemi siyasal yollarla gerçekleştirmek istemesi, örneğin sendika kurma hakkının, grev hakkının *yasal* olarak sağlanması için savaşımı, işgününün *yasal* olarak kısaltılması için savaşımı, işçi sınıfının siyasal yollarla gerçekleştirmeye çalıştığı devrimci eylemdir. Bunun gibi, işçi sınıfının, anti-demokratik yasaların kaldırılması, yasaların ve yönetimin demokratikleştirilmesi savaşımı, siyasal bir savaşımdır ve devrimci eyleminin birer parçasıdır. Kuşkusuz, işçi sınıfı, siyasal savaşım yöntemlerini, *amacı* açısından ele alır. Bir başka deyişle, her siyasal yolu, her zaman ve her durumda, benimsemez; amacına bakar. İşçi sınıfı savaşımı açısından, devrimci eylemi açısından amacına bakar; bu eylem, eğer işçi sınıfının devrimci gücünü artırıyorsa, eğer işçi sınıfını daha büyük ölçüde devrimci öncüsünün yanına çekiyorsa, eğer işçi sınıfının müttefiklerini kendi yanına çekiyorsa, eğer egemen sınıfların gücünü azaltıyor, köylülüğü ve diğer emekçi sınıf ve katmanları, egemen sınıfın desteğinden ayırıyorsa, o zaman bu siyasal eylem, amacı bakımından devrimci eylemdir. Bilimsel sosyalizm, "hareketin başarısını sağlamak için bütün araçlardan, şu halde siyasal araçlardan da yararlanır";¹¹ "devrimi kim istiyorsa, onun aracını da, yani devrimi hazırlayan, işçileri devrim için eğiten siyasal eylemi de istemek zorundadır".¹²

İşçilerin iktisadi hareketi, siyasal eylemle çözülmezcesine birbirine bağlıdır. Çünkü, işçi sınıfı, bir *sınıf* olarak hareket ettiği zaman, bu hareket, iktisadi istemler içerse de, zorunlu olarak siyasal hareketlerdir; "işçi sınıfının, *sınıf* olarak, egemen sınıflara karşı çıktığı ve dıştan baskı ile onları zorlamaya çalıştığı her hareket, siyasal bir harekettir".¹³ Marx, işgününün kısaltılması için, şu ya da bu fab-

rikada veya işkolunda, grevler ve benzeri yollarla kapitalistleri işgününü kısaltmaya zorlama girişimlerinin salt bir iktisadi hareket, buna karşılık, işçilerin işgününün kısaltılması için *yasa* çıkarttırmayı hedef alan hareketlerinin siyasal bir hareket olduğunu söyler. "Ve işte böylece, işçilerin her yerde birbirinden ayrı iktisadi hareketleri, *siyasal* bir hareket doğurur, yani kendi çıkarlarını, genel bir biçimde gerçekleştirmek, toplumsal olarak zorlayıcı genel bir güce sahip olan bir biçim gerçekleştirmek üzere bir *sınıf* hareketi doğururlar".¹⁴

İşçiler, sınıf olarak, kendi çıkarları doğrultusunda, *yasa* çıkarttırmaya siyasal iktidarı zorlaması bir siyasal hareket olduğu gibi, gene işçi sınıfı, sınıf olarak, siyasal özgürlükler için, basın, dernek, toplanma vb. özgürlüğü için, bu özgürlüklerin gerçekleştirilmesi için de egemen sınıfların iktidarını zorlayabilir. Burada, yalnızca işçi sınıfının çıkarı değil, ülkenin demokratikleşmesinden, demokratik özgürlüklerden çıkarı olan her sınıf ve kesimin yararı vardır. Ama bundan, işçilerin örgütlenmesini ve eğitimin araçlarını da sağladığı için, her şeyden çok işçi sınıfının yararı vardır. Demek ki, biri, özünde iktisadi hareket, bir sınıf hareketi olduğu halde, burjuvaziyi dışardan bir *yasa* değişikliğine zorladığı için bir siyasal harekettir; ikincisi, özünde siyasal istemler içerir, ama işçi sınıfının, iktisadi hareketinin koşullarını geliştirme ve siyasal eyleminin koşullarını genişletme aracı olarak, birbirine bağlanmıştır. Şu var ki, siyasal eylem, devrimci hareketin koşullarını derinliğine ve genişliğine geliştirmesi açısından devrimci eylemin öğeleridir, ideolojik savaşımın koşullarını hazırlar. Çünkü siyasal eylemi, egemen sınıflardan, kendi sınıfı adına ve toplumun ezilen ve sömürülen sınıf ve katmanları hesabına, siyasal istemde bulunma eylemidir. Bu, siyasal iktidarın, işçi sınıfının eline geçirmesinin aracı değildir, ama egemen sınıf karşısında, diyalektik bir olgunlaşma süreci içersinde, yöneten sınıfın egemenliğinde bir azalmaya, ezilen sınıfın gücünde bir artışa doğru ilerleme demektir. İşçi sınıfının siyasal

¹¹ Friedrich Engels, "İtalya'da", *Anarşizm ve Anarko-Sendikalizm*, s. 194.

¹² Friedrich Engels, "İşçi Sınıfının Siyasal Eylemi Üzerine", *Anarşizm ve Anarko-Sendikalizm*, s. 61.

¹³ "Marx'tan Friedrich Bolte'a", 23 Kasım 1871. *Anarşizm ve Anarko-Sendikalizm*, s. 68-69.

¹⁴ Aynı yapıt, s. 69.

hareketlerinin son amacı ise, siyasal iktidarı ele geçirmektir. Ama siyasal iktidarı ele geçirmek için, önceden örgütlenmesi, belli bir gelişme aşamasına ulaşması gerekir. Bunu da ona sağlayan siyasal hareketlerdir, ama siyasal hareketleri son amacına ulaştırmanın örgütü, partidir. İşçi sınıfının ideolojisini ve devrimci örgütlenmeyi gerçekleştirecek örgüt, partidir; parti, ideolojiyi gerçekleştirme organıdır. Bilimsel sosyalizmin bu ilkeleri çerçevesinde soruna baktığımızda: siyasal savaşım yadsınarak, yalnızca silahlı savaşımın taktik olarak seçilmesi (anarşizm) — "...her yerde geçerli başlıca kuralları, işçi sınıfı yönünden siyasal *her eyleme* ilke olarak karşı çıkmak ... kayıtsız şartsız, silahlı devrimden başka hiçbir eylem aracını kabul etmek"¹⁵ istememek; ya da işçi sınıfının savaşımını iktisadî savaşıma indirgeyecek siyasal partilerin rolünü ve önemini yadsıma (*anarko-sendikalizm*) — "İşçi sınıfı siyasetle uğraşmamalıdır. Onun işi, sendikalarda örgütlenmekten ibarettir."¹⁶

SIYASETİN saçma bir biçimde yadsınmasının, işçilerin örgütlenmesinin ve eğitiminin rolünün kavranmamasının, değişik ülkelerde ve farklı dönemlerde, yeni biçimlere bürünmesi anlaşılır bir şeydir. Çünkü anarşizm, tarihsel bir kategori olduğu gibi, her ülkede, o ülkenin tarihsel bir evresinde ortaya çıkabilir, o ülkenin toplumsal (ve iktisadî) koşullarına bağlı olarak gelişebilir, ve gene o ülkenin toplumsal koşullarına bağlı olarak az ya da çok gelişme gösterebilir. Bundan da önemlisi, anarşizmin bir ülkede, her yönüyle açılıp serpilme olanağı bulmuş olması, ve tarihsel olarak bu deneyimden geçmiş bulunmasıdır. Anarşizmin, her yönüyle serpilebildiği ülkeler, genellikle küçük-burjuva unsurun ağır bastığı ülkeler olmuştur. Anarko-sendikalizm, daha çok, işçi sınıfının üst katmanlarının burjuvalaştığı (ya da aristokratlaştığı) ülkelerde güçlü olmuştur. Bütün bu nedenleri gözönünde bulundurduğumuzda, anarşizmin, şu ya da bu ülkede, şu ya da bu durumda kendisini ortaya koyuş biçimlerinin farklılığını anlamak ko-

¹⁵ Friedrich Engels, "1871'de Avrupa İşçiler", *Anarşizm ve Anarko-Sendikalizm*, s. 198.

¹⁶ "Marx'tan Paul Lafargue'a", 19 Nisan 1870, *Anarşizm ve Anarko-Sendikalizm*, s. 55.

laylaşır. Bu nedenle de, siyasetin yadsınması, işçilerin örgütlenmesinin ve eğitiminin rolünün kavranmaması, kayıtsız şartsız silahlı eylemden başka bir eylem biçiminin kabul edilmemesi, pratikte (ve teoride), farklı biçimlerde kendini göstermiştir. Ama, genel olarak ifade etmek gerekirse, yalnızca silahlı eylemden başka bir eylem biçimini kabul etmeyenlerin, "her türlü kestirme eylemin mucizevi gücüne körükörüne"¹⁷ inandıkları söylenebilir. Marx ve Engels, Bakunin'i eleştirirken, şunları yazıyorlardı: "Bakunin'e yalnızca, *devrimci düşüncenin* ayrıcalıklı temsilcileri olan YÜZ KİŞİDEN OLUŞMUŞ GİZLİ BİR ÖRGÜT, yani kendisi tarafından atanmış ... devrimin emrinde bir genelkurmay gereklidir. Düşünce ve eylem birliği ortadoksluktan ve KÖRÜKÖRÜNE BAŞEĞMEDEN başka bir şey değildir."¹⁸ "Gizli bir diktatörlük", "tek kalıptan çıkma gizli emirlere" körükörüne boyun eğme, işçi sınıfı adına kendi dogmalarını ilân eden, "tüm Avrupa'nın işçi sınıfını temsil ettiklerini iddia eden hep aynı yirmi-yirmibeş kişi"lik bir grup, siyasal her eyleme ilke olarak karşı çıkıyor, silahlı devrimden başka hiçbir eylem aracını kabul etmiyor, gazeteleri, sistemli cinayeti öğütüyordu.¹⁹ Lenin, Rusya'da anarşistliği açığa çıkmış olan sosyalist-devrimcileri, devrimden sonra eleştiren pasajlarda, şunları yazıyordu: "... bu parti, bireysel terörizmi, suikastleri doğru bir eylem olarak tanımayı, kendi 'devrimci' ruhunun ya da 'solculuğu'nun özel bir belirtisi sayıyordu; ki, bunu, biz marksistler, kesin olarak reddediyorduk. Elbette ki, biz, bireysel terörü, amaca elverişli olup olmaması bakımından reddediyorduk."²⁰

Biri, işçi sınıfını temsil ettiğini öne süren küçük bir grubun gizli örgütünün, siyasal eylemi reddederek, sistem-

¹⁷ V. İ. Lenin, "Militan Militarizm ve Sosyal-Demokrasinin Anti-Militarist Taktiği", *Anarşizm ve Anarko-Sendikalizm*, s. 274.

¹⁸ Karl Marx ve Friedrich Engels, "Sosyalist Demokrasinin İttifakı ve Uluslararası İşçi Birliği (Enternasyonal)", *Anarşizm ve Anarko-Sendikalizm*, s. 136. — *Vurgulamalar benim.*

¹⁹ Aynı yapıt, s. 147, 105, 106, 140.

²⁰ V. İ. Lenin, "Sol" Komünizm, *Bir Çocukluk Hastalığı*, s. 24. Lenin, bu pasaj şöyle sürdürüyor: "Oysa büyük Fransız devriminin teorisini 'ilke' mahkûm edebilen, ya da bütün dünyanın burjuvazisi tarafından kuşatılmış muzaffer devrimci bir parti tarafından genel olarak uygulanan terörü mahkûm edebilen kimselerle, Plehanov, daha 1900-1903 yıllarında, henüz marksist ve devrimci iken, alay etmiş onları gülünç duruma düşürmüştür. (s. 24-25.)"

li suikast ve cinayetler düzenlemesi; ikincisi, siyasal eylemi reddetmemekle birlikte, "herhangi bir siyasal eyleme girişmeden önce, sınıf güçlerini ve bu güçler arasındaki ilişkiyi kesin bir nesnellikle hesaba katmanın gereğini anlamamakta direnen"²¹ bir partinin, bireysel terörü ve suikastleri doğru bir eylem olarak tanıması. Sorun, yalnızca, yığınlara karşı sorumsuz, küçük bir grubun gizli örgütü olma sorunu değildir; sorun, işçi sınıfının ve emekçi halkın önemli bir kesimini belirli bir süre yanısıra sürükleyebilen bir partinin de, amacı bakımından işçi hareketini yığınlardan tecrit eden ve devrimci eylemi yığınların gözünde saygınlıktan düşüren bireysel terörü ve suikastleri, doğru bir eylem olarak kabul etmiş olması sorunudur. Bilimsel sosyalizm, işçi hareketinin başarısı için, siyasal savaşı ve siyasal bir partinin örgütlenmesini, ne denli kesin ve önemli saymışsa, anarşizmden ayrılmayı da o denli önemli saymıştır. Çünkü anarşizm, tek eylem biçimi olarak benimsediği silahlı eylemi, bireysel teröre, sistemli suikastlere indirgeyen küçük ve gizli grupların "özerk" eylemi olarak kendini gösterebileceği gibi, işçi sınıfı partisi içersinde de ilkin sapmalar biçiminde birer eğilim olarak, sonra anarşist ve yarı-anarşist faaliyetler olarak kendini gösterebilir; ya da devrimci parti ile anarşizm arasında bir flört veya anarşist eylemlerin doğru olarak kabul edilmesi biçiminde, bir başka deyişle, anarşizmi, dışardan destekleme biçiminde, anarşizmin etkisi, proleter devrimci harekette yansıyabilir.

Başlangıçta, kendilerine "anarşist" diyen anarşistler, bilimsel sosyalizmin teorisine açıkça karşı çıkıyor, ve kendi teorilerini savunuyorlardı. Teorik olarak bilimsel sosyalizm tarafından yenilgiye uğratılan ve pratik olarak yaşamın yere serdiği anarşizm, "her yıl intihar ed[en] ve her seferinde kendi küllerinden yeniden doğ[an]"²² anarşizm, her doğuşunda, bir önceki biçimiyle değil, *yeni* bir biçimde kendini gösterir. Anarşist yöntemler, devrimci sözler ardına gizlenir. Anarşist ideoloji, devrimci partilere sızarak,

parti içersinde "sol" sekte görüşlerin ortaya çıkmasına neden olur; ya da parti militanları anarşist yanlışlar yaparlar. Lenin, anarşistlikleri açığa çıkmış partilere karşılık, marksizme bağlı olduğunu söyleyen, ama anarşizmi maskeleyen anarşist eğilimler ve eylemlerle savaşıma daha büyük bir ağırlık vermiştir. "Devrim"i büyük harflerle yazmaları, "devrimci lafazanlık uyuzu"na tutulmuş olmaları, ateşli bir sosyalizm propagandası yapmaları, keskin beyanları, devrimci lafabeliği, yüksekte atıp tutma merakı, nasıl onların, büyük bir deneyim yetersizliğinden ve bazı savaşım biçimlerini ve yöntemlerini, mutlak, değişmez tılsımlı şeyler olarak kabul etmelerinden kaynaklarsa, aynı ölçüde de, her yeni durumda, içinden doğdukları kendi küllerine tükürürken bile, anarşizmi yeni biçimler içersinde sunarak, yeni marksist kılıflar altında maskeleyerek, devrime umut bağlayan yığınları ve devrimci sınıfı etkilemeye, onları maskeledikleri kendi anarşist ideolojilerine çekmeye çalışırlar; "devrimci farfaralar"ı ile de çoğu zaman istenen alkışı toplarlar.

SİYASAL eylemin ilke olarak yadsınması ile, siyasal eylemin devrimci bir biçimde belirlenmemesi, belirlenmemesi, birbirinden farklı şeylerdir. Siyasal eylemin ilke olarak yadsınmaması ile birlikte, siyasal eylemin doğru devrimci bir biçimde konmaması, konamaması, işçi hareketinde, diğer sapmalar yanında, anarşist eğilimlerin doğmasına, siyasal eylemlerin anarşist bir nitelik almasına yolaçar. Bunları, başlıca üç grupta toplayabiliriz:

Birincisi: Bilimsel sosyalizmin temel ilkelerinin, bir ülkenin, kendi ulusal, siyasal, kültürel farklılıklarına uyarlanması ve uygulanmasındaki eksikliklerdir. *Teorinin*, her ülkenin iktisadî, siyasal, kültürel özelliklerini, ulusal bileşimini, sömürgelerini ya da kendisinin bağımlı ve yarı-bağımlı ülke olup olmamasını, dinsel bölünmelerin özel niteliğini, uluslararası konumda tuttuğu yeri gözönünde bulundurmaması, ülkenin somut özelliklerini nesnel olarak irdelemeden, mekanik bir anlayışla basmakalıp bir biçimde uygulamaya kalkışması, siyasal eylemin *devrimci bir biçimde* belirlenmesini dışalar.

²¹ Aynı yapıt, s. 24.

²² "Engels'ten Johann Philipp Becker'e", 16 Aralık 1882, *Anarşizm ve Anarko-Sendikalizm*, s. 208.

İkincisi: Bir başka ülkede ya da aynı ülkede bir başka dönemde, başarı kazanmış olan siyasal eylemleri, ülkelerin ve dönemlerin farklı toplumsal koşullarını, "gözü kapalı basit bir taklitçilikle, eleştirel bir gözle incelemeden, bu deneyimi, başka koşullarda, başka durumlarda uygulamaya kalkmak"tır.²³ Çünkü, işçi sınıfının, sınıf olarak, burjuvaziye karşı eylemi, zorunlu olarak bir siyasal eylem olmakla birlikte, bu, her siyasal eylemin, doğru ve devrimci eylem olduğu anlamına gelmediği gibi, bir ülkede ve belirli bir dönemde, doğru olan bir siyasal eylemin de, her ülkede, her durumda doğru ve devrimci bir eylem olduğu anlamına gelmez. Örneğin, anarşistler, siyasal eylemi yadsımanın bir biçimi olarak, ilkesel anlamda, "bir seçimde oy verme[nin] proletaryanın çıkarlarına ihanet etmek"²⁴ olduğunu ileri sürdüklerinde, Marx ve Engels tarafından, en ağır biçimde eleştiriliyorlardı. Kuşku yok ki, siyasal eylem, ilke olarak benimsenmekle birlikte, bir siyasal eylem, her zaman amacı bakımından, proletaryanın amaçları bakımından ele alınır. 1905'te "parlamento"nun bolşevikler tarafından boykotu, "devrimci proletaryaya son derece değerli siyasal deneyimler kazandırdığı" halde, bundan bir yıl sonra, 1906'da, aynı biçimde, bolşeviklerin "Duma"yı boykot etmeleri, Lenin'in sözleriyle aktaralım, "pek önemli olmasa da ve kolayca onarılsa da, gene de yanlış olmuştur."²⁵ Devrimci proletaryanın siyasal eylemi, amacı bakımından, devrimci harekete yarar sağladığı zaman, doğru bir eylemdir. Ama, aynı siyasal eylem, bir başka ülkede ya da bir başka koşulda, devrimci harekete zarar veriyorsa, ve hele, devrimci eyleme onarılması kolay olmayan zararlar veriyorsa, bu siyasal eylemin devrimci değil, anarşist özellikler taşıdığı açıktır. Örneğin, eğer seçimleri boykot, somut sonuçları bakımından, faşizm ile demokrasi arasında cebelleşen bir ülkede, demokrasi cephesini zayıflatıyor ve gerici faşist cepheyi güçlendiriyorsa, ve gerici, faşist cephenin güçlenmesi sonucu doğacak siyasal iktidar, proletaryanın siyasal özgürlüklerini, yani dernek kurma, toplanma, basın özgürlüklerini özünde kısıtlayan

²³ V. İ. Lenin, "Sol" Komünizm, Bir Çocukluk Hastalığı, s. 27.

²⁴ Friedrich Engels, "1877'de Avrupa İşçileri", Anarşizm ve Anarko-Sendikalizm, s. 196.

²⁵ V. İ. Lenin, "Sol" Komünizm, Bir Çocukluk Hastalığı, s. 27.

bir siyasal iktidar olacaksa — orada, seçimleri boykot, proletaryanın içinde hareket ettiği, örgütlendiği ve eğitildiği siyasal özgürlüklerin kaldırılmasının ya da sınırlandırılmasının koşullarına hizmet olacağı için, ilerici değil, gerici bir tutumdur, devrimci bir davranış değil, anarşistçe bir davranıştır.

Üçüncüsü: Temel hedefin yanısıra, bir ülkede, belli bir dönem için özel önemi olan özgül hedefin belirlenmesidir. Belli bir anın özgül hedefinin önemi, temel, genel, en başta gelen hedeflerden daha az olabilir, ama devrimci proletarya, temel hedefi, belli bir anın özgün hedefine katarak, taktik değiştirir. Temel hedefin belirlenmesi, bir bakıma, özgül hedefin belirlenmesinden daha kolaydır; çünkü, özgül hedefin belirlenmesi, belli bir anın koşulları içerisinde bulunur, bu belli anın koşullarının tahlili ve özgül hedefin belirlenmesi, yaratıcı girişkenlik, beceriklilik, kişisel çalışma gerektirir. Lenin, savaşımın belli bir anın özgül hedefinin önemi konusunda şu örneği verir: "Almanya'da belli bir dönemde tarihsel koşulların hepsi birarada, parlamentarizmi, savaşımın özgül (spesifik) bir silahı haline getirmiştir, öteki silahlardan ne daha önemli, ne daha güçlü, ne daha başta gelen, ne de ötekilerden üstün, ama tam anlamıyla özgül, yani öteki ülkelere oranla, özellikle bu ülke için karakteristik bir silah."²⁶ Sürekli olarak değişen koşullar içerisinde, belli bir dönemin olduğu kadar, belli bir anın özgül hedeflerini, yaratıcı bir girişkenlikle saptamak, özgül anın hedefini, genel hedefe katarak taktik değiştirmek gerekir. Bilişsel sosyalizmin temel ilkelerini, genel olarak, kendi ülkesinin özel koşullarına uyarlamasını bilmeyen hiçbir hareket, belli bir anın özgül hedefini belirlemede yaratıcı bir girişkenliğe sahip olduğunu ileri süremez, ve ülkesinin tarihsel ve güncel konumunu olduğu kadar, değişen koşulları yakından irdelemeyen hiçbir hareket, ne genel hareketin, bu ülkede kendine özgü yollarını bulabilir, ne de belli bir anın özgül hedeflerini bularak, taktik değiştirebilir. Bütün bu esnekliğin, taktik değiştirmelerin dışında kalan, katı, sekte, slogancı hareketler, şu ya da bu ölçüde, anarşist ya da

²⁶ V. İ. Lenin, "Oportünizm ve Tanrı Yaratma Yanlıları Fraksiyonu", Anarşizm ve Anarko-Sendikalizm, s. 291.

yarı-anarşist eğilimlere sapmaktan kendini kurtaramaz. Devrime hazırlanma yolu, devrimden de karmaşık ve uzun soluklu bir yoldur. Anarşist anlayışın baktığı gibi, bu yol, düz ve döşenmiş değildir; bu yolu her ülke devrimcisi, o ülkenin genel durumunun ve özel anın koşulları içinde açacaktır. Bu ise dogmatik sözleri değil, devrimci düşüncüyü, iradeci görüşleri değil, nesnel etmenlerin incelenmesini, bireysel özgürlük üzerine kurulu ütopyacı düşünceleri değil, toplumsal gelişmenin yasalarını bilmeyi gerektirir.

ANARŞİZMİN, siyasal her eylemi yadsıması, demokratik devrim ve ulusal kurtuluş savaşları sorununda da kendini gösterdi. Enternasyonalin Tüzüğü, çalışanların iktisadi kurtuluşunu en büyük, ana amaç, siyasal eylemi de bu ana amaçla bağımlı bir araç olarak niteler: "İşçilerin (çalışanların) iktisadi kurtuluşu büyük amaçtır, her siyasal hareketin bir araç olarak tâbi olması gereken büyük amaçtır."²⁷ Marx ve Engels, "amaç" ile "araç" arasındaki ilişkiyi, şu tümce ile vurguluyorlardı: "İşçi sınıfının savaşkan durumunda iktisadi hareketi ve siyasal eylemi çözülmezcesine birleşmiştir."²⁸ Küçük-burjuva demokratlardan farklı olarak, marksizm, bütün demokratik istemlere, istisnasız mutlak bir şey olarak değil, devrimci savaşımın, işçi sınıfının kurtuluşunun gerçekleştirilmesi açısından bakmıştır. Demokrasi uğruna devrimci bir savaşım yürütmenin önemini ve zorunluluğunu vurgulayan Lenin, şunları yazıyordu: "Sosyalist devrim, tek bir hareket, bir cephede tek bir muharebe değil, çetin sınıf savaşlarının yer aldığı bütün bir çağ, tüm cephelerde, yani ekonomi ve siyasetin tüm sorunları üzerine uzun bir muharebeler dizisidir. ... nasıl ki tam demokrasiyi uygulamayan başarılı sosyalizm olmazsa, aynı şekilde, proletarya, demokrasi uğruna, bütün alanlarda tutarlı bir devrimci savaşımı yürütmeden burjuvaziye yenilgiye uğratamaz."²⁹

Siyasal eylem, demokrasi uğruna savaşım, kuşku yok ki, her ülkede, devrimci sınıfın karşısına, farklı biçimde çık-

²⁷ Karl Marx ve Friedrich Engels, "Uluslararası İşçi Birliği (Enternasyonal) Delegelerinin 17-23 Eylül 1871 Tarihlerinde Londra'da Toplanan Konferansında Alınan Kararlar", *Anarşizm ve Anarko-Sendikalizm*, s. 63.

²⁸ Aynı yapıt, s. 65.

²⁹ V. İ. Lenin, "Sosyalist Devrim ve Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı (Tezler)", *Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı*, Ankara 1979, s. 141.

mıştır. Burjuva demokratik devrimlerini tamamlamış ülkelerde, burjuva demokratik hareketlerin henüz başladığı, ya da bu hareketlerin aşacakları daha uzun yollar bulunduğu ülkelerde, sosyalist devrimden farklı olarak, demokratik devrim, demokratik hareketler sorunu, çeşitlilik gösterir. Anarşistler, her türlü siyasal eylemi yadsımalarının bir sonucu olarak, demokrasi uğruna savaşımın, proletaryanın değil, burjuvazinin çıkarına olduğu, ya da, demokrasi uğruna savaşımın, proletaryanın dikkatini, sosyalist devrimden başka yöne çekeceği, ya da bu devrimi gözden gizleyeceği görüşündedir. Marx ve Engels, burjuva dönüşümleri sona erdirmenin, toplumun demokratik örgütlenmesinin işçi sınıfının çıkarına olduğunu açıkladılar. Aynı şekilde, demokratik istemlerden biri olarak ulusal kurtuluş hareketini, proletaryanın savaşımından ayırmak isteyen anarşistleri eleştirerek, bir demokratik hareket olan ulusal sorunun devrimci savaşım açısından yerini, proletarya açısından önemini vurguladılar.

Emekçi sınıf ve katmanlarla ittifak sorunu açısından: Bakunin'in "Devlet ve Anarşi" adlı kitabını tahlil ettiği pasajlarda Marx, devrimci savaşımında, işçi sınıfını, küçük mülk sahibi sınıflardan tecrit etmenin, özellikle köylülüğü devrimci proletaryadan ayırarak, onu, gericiliğin çevresinde toplayacak düşüncelerin, devrimci proletaryaya değil, onun düşmanlarına ne denli yarayacağını gösterdi.

Köylülerin özel mülk sahibi olarak çok sayıda buldukları, hatta azçok büyük bir çoğunluk oluşturdukları ülkelerde, küçük mülk sahibi köylülerin ortadan kalkarak yerlerini kentteki işçi gibi tarım gündelikçilerine bırakmadığı ülkelerde, miras hakkının ya da mülkiyetin kaldırılacağını ilân etmek, köylülüğü, işçi devrimine karşı direnmeye götürür ve devrimi başarısızlığa uğratar. "Çünkü mülk sahibi bir köylü bir proleter değildir, hatta yaşam durumu dolayısıyla bir proleter olduğu zaman bile bilinci bir proleter bilinci değildir."³⁰ Köylüler içersinde proleterleşmiş olanlar, nesnel olarak proleterleşmiş olsalar bile, küçük mülk sahibi olma özlemi içinde olmaları ya da kendisinin kurtulu-

³⁰ Karl Marx, "Bakunin'in 'Devlet ve Anarşi' Kitabının Tahlili", *Anarşizm ve Anarko-Sendikalizm*, s. 180.

şunun, nesnel olarak üyesi olduğu sınıfın kurtuluşuna bağlı olduğu bilincine, ait olduğu yeni sınıfın bilincine henüz ulaşmamış olması, onu da, mülk sahibi köylüler gibi düşünmeye ve siyasal olarak, onlar gibi davranmaya götürür. Bu bakımdan, proleterleşen köylüler, henüz nesnel olarak katıldıkları sınıfın bilincine sahip olmadıkça, onlar örgütlenip eğitilmedikçe, yalnızca proleter oldukları için, ya da yalnızca proleterleşmekte oldukları için, nesnel durumları gereği, işçi sınıfının davasına çekilmiş olmazlar. Tersine, devrimci proletarya, köylülüğün karşısına, miras hakkının kaldırılacağı ya da küçük mülkiyetin elinden alınacağı bir program ile çıktığı zaman, müttefiki olması gereken bu sınıfı, kendisinden koparmakla kalmaz, onu gericiğin yanına iter, egemen sınıfların müttefiki durumuna getirir.

Devrimci proletarya, küçük-burjuvaziyi, devrim davasına kazanmak için, küçük mülk sahiplerine, yani köylülere, zanaatçılara ve küçük esnafa, büyük mülk sahiplerine ve kapitalist çiftçiye davrandığı biçimde davranmamalıdır. Ancak, proletarya, “daha işin başından, özel toprak mülkiyetinden kolektif mülkiyete geçişi, köylülerin bu kolektif mülkiyete kendiliğinden ekonomik yolla varacağı biçimde kolaylaştıracağı”³¹ önlemler almak, köylülüğü, devrim davasına kazanmak zorundadır.

Marx, “Alman İşçi Partisi Programının Kenar Notları”nda da, “İşçi sınıfı karşısında, bütün öteki sınıflar *ancak gerici bir kitle oluştururlar.*” lasalcı görüşü, bir başka deyişle, köylülerin ve zanaatçıların, burjuvalar ve feodallerle birlikte “gerici” olarak nitelendirilmesini ağır bir dille eleştirdi. Proletarya, *gerçekten devrimci bir sınıftır*; çünkü, bir kere, büyük sanayiın *öz ürünüdür*; buna karşılık, küçük mülk sahibi sınıflar büyük sanayi ile yıkıma sürüklenmektedir (*Komünist Manifesto*); ikincisi proletarya, üretimi, kapitalist niteliğinden arındırmaya çalıştığı için, burjuvazi karşısında devrimci bir sınıftır. Öte yandan, “alt orta sınıf”, “proletaryaya katılmak üzere olduklarından” devrimcileşmektedirler.³² Köylülerin, kent küçük-burjuvasının, kaçınıl-

maz olarak yıkıma sürüklenmeleri ile, onların burjuvalar ve feodaller ile birlikte gerici bir kitle oluşturduklarının ile ri sürülmesi, birbirinden ayrı şeylerdir. Marx ve Engels, daha sonraki yapıtlarında, küçük köylüleri, kent küçük-burjuvasını, egemen ve gerici sınıfların yanına itecek düşünce ve davranışların, proletaryanın davası için, ne denli zararlı olduğunu vurguladılar. Ve bu, yakın geçmişte, işçi hareketimiz içersinde, köylülüğü egemen gerici sınıfların yanına itebilecek biçimde, “sosyalist devrim” sloganında dolaylı ifadesini buldu. Ya da, bunun karşısına dönüştürerek, köylülüğün demokratik istemlerin devrimci doğrultuda geliştirilmesi için, daha doğru bir anlatımla, amaç haline getirilerek, anarşist bir eğilim olarak, köylü sosyalizminde ifade edildi.

Ulusal sorun açısından: Ulusal sorun, ulusal kurtuluş hareketi, kuşku yok ki, sosyalist devrimin kendi sorunu değil, demokratik bir sorundur. Bu anlamda da, proletaryanın kurtuluşunun amacı değil, aracı olmak bakımından ele alınmak gerekir. Dolayısıyla, ulusal kurtuluş hareketi ve ulusal sorun, marksistler tarafından, diğer demokratik istemler ve siyasal eylemler gibi, mutlak bir şey olarak değil, devrimci açıdan ele alınmak gerekir. Marx ve Engels, ulusları, gerici ve demokratik devrimci olarak birbirinden ayırıyorlardı emperyalist-öncesi dönemde, bu, doğrudur. Marx ve Engels, ulusal sorunda, haklı olarak, gerici uluslara karşı, demokratik devrimci ulusların yanında yer aldılar. Emperyalist dönem, bu ayrımı sildi, yerine ezen ve ezilen uluslar ayrımını geçirdi. Ulusal kurtuluş hareketleri ve ulusal sorun, emperyalist dönemde de, işçi sınıfının kurtuluşunun amacı değil, siyasal bir eylem, demokratik bir istem bakımından, devrimci savaşımdan ele alınmak gerekir. Eğer, bir ulusal kurtuluş hareketi, devrimci savaşımları güçlendiriyorsa, o ulusal hareket devrimci ve ilerici niteliktedir, eğer emperyalizmi güçlendiriyorsa, o ulusal hareket, devrimci ve ilerici değil, gerici bir harekettir. Lenin, Engels’in, —yani ulusların gerici ve devrimci olarak birbirlerinden ayrıldığı dönemde— Polonya sorunu üzerine bir yazısından parçalar aktararak şunu vurgular: “Hem bonapartçılık ve hem çarlık, Avrupa demokrasisine *karşı*, küçük ulus hareketlerini

³¹ Karl Marx, aynı yerde, s. 180.

³² Karl Marx, “Alman İşçi Partisi Programının Kenar Notları”, *Gotha ve Erfurt Programlarının Eleştirisi*, Ankara 1976, s. 32-33.

kendi çıkarları uğruna *kullanıyorlar*.”³³ Lenin'den okuyalım: “Eski dönemde büyük ulusal devletler sistemi —Avrupa demokrasileri—, dünyaya, demokrasiyi ve sosyalizmi, çarlığa karşı getiriyorlardı. Marx ve Engels, emperyalizm dönemini görece kadar yaşayamadılar. Bugünkü sistem (sayısı beş ya da altıyı bulan) bir avuç emperyalist ‘büyük’ devletten herbirinin, başka ulusları ezmesi sistemidir;...” “... *eskiden* asıl sorun ‘çarlığa karşı’ (ve çarlığın demokratik olmayan amaçlarla kullandığı küçük ulus hareketlerine karşı) ve Batının büyük devrimci halklarından yana savaşmaktı; *bugün* asıl sorun, artık birleşmiş olan emperyalist devletlerin, emperyalist burjuvazinin ... cephesine karşı savaşmak, ve emperyalizme karşı olan *tüm* ulusal hareketleri sosyalist devrim yararına kullanmaktır.”³⁴ Bir kere, “*emperyalist* devletlerin”, “*emperyalist* burjuvazinin”, “*başka ulusları*” ezmesi sözkonusudur; ikincisi, “emperyalizme karşı olan tüm ulusal hareketler” sözkonusudur; ve üçüncüsü, bu ulusal hareketlerin “sosyalist devrim yararına kullanılması” sözkonusudur. Emperyalist devletlerin, emperyalist burjuvazinin ezdiği bir ulus, (işbirlikçi burjuvazisi ve emperyalist burjuvaziyle ittifak halinde olan feodal mütegalibesi, biçimsel olarak ulus topluluğu içersinde yer alsa bile, uluslaşma sürecinin karşıtı unsurlardır) kendi içinde emperyalist bir ulus olamaz. O, işbirlikçi burjuvazi aracıyla da ulusu daha çok ezdiği kadar, müttefik feodal mütegalibe aracıyla da, bu feodal mülkiyetin ağır bastığı, henüz aşiret ilişkilerinin tam olarak çözülmediği, feodal ilişkilerin emperyalizmin etkisinde ve kapitalist meta ekonomisi etkisinde yeni biçimlere bürünerek özelliklerini şu ya da bu ölçüde devam ettirdiği yöreler üzerinde, kendi gerici

³³ V. İ. Lenin, “Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı Üzerine Bir Tartışmanın Özeti”, *Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı*, s. 182, dipnot.

³⁴ V. İ. Lenin, aynı yazı, *Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı*, s. 182. — Burada, Lenin'in, “bir yanda güvenler, ‘sosyal-emperyalistler’ öte yanda devrimciler olmak üzere ikiye bölünmüş olan sosyalist proletarya” pasajını atlıyoruz. Çünkü, “Sosyal-emperyalist” terimini, Lenin, kendisine “sosyalist” diyen, ama gerçekte emperyalist devletlerin, emperyalist burjuvazinin çıkarına hizmet edenler için kullanmaktaydı. Bugün, bu terim, kendilerine “sosyalist” diyen, ama emperyalizmle tam bir uzlaşma içersinde bulunan ve Lenin'in terimlerinin anlamında “sosyal-emperyalist” olanlar tarafından kullanılmaktadır. Böyle bir yanlış be-nimsediğimiz izlenimini uyandırmamak için bu pasajı metinde atlıyor ve dipnota alıyoruz.

baskısını, feodal mütegalibenin baskısı ile pekiştirerek ağır-laştırır. Ezilen ülkenin, emperyalizm tarafından ezilen ülkenin ulusal kurtuluş hareketi, bu ülkenin kendi içersindeki ikincil ulusal sorun ile *karşı karşıya* getirilemez. Ya da bu ülkenin kendi içersindeki ikincil ulusal sorun, birincil olanı geriletici, egemen ve gerici sınıfların, şovenliği, şoven-ulusalcılık dalgasını yükseltici bir etmen olduğu zaman, ikincil ulusal hareket, kendiliğinden, emperyalizmin bu ülkede güçlenmesine, devrimci cephenin demokratik savaşımının baskı altında tutulmasına yolaçar. Dolayısıyla ikincil ulusal hareket, nesnel olarak gerici bir nitelik kazanır. Ancak, ikincil ulusal sorun, birincil ulusal kurtuluş hareketinin gelişmesinin bir parçası olduğu zaman devrimcidir, ilericidir; tersine, ülkenin emperyalizme karşı verdiği ulusal kurtuluş hareketinde, proletaryanın savaşım koşullarını zayıflamaya, “geniş halk katmanlarının yurtsever ve şoven duygularını[n] kışkırt[ılmasına]” ve dolayısıyla onu tek başına bırakmaya yol açacağı için gericidir. Ezilen bir ülkede, “ulusal sorun” iç içe geçtiği zaman, daha önemli ve daha büyük ölçekte olan ulusal sorun *belirleyici* özelliğe sahiptir. Ve ikincil olanı, nesnel olarak, emperyalizme karşı verilen büyük ölçekli ulusal savaşıma karşı bir savaşıma dönüştüğü zaman, eskiden gerici ulusların, küçük ulusal hareketleri kendi çıkarları uğruna kullanmaları gibi, ikincil ulusal hareketler de, emperyalist devletlerin, emperyalist burjuvazinin kendi çıkarları uğruna kullanılma olanaklarını yaratır.

Kuşkusuz, burada konumuz, ulusal sorunun *kendisi* değildir; ulusal soruna, bir amaç olarak değil, demokratik bir istem olarak, devrimci savaşımın bir *aracı* olarak bakılması gerektiğini vurgulamaktır. Sorun böyle anlaşılmadığı zaman, demokratik bir istem, nesnel olarak proletaryanın temel amacı olarak ele alındığı zaman, burada, ancak proleter devrimciliğinden değil, küçük-burjuva devrimciliğinden sözedebilir, ve bu eğilim, özünde, anarşizmin özelliklerini taşıdığı için, anarşizmi doğurması kaçınılmaz hale gelir.

İŞÇİ sınıfının hiçbir suretle siyasal bir eylem yürütmesini ileri süren anarşist öğretisi, her dönemde, biri sağa, öteki sola iki sıçrayış üzerinde biçim değiştirerek yeniden

doğmuştur. Geçen yüzyılın sonlarında ve bu yüzyılın başlarında görülen ekonomizm, biri, “iktisadî savaşımı işçilere, siyasal savaşımı liberallere bırakmalıdır” diyen sağa doğru bir sıçrayış, öbürü, “siyasal devrim yerine, sosyalist devrim için genel greve gidilmelidir” diyen sola doğru atlayış üzerine kurulmuştur. Emperyalist dönemde ise, ezilen halkların kurtuluşuna, ulusların kendi kaderini tayin hakkına karşı çıkan sağa doğru bir sıçrayış, ve “sosyalist devrimle ‘çatıştığı’ için” reformlar ve demokrasi için savaşım verilmesine karşı çıkan sola doğru bir atlayış gibi iki atlayış üzerine kurulu emperyalist ekonomizm doğdu.³⁵

Emperyalizm tarafından ezilen, baskı altında tutulan, yarı-bağımlı ülkemizde bu iki sıçrayış, kendini, ya ulusal (millî) ve demokratik devrimin yadsınmasında ve doğrudan sosyalist devrime atlayışta ifadesini bulan, bunun yanı sıra devrimi salt siyasal savaşıma indirgeyen sağa sıçrayışta; ya da ulusal (millî) demokratik devrimi salt bir silahlı savaşıma indirgeyen ve hemen silahlı savaşıma atlayışta ifadesini bulan sola sıçrayış gibi, iki ayrı gruba bölünerek, kendini gösterdi. Kuşku yok ki, daha aşağıda açıklamaya çalışacağımız gibi, sağa doğru sıçrayış gibi sola doğru sıçrayış da, bilimsel sosyalizmin teorisinin bir bütün olarak özümlememesinden, devrimci savaşımın başlangıç ve hazırlık döneminin esasının kavranamamasından, ve bunun kadar da gerek Türkiye'nin toplumsal (ve iktisadî) yapısının ve gerek proletaryanın dünya devrimci deneyiminin yeterince bilinmemesinden kaynaklanıyordu. Ama, gene aşağıda açıklayacağımız gibi, küçük-burjuvazinin ağır basması, ve kapitalizmin hızlı bir gelişme göstermesi, işçi sınıfının belirli bir büyümesine karşın bu büyüme sürecine ve bu büyüme koşut olarak ideolojik örgütlenmesini ve eğitimini geliştirebilecek demokratik özgürlüklere sahip olmaması, işçi sınıfı içerisinde, ideolojik ayrılıkların ve bölünmelerin besleyici bir nedeni oldu. İşçi sınıfının örgütlenme ve ideolojik eğitimi özgürlüğünün sınırlı da olsa ilk elde edildiği ve ilk sınırlı örgütlenmenin başladığı ve bilimsel sosyalizmin yapıtlarının ilk yayınlandığı tarihler, bu örgütlenme ve ide-

olojik bilgiler düzeyinin, işçi sınıfının o günkü büyüklüğüne tekabül eder bir düzeyde olmadığı tarihlerdir.

Yalnızca işçi sınıfının değil, özellikle köylülüğün yapısında meydana gelen toplumsal (ve iktisadî) değişmeler, köylülük içerisinde, umutsuzluk ile yeni arayışların canlı bir biçimde kıpırdadığı yıllar olmuştur. Bir yanda işçi sınıfının, kendi tarihsel görevinin bilincine varmamış, bilimsel sosyalizm ile eğitilmemiş olduğu, buna karşılık, şoven-ulusal duyguların canlılığını koruduğu, ve üstelik özgün özelliği gereği, şoven-ulusal duyguların “komünizm”e dönüşmüş “moskof” düşmanlığını ifade ettiği ve bu nedenle de, emperyalist devletler ve başta AED emperyalizmi için elverişli bir öge oluşturduğu ve öte yandan, küçük köylülük dahil proleterleşmekte olan köylü kesimin yaşam koşullarına göre, “işçi” olabilmenin, bir büyük işletmede işe girebilmiş olmanın sağladığı yaşam koşullarının elverişliliği — kısacası, yoksullaşmakta ve yıkıma uğramakta olan köylülüğün umutsuzluğuna karşılık, büyük bir işletmede işçi olabilmenin, adeta, bugün gerici küçük-burjuva siyasetinin bir sloganı haline gelmiş olan “köseyi dönme”yi simgelediği, ulus ölçeğinde ele alındığında, köylülerin yıkıma uğramasına karşılık, işçi olabilmenin bu yıkımdan kurtulma anlamına geldiği iktisadî bir konum. Bunun yanı sıra, işçi olan üyelerin, köy ile olan bağları kadar, kent çevresinde örülen gecekondu ile genel olarak köy küçük-burjuva ideolojisinin gerici yönleriyle de temsil edildiği güncel ortamın, geleneksel-şoven ulusal duyguların maddî çevresini oluşturması.

İşçi hareketinde siyasal eylemi yadsıma, parti olarak, işçi sınıfının siyasal eylemini, bilimsel sosyalizmin ilkelerine özünde karşıt bir biçime dönüştürmesi doğaldı. Sovyetler Birliği düşmanlığı (—Sovyetler Birliği'nin güncel siyasetini eleştirmek ayrı şey, Sovyetler Birliği'nin güncel siyasetini eleştirme *maskesi* altında “anti-komünizm”, anti-leninizm yapmak ayrı şeydir—) bir “anti-komünizm”; “güleryüzlü sosyalizm”, proletarya diktatörlüğünün anarşistçe yadsınması, bu en katı oportünizm, bir süre işçi sınıfını etkilediyse, esas nedenleri bunlardı.

Öte yandan köylülüğün toplumsal (ve iktisadî) yapısında değişmelerin hızlandığı, siyasal uyanışın hızlandığı

³⁵ V. İ. Lenin, *Marxizmin Bir Karikatürü ve Emperyalist Ekonomizm*, Ankara 1979, s. 7-8.

ilk dönemlerde, farklı yörelerde, pek farklı özellikte, yeni bir kurtarıcı, yeni bir *dei ex machina*³⁶ beklenmesi anının kabardığı ve yaygınlaştığı dönemde, köylülüğe, köylülüğün sosyalizmdeki kurtuluşunun yolunu değil, genel kurtuluşunun evrensel yolunu değil, küçük mülk sahibi olarak mülkiyetlerini pekiştirmeyi, küçük-burjuva ulusal duygularını, bu kez, emperyalizme yönelerek kabartmayı amaç edinen bir “sosyalizm” götürülmekteydi. Ki bu, bence, eksiklikten doğan bir *yanlıştır*. Proletaryanın ideolojisinin perspektifinden *yoksun* olduğu ölçüde, genel amacın araçları, genel amaç dönüşmeye elverişli olduğu için, küçük-burjuva devrimciliğinin hastalıklarını taşıyordu. Köylülüğün, küçük-burjuva unsurun, kendi bireysel kurtuluş özlemini, sosyalizmin evrensel kurtuluş ideolojisiyle harekete geçirmek hayali, hatta, ilkel ve hazırlayıcı örgütlenmeyi ve eğitimi tamamlamadan, kitlelerin devrimci savaşımını örgütlenmeden, anarşizmin klasik özelliği olan, “yığınların *kendiliğinden bir ayaklanmaya çekilebileceği* fikri”, “kır gerilla savaşı”³⁷ ya da “kent gerilla savaşı”³⁷ni *başlatarak* yığınların bu savaşıma kendiliğinden katılacağı fikrinde somut ifadesini bulmaktaydı.

Anarşizmin, içten olarak “devrim yapma” inancında olan bu “saf” biçimini, doğaldır ki, gelişmesi sırasında, emperyalizmin, egemen sınıfların ve gericiliğin bilinçli olarak aleti haline getirilmiş olan biçiminden ayıran bir uçurum vardır, ve bizim, bu “saf” biçimden doğan ve canlarını devrim için verdiği inancında olan yiğit gençlere saygımız bundandır. Şu da var ki, onlar “intihar” etmediler, onlar, bilimsel sosyalizmin önüne gerilen bentlerin yıkılması sürecinde, proletaryanın savaşımını deneyiminin hemen pek az olduğu, sosyalist ideolojinin pek az özüksendiği bir ortamda, işçi sınıfının yeni bir dalga halinde yoğunlaştığı ve safalarının çeşitli küçük-burjuva ideolojilerle çalkandığı bir anda, nasıl “anarşizm, çoğu kez, işçi sınıfı hareketinin oportünist günahları için bir çeşit ceza olmuşsa”,³⁷ işçi sınıfı hareketinin oportünist günahlarının cezasını, devrimci işçi si-

nifimin onuruna yaraşır bir biçimde, yiğitçe ödediler. Bu nedendir ki, eylemlerini eleştirmek, onların işçi sınıfına yakışır ölümleri üzerinde halelenen onuru zedelemes; ama onların onurlu ölümleri, eylemlerinin doğru olduğu anlamında da bir savunmaya neden olamaz. Bu, faşist katliamları kinamadığımız anlamına hiç gelmez. Faşist katliamları *en ağır* biçimde eleştireceğiz, iki kez eleştireceğiz, birincisi, özünde faşizme hizmet ettiği için, ikincisi, katliam, devrimci harekete yönelik olduğu için.

ANARŞİZMİN “saf” biçimiyle ortaya çıkması, yani sosyalizme içtenlikle inanmış, ama devrimci savaşımın ilk ve hazırlık aşamasını, örgütlenme ve yığınların eğitilmesi için o denli gerekli siyasal savaşımı yokumsayarak, yalnızca silahlı savaşımı almasını, ve siyasal savaşımı, silahlı savaşım ile yönetmek istemesini, egemen sınıfların ve gericiliğin, anarşizmi, işçi sınıfının devrimci hareketini yığımlardan tecrit etmek, devrimci hareketi yığınların gözünden düşürmek ve ensonu devrimci hareketi ezmek için yığınların desteğini almak için kullanmaya çalışmasını birbirinden ayırmak gerekir.

Gençliğin devrimci eylemlerini, bu amaçla, kendi amacına uygun bir yöne sevk etmek için ajan-provokatörler kullanması bir yana, anarşizm, özelliği ve örgütlenme biçimi gereği, kendi içersine, egemen sınıfların ajanlarının sızmasına, ve bundan da önemlisi, egemen sınıflar tarafından “sahte” anarşist gizli örgütlerin oluşturulmasına olanak sağlar.

Anarşizmin ideolojisine karşı devrimci uyanıklık, devrimci duyarlılık olmadığı zaman, anarşizme karşı gereken ideolojik savaşım verilmediği zaman, anarşizmin ve anarşist eğilimlerin, işçi sınıfının partisi içersinde ortaya çıkması, ya da bu partiyi etkisi altına alabilecek biçimde güçlenmesi, hele küçük-burjuvazinin ağır bastığı bir ülkede, sık sık görülebilecek bir olasılık haline gelir. Ama, kendi kendilerini işçi sınıfının temsilcisi ilân eden küçük grupların, küçüklüğü ölçüsünde, “demokratik” olmayan merkezîyetçi (ve bu anlamda da yalnızca totaliter) örgütler oluşturma, ne yaptığından ve yapacağından sınıfın haberi olmayan, sı-

³⁶ Antik tiyatrodaki, durum içinden çıkılmaz bir noktaya geldiğinde ve hiçbir kurtuluş olasılığı kalmadığında, sansörle, sahneye indirilen “kurtarıcı” tanrı.

³⁷ V. İ. Lenin, “Sol” Komünizm, Bir Çocukluk Hastalığı, s. 23.

nının ideolojik görüşlerine olduğu kadar eleştirisine de kapalı gizli örgütler oluşturma ve bu örgütler aracılığıyla eylem yürütme olanağı bulması, aynı şekilde, egemen sınıfların, "işçi sınıfının temsilcisi" görünümünde, küçük gizli örgütler oluşturmalarının olanaklarını da yaratır. Bu, küçük gizli örgütlerin içine çekilebilen her üyenin egemen sınıfın paralı bir adamı olduğu anlamına gelmez; ama ya o örgütün oluşumunda, ya da oluşan bir örgütün eylemlerinin yönlendirilişinde ya da *zamanlamasında*, bu küçük gizli silahlı gruplar, egemen sınıfların çıkarlarına hizmet edebilir duruma gelecek biçimde, egemen sınıflar, bu örgütleri, kendi denetimlerine alabilir.

Marx ve Engels ve daha sonra Lenin, anarşizmin, egemen sınıflara bu hizmetini, çeşitli kereler ve açıkça vurgulamışlardır. Anarşizmin, egemen sınıfların, dün burjuvazinin, bugün özellikle emperyalist burjuvazinin ve gericiliğin çıkarlarına nasıl hizmet eder duruma geldiğini üç grupta toplamak olanaklıdır.

Birincisi: Egemen sınıflar, anarşizmin varlığı ile her zaman yakından ilgilenmiştir. 1894'te Engels şunları yazıyordu: "Her ne kadar, anarşizm, işçi hareketinin bu karikatürü, çoktan beri artık en yüksek noktasını aşmışsa da, Avrupa ve Amerika hükümetleri onun varlığını sürdürmesiyle o kadar ilgili görünüyorlar ve onu desteklemek için o kadar para harcıyorlar ki, anarşistlerin marifetlerini görmézlükten gelemeyiz."³⁸ İspanya'da, 1889'da, anarşistler krallık sarayında bomba patlatmış ve daha sonra, birkaç yıl, İspanya'nın başka bölgelerinde benzer hareketlere girişmişlerdir. Engels, gene 1894'te, Paul Iglesias'a şunları yazmaktaydı: "Anarşistlere gelince, onlar belki de intihar noktasına geliyorlar. Sonu sonuna polis tarafından kışkırtılan ve ücreti doğrudan doğruya polis tarafından ödenen bu şiddet ateşi, bu suikastler sağnağı, ancak bu salgın ve ajan provokatörler tarafından yürütülen propagandanın niteliğini burjuvaların bile gözüne sokmaktan başka bir işe yaramaz. Burjuvazi bile, zamanla, onlara para veren aynı burjuvaları havaya uçursunlar diye polise ve polis eliyle de anarşistlere pa-

³⁸ Friedrich Engels, "Bakuninciler İşbaşında", *Anarşizm ve Anarko-Sendikalizm*, s. 152.

ra ödemenin saçma olacağını anlayacaktır. Ve, şimdi burjuva gericiliği altında, biz de acı çekmek tehlikesiyle karşı karşıya bulunuyorsak da, zamanla biz kazanacağız, çünkü bu kez, bizim ile anarşistler arasında koskoca bir uçurum olduğunu herkese kabul ettirmeyi başaracağız."³⁹ Engels'in hemen hemen anarşizm ile ilgili son sözlerini içeren, ve bu anlamda da, bir vasiyet niteliği taşıyan bu mektup, anarşizmin kabardığı her ülkede ve dönemde, önemini ve canlılığını bir kez daha artırıyor.

Çünkü emperyalist gericiliğin daha karmaşık bir niteliğe büründüğü bir dönemde ve ülkede, egemen sınıflar, onların polisi ve basını "bedavadan iyi disipline edilmiş bir ajan-provokatörler çetesi"ni⁴⁰ kendi çıkarları için emirleri altına almaya çalışmaktadırlar.

Bunun güncel çarpıcı örnekleri, Şili'de, özellikle Allende'nin devrilmesinden sonra, kanıtlarıyla sergilendi. Bir raslantı sonucu, Allende'nin sanayi bakanlığını yapmış bulunan emekli hava generali Poblette ile konuşan Uğur Mumcu, Poblette'nin şu ilginç gözlemini aktarıyor: "Sosyalist siyasal eylem emekçi sınıflardan kaynaklanır. Marksizmin temeli budur. MİR gibi solcu örgütlerin tabanı öğrenci kesimden oluşuyordu. Bunlar küçük-burjuva, hatta burjuva kökenli öğrencilerdi. Silahlı eylemlerin yazgısı budur. Bu tür eylemlere hemen CIA sızar. MİR'e de hemen sızdı. Allende bunu anlamıştı. MİR liderlerine, 'içinizde ajanlar var' deyise de kimse bu sözlere inanmadı. Kimse inanmadı ama, Pinoche'nin faşist darbesinden sonra, bu örgüte CIA'nın girdiği ve bireysel terörün CIA tarafından yönetildiği iyice anlaşıldı. Fakat iş işten geçmişti ve MİR içindeki iyi niyetli delikanlılar da bu gerçeği anladıkları zaman, Allende, faşist Pinochet tarafından devrilmiş ve öldürülmüştü."⁴¹

İkincisi: "Sosyalizm ile anarşizm arasında", koskoca bir uçurum olmakla birlikte, "cinayet işlerine bakan polisin kışkırtıcı ajanlarının ve gerici hükümetlerin ücretli gazeteleri", bu uçurumu, "yok gibi göstermeye" çabalamaktadırlar.⁴²

³⁹ "Engels'ten Paul Iglesias'a", *Anarşizm ve Anarko-Sendikalizm*, s. 224-225.

⁴⁰ Karl Marx ve Friedrich Engels, "Sosyalist Demokrasinin İttifakı ve Ulusların İşçi Birliği (Enternasyonal)", *Anarşizm ve Anarko-Sendikalizm*, s. 148.

⁴¹ Uğur Mumcu, "Şili'den Bize...". *Cumhuriyet*, Ağustos 1979.

⁴² V. İ. Lenin, "Sosyalizm ve Anarşizm", *Anarşizm ve Anarko-Sendikalizm*, s. 254.

Çünkü, bir kere, anarşizm, benimsediği sürekli suikast ve sabotajlar, bireysel terör, bugün *amacı* bakımından ele alındığında, anarşistlerin söyledikleri gibi, bir “silahlı propaganda” değil, yani yığınların devrimci işçi hareketine katılmasını sağlayan bir araç değil, tam tersine, yığınların gözünde devrimci hareketin değerini düşürmeye, yığınları devrimci hareketin cephesinden uzaklaştırmaya ve yığınları devrimci hareketin karşısında bir tutum takınmaya götüren eylemler olmaktan başka bir sonuç vermemiştir. İkincisi, yalnız bununla da kalmamış, devrimci işçi sınıfının içersine etkisini yayarak, devrimci harekette “sol” sektör sapmaların, devrimci hareketi içinden bölmenin de nedeni olmuştur.

Aslında, *kendiliğinden* oluşan anarşist hareketlerin, faşist suikast ve cinayetlere, bir “misilleme”den doğduğunu bu ülkede bilmeyen yoktur. Devrimci hareketin ilk şehitleri Taylan Özgür ve Vedat Demircioğlu anımsansın. Faşizm, özünde, devrimci hareketin elde ettiği tam demokratik özgürlükleri, zor kullanarak ortadan kaldırmak, ve devrimci hareketi kendi “silahlar”ından tecrit etmek ister. Devrimci hareketin ilk ve hazırlık silahları, siyasal özgürlükler, yani örgütlenme özgürlüğü, basın özgürlüğü, toplanma özgürlüğü iken, faşizm, bu silahları, yasa-dışı yollardan ve yöntemlerle, yani zor kullanarak, yani planlı ve silahlı eylemler düzenleyerek, devrimci hareketin elinden almak ister. Ama, bu eylemleriyle, bir yandan, devrimci hareketin içersinden bazı unsurları anarşizme çekerken, bir yandan da faşizmin hizmet ettiği egemen sınıflar tarafından, anarşist eylemler ve örgütler, polis ya da ajan eliyle beslenmeye başlanır; ya da bundan daha önemlisi, faşistler, işçi sınıfı hareketinin “temsilcisi” gibi, devrimciler tarafından gerçekleştirilmiş gibi, “sahte” eylemler düzenler. Örneğin Kahramanmaraş faşist katliamının psikolojik ortamını hazırlayan Çiçek Sinemasında bomba patlatılması olayı, sola yüklenmiş, ama, bunun, Ülkücü Gençlik Derneği başkan ve ikinci başkanı tarafından planlanarak gerçekleştirildiği, sonradan ortaya çıkarılmıştır. Faşizm böyle bir olanağa sahiptir, çünkü anarşist örgütlenme, küçük ve gizli grupların, kimler olduğunun, neler yaptığının bilinmesine olanak verme-

diği için, faşistlere, her faşist suikast, katliam ya da sabotajı, devrimci hareketin üzerine yıkma propagandası olanağını da vermektedir. Almanya’da Raystag yangınından, Türkiye’de Doğan Öz’e, Abdi İpekçi’ye, Anayasa Mahkemesinin bombalanmasına dek, tüm faşist suikast, sabotaj ve katliamlar, bu suikastleri, sabotajları ve katliamları tertipleyenler tarafından, devrimci hareketin üzerine yüklenilmeye çalışılmıştır.

Bundan ayrı olarak, faşizmin, yığın psikolojisinin aleyhine döndüğü zaman olduğu kadar, yasal konumu bakımından *sıkıştığı her anda*, halk yığınlarının dikkatinin, faşistler üzerinden devrimciler üzerine çevirecek ölçüde, birtakım suikast, sabotaj ve eylemlerin meydana gelmiş olması, hiç de raslantı sayılmamak gerekir.

Ve bunların hepsinden de önemlisi, anarşizmin, yeni ve geniş ölçekli faşist saldırıya geçmesine olanak sağlayan eylemleridir. Bu faaliyetlerin biçimi nasıl olursa olsun, geniş halk katmanlarının yurtseverlik duygularını, gerici bir yöndeki, şoven-ulusalcı duyguları *kışkırtma* yönündeki faaliyetler kümesidir. “Sol” sektörüğün en büyük yanılgılarından biri, ulusal değerlerin tümünü yadsıması, ve bunlara, gericilerin, faşistlerin sahip çıkmasına olanak sağlanmasıdır. Marksistler, Lenin’in, “Büyük-Rus Ulusal Gururu” yazısında vurguladığı gibi, ulusal değerlerin *tümünü* yadsımazlar, ulusal değerler içersinde ilerici, devrimci, kısacası olumlu olan ne varsa ona sahip çıkarlar. Gerici olan ne varsa, onu reddederler. Gerici anlamda, feodal ideolojilerin egemenliği anlamında, burjuva anlamda geleneksel ve ulusal olanı reddederiz, proleter anlamda, çalışan, emekçi sınıf ve katmanlar anlamında, yani ilerici, demokrat, devrimci olan geleneksel ve ulusal değerlere sahip çıkarız; onları gericilerin ve faşistlerin eline vermeyiz. “Ulusal bağımsızlık”, bizim sıkı sıkıya sarıldığımız kavramlardan biridir. Çünkü biz, ulusal bağımsızlığı, proleter enternasyonalizme karşı, proleter bütünleşmeye karşı, yani gerileyici ve gerici anlamda kazanmadık; tersine, biz, ulusal bağımsızlığı, emperyalizme karşı, “bizi yutmak ve mahvetmek” isteyen kapitalist emperyalizme karşı kazandık. Ve bu “ulusal bağımsızlığımız”, bugün, gene emperyalistler tarafından yarı-bağımlı

duruma getirildiyse, bu, bizim, “tam” bağımsızlık düşünce-mizi, “demokratik” istemimizi, geniş halk katmanlarına götürmemizin, ve onları, emperyalizme karşı kendi yanımıza kazanmamızın, somut nedeni olmalıdır. Şurasını unutmamak gerekir ki, ulus çağında yaşıyoruz, ve sosyalizm, ulusları *kaldırmıyor*, burjuva ulusların yerine, sosyalist ulusları getiriyor. Ulusların birleşip kaynaşmaları, uluslar dünya ölçüsünde sosyalist uluslara dönüşmeden, ve bu uluslar arasında, çok uzun sürecek olan iktisadî birleşip kaynaşma olmadan, olanaksızdır. Bir marksist, güncel anın görevini, gelecekteki hedefini unutarak yerine getirmek isterse, aynı şekilde, bir marksist gelecekteki hedefini, bu hedefin toplumsal (ve iktisadî) hiçbir koşulu oluşmadan, güncel anın görevini unutarak, gerçekleştirmeye çalışmak isterse, bu, devrimci harekete zarar vermekten başka bir şeye yaramaz. Biz, emekçi sınıf ve katmanların, halk yığınlarının, emperyalizme karşı yurtseverlik duygularını canlandırırken, orada, şoven-ulusalcılık duygularını kabartmamaya, gerek içerde ve gerek diğer ulusların emekçi sınıf ve katmanlarına karşı, düşmanlık tohumları ekmemeye özel özen gösteririz. Bununla da kalmayız, işçi sınıfının birliğini ilke olarak savunurken, emekçi sınıf ve katmanların arasına ayrılık ekmemeye, onları kardeşçe bütünleştirmeye çalışırız. Bugün sosyalist uluslarda, “ulusal” duygunun bulunmadığını, yani ulusal özelliklerin, ulusal kültürün, ulusal geleneğin bulunmadığını ileri sürmek saçma bir şey olur. Lenin, “halklar ve ülkeler arasında ulusal ve siyasal farklar”ın, “dünya ölçüsünde proletarya diktatörlüğü kurulduktan sonra bile, uzun, pek uzun zaman devam edeceğini” yazıyordu.⁴³ Ne zaman? Bir ülkede değil, birkaç ülkede değil, “dünya ölçüsünde” proletarya diktatörlüğü kurulduktan sonra. Sonra bile, uzun, pek uzun zaman devam edecektir bu farklar. Ve gene aynı yerde vurguluyordu: “... bütün ülkelerin işçi sınıfı hareketinin uluslararası taktik birliği, bu farklılıkların silinmesini değil, ulusal ayrılıkların yok edilmesini değil, (şu anda bu anlamsız bir hayaldir), tam tersine, komünizmin temel ilkelerini (...) belli özelliklerinde doğru bir biçimde değiştirecek uygulamanın, ulusal ve siyasal farklılıklarına doğ-

⁴³ V. İ. Lenin, “Sol” Komünizm, Bir Çocukluk Hastalığı, s. 105.

ru bir biçimde uyarlanmasını ve uygulanmasını gerektirir.”⁴⁴ Açıktır ki, sorun, ulusal duyguların, ulusal eğilimlerin, anarşistçe yokumsanması değildir, bilimsel sosyalizmin temel ilkelerine, ulusal ve siyasal farklılıkların, doğru biçimde uyarlanması ve uygulanmasıdır.

Ulusal bağımsızlıktan bugün en çok yararı olan kimdir? Emperyalist burjuvazinin ve gericiliğin “ulusal bağımsızlık”tan çılgınca bir kaygıya kapılmasının nedeni nedir? Eğer, ulusal bağımsızlıktan, emekçi sınıf ve katmanların çıkarı varsa, ve gerek sınıf çıkarı açısından, gerek tarihsel görevi açısından, ulusal bağımsızlıktan (ve emperyalist cepheyi zayıflatmaktan) en çok çıkarı olan proletarya ise, ve “ulusal bağımsızlık”, egemen burjuvaziyi olduğu kadar gericiliği derinden irkiliyorsa — ve biz, bugünün özgül hedefinin faşizme karşı savaşım olduğunu, ve bu savaşımın sonal sona erdirilmesinin her şeyden önce, işçi ve köylülerin devrimiyle, bir halk devrimi olacak olan millî (ulusal) demokratik devrimle olanaklı olacağını kabul ediyorsak, burada, “ulusal bağımsızlık”, proleter devrimin aşılması zorunlu bir siyasal istemi olarak, bir demokratik evre olarak önümüzdedir. Ulusal bağımsızlığı istemek, ama onun araçlarını yadsımak; ulusal bağımsızlığı istemek, ama geniş halk yığınlarında şoven-ulusalcı duyguların kabartılmasının koşullarını yaratmak; ulusal bağımsızlığı istemek, ama onu gerçekleştirmenin koşullarını reddetmek; ulusal bağımsızlığı savunmak, ama ulusal bağımsızlık “simge”sine karşı çıkmak, burada, “sol” sekte çıkışın, anarşistçe eğilimlerin kabarmasından başka ne vardır?

Bunun içindir ki, ulusal bayrağı, faşizmin liderlerinin eline veremeyiz, ulusal marşı (bir ulusal bağımsızlık simgesi olarak ulusal marştır, sözlerindeki gerici ve ırkçı sözler eleştirilebilir, değiştirilir, değiştirilmesi istenir, bu ayrı bir şeydir), faşizmin sözcülerinin, devrimci harekete karşı saldırı silahı yapmasına izin veremeyiz. Ve bundan da önemlisi, devrimci harekete karşı, geniş halk katmanlarının gerici şoven duygularının kabartılmasına ve faşizmin cephesini genişleterek saldırısına olanak verecek bir davranış olarak, böyle davranışları, anarşistçe davranışlar olarak nite-

⁴⁴ Aynı yapıt, s. 105.

leriz. Nesnel sonuçları bakımından olgulara baktığımızda, gericiliği kabartan, faşizmin cephesini bir anda genişleterek devrimci hareket üzerine saldırıya geçirten, devrimci hareketteki bölünmeyi keskinleştiren, devrimci hareketin cephesini daraltan faaliyetleri, devrimci durum lehine faaliyetler olarak nitelenmek ise, ne denli keskin devrimci laflar içerirse içersin, anarşiyi pompalamaktan, anarşiyi körüklemekten başka bir şey değildir.

Üçüncüsü: "Burjuvaziye karşı 'kudurmuşçasına' saldırılarına karşın, burjuva dünya anlayışından öteye geçmeyen anarşizm",⁴⁵ bir yandan proletaryanın sınıf savaşımını anlayamadığı için işçilerin örgütlenmesinin ve eğitiminin rolünü kavrayamaz; ve öte yandan bir burjuva bireyciliği olarak anarşizm, işçi hareketini parçalar, ve işçi sınıfının, burjuvazi karşısında yenilgisinin koşullarını yaratır.⁴⁶ Çünkü bir kere, işçi hareketini, sınıfı bütünleştiren ve birleştiren örgütlenme hareketini bölmeye yöneliktir, ve öyle bir noktaya varır ki, Engels'in deyişiyle birbirine tahammül eden iki kişi bulmak olanaksızlaşır.

İşçi hareketinin birliğini ve bütünlüğünü sağlayan tek şey, işçi sınıfının ideolojisidir ve parti, bunu gerçekleştirecek araçtır. Ama küçük-burjuva bireyciliğinin ikircikli, kararsız, serüvenci özellikleri yanında, anarşizm, kişilerin birbirleriyle olan ilişkilerini, ideolojik yönden değil, bireysel yönden, kişisel açıdan belirlemeye başlar.

ŞİMDİ, anarşizmin, sınıflar açısından konumunu değerlendirebiliriz. Bu konuyu, küçük-burjuvazi, burjuvazi ve proletarya açısından ele alacağız.

Küçük-burjuvazi açısından: Anarşizm özünde bir küçük-burjuva ideolojisidir. Küçük-burjuva devrimciliğinin bir çeşididir. Bir ülkede anarşizmin ortaya çıkması, tarihsel olarak, diğer şeyler yanında, belirli bir ölçüde küçük-burjuva yığınların varlığına, küçük-burjuva içersinde yığınsal yoksullaşma ve yıkımın belirgin hale gelmesine bağlıdır. Kıtlik, savaş, bunalım gibi, yoksullaşan ve sokağa dökülen un-

⁴⁵ V. İ. Lenin, "İşçi Partisinin Din Karşısındaki Tutumu Üzerine", *Anarşizm ve Anarko-Sendikalizm*, s. 287.

⁴⁶ Bkz. V. İ. Lenin, "Anarşizm ve Sosyalizm", *Anarşizm ve Anarko-Sendikalizm*, s. 230.

surların çoğalması, anarşizmi besleyen koşullardır. Doğaldır ki, halk yığınlarının, köylülüğün ve kent küçük-burjuvazisinin, kendilerini yıkıma sürükleyen kapitalizme duydukları öfke ve burjuva politikacılarına olan güvenlerini yitirmiş olmaları, buna karşılık, örgütlü bir sınıf savaşımına götüreceği yolu bulamamış olmaları, bir yanda ezilmişlik ve öte yandan umutsuzluktan doğan ruhsal eğilimler, ifadesini anarşizmde bulmuştur.

Yıkıma uğramakta ve sokağa dökülmekte olan, ve mevcut düzenden olduğu kadar onun temsilcileri politikacıardan umudu kesen, ezilmekte olan ve çaresizlik içersinde bulunan küçük-burjuva unsurun bu ruhsal eğilimlerinin, kapitalizmin emperyalist çağında ve faşizmin bir yönetim biçimi olarak topluluklara dayatıldığı bir tarihsel evrede, yalnızca anarşist ideolojide kendi ifadesini bulacağını düşünmeyiz. Eğer, ezilen ve umutsuzluğa sürüklenen küçük-burjuva unsur ve onun kadar proleterleşmiş, ama hâlâ bilinci bakımından küçük-burjuva olan ögeler, faşizmin ikiyüzlü propagandasının etkisinde, faşizme de kitle tabanı oluşturur. Çünkü faşizm, bağımlı bir ülkede, özellikle malî-sermayenin çıkarını temsil ettiği, ya da bu egemen kesimin çıkarına bir politika yürüttüğü halde, yani emperyalist ideolojinin çıkarlarına hizmet ettiği halde, ezilen ve umutsuzluğa kapılan yığınların karşısına, yalnızca emperyalizme karşı, sömürüye karşı ve hatta kapitalizme karşı sloganlarla çıkmakla kalmaz, aynı zamanda, kapitalist sistem içersinde yıkımı ve çöküşü kaçınılmaz olduğu halde, küçük mülkiyetin, küçük üretimin korunmasının ve güçlenmesinin temsilcisi olarak da çıkar. Bu anlamda faşist ideoloji burjuvazinin tersyüz edilmiş ideolojisi olan anarşizmin, küçük mülkiyeti ve gericiliği savunmak olan öğretisiyle temelde çakışır. Faşizm, ekonomik yönüyle geriye gidişin savunucusu olarak ortaya çıkmakla kalmaz, küçük-burjuva ideolojide gerici olan ne varsa, hepsini canlandırmaya, kabartmaya, ve onu, kendi yıkımına sürükleyen sisteme etkin bir biçimde hizmet edecek noktaya getirmeye çalışır.

Eğer işçi sınıfı ideolojisi ve onun siyasal örgütü, yıkıma uğrayan küçük-burjuva unsura, kapitalizmden olduğu kadar burjuva politikacısından da umudu kesmiş olan yığın-

lara, onların gerçek kurtuluşunun bilincini götürebilirse, ve buna bağlı olarak, eğer küçük-burjuva unsurda, işçi sınıfı, siyasal örgütü, devrimci partisi ile güven duygusu uyanırabilirse, o zaman, emekçi yığınların bir umudu haline gelebilir ve gerçekten kendi yıkımını hazırlayan sisteme karşı, kurtuluşunu gerçekleştirecek olan sistemin gerçekleştirilmesi yolunda doğru olan yerini alabilir.

Ezilen ve çaresizliğe sürüklenen küçük-burjuva unsur, anarşizmin olduğu kadar, faşizmin, faşizmin olduğu kadar sosyalizmin yanına çekebileceği maddi ve manevi bir konuma sahiptir. Onun umutsuzluğunu nihilist bir biçimde beslemek (*anarşizm*); onun umutsuzluğunu ikiyüzlü sloganlarla sömürerek, umutsuzluğunun nedeni olan sisteme, kurtulmak amacıyla, hizmet ettirmek (*faşizm*); umutsuzluğunu, onu yıkıma ve umutsuzluğa sürükleyen sisteme karşı, ama gerçek kurtuluşunun yolunu açacak yeni bir sistem yaratmak için harekete geçirmek (*sosyalizm*). Küçük-burjuva unsuru, devrimci proletaryanın, bugün, yalnızca kendi yanına kazanması değil, onu devrimci proletaryanın olduğu kadar, halk yığınlarının düşmanı olan faşizme kitle desteği sağlamaması için de, bilinçlendirmesi, ona güven vermesi tarihsel görevidir. Ama bu görevi yerine getirebilmenin koşulu ise, proletaryanın *bir tek* partisini yaratmasıdır.

Burjuvazi açısından: Bizim, okura, her paragrafını inceden inceye okumasını önereceğimiz Lenin'in bir yazısı var: "Avrupa İşçi Hareketlerinde Ayrılıklar".⁴⁷ Lenin, Anton Pannékoek'in *Avrupa İşçi Hareketinde Taktik Ayrılıklar* adlı kitabı üzerine yazdığı bir yazıda, işçi hareketi içersindeki ayrılıkların temel nedenlerini belirtirken, burjuvazinin taktiğindeki dalgalanmaların, işçi hareketinde ayrılıklara, hatta bölünmelere vardığını açıklar. Lenin şöyle yazıyor: "Gerçekte, bütün ülkelerin burjuvazisi, kaçınılmaz olarak, iki yönetim sistemi, çıkarlarını savunmak ve egemenliğini korumak için iki savaşım yöntemi —kimi ardarda birbirinin yerini alan, kimi de birçok düzenlemelerle içiçe giren iki yöntem— geliştirir. Birincisi zor yöntemi, işçi hareketine karşı her türlü ödünü reddetme, tüm hükmü kalmamış es-

⁴⁷ Bkz: V. İ. Lenin, "Avrupa İşçi Hareketinde Ayrılıklar", *Marx-Engels-Marksizm*, s. 290-295; *Anarşizm ve Anarko-Sendikalizm*, s. 297-303.

ki kurumları tutma, uzlaşmaz bir biçimde reformlara karşı çıkma yöntemi. ... İkinci yöntem, 'liberalizm' yöntemi, siyasal hakların geliştirilmesi doğrultusunda, reformlar, ödümler vb. doğrultusunda alınan önlemler yöntemidir." "Burjuvazinin taktiğindeki dalgalanmalar, bir zor sisteminden bir sözde ödümler sistemine geçiş, sonuç olarak, şu son yarım yüzyıl boyunca tüm Avrupa ülkelerinin tarihine damgasını vurur. Ekleyelim ki, çeşitli ülkeler, belirli dönemler sırasında, yöntemlerden birini ya da ötekini uygularlar." "Almanya'da bu zor yöntemi hüküm sürmekteyken, bu burjuva yönetim sisteminin tek yanlı bir etkisi, işçi hareketi içinde anarko-sendikalizmin ya da o zaman dendiği gibi anarşizmin gelişmesi oldu (...), 1890'da 'ödümler' doğrultusunda bir dönüş meydana gelince, bu dönüş, her zaman olduğu gibi, işçi hareketi için daha da tehlikeli oldu, çünkü işçi sınıfı içinde, burjuva 'reformizminin' bir o kadar tek yanlı bir yankısını, oportünizmi doğuruyordu."⁴⁸

Kuşku yok ki, burjuvazi, liberal sistemle ülkeyi yönetemediği zaman, işçi sınıfı, onu, gerçek ödümler sistemine zorlamaya başladığı zaman, sözde ödümler sisteminden, liberal sistemden, zor sistemine geçer. Ama burjuva sisteminin kendisini bütün olarak değil de, onun, o gün için uyguladığı sistemi tek yanıyla tanıyan işçiler üzerindeki etkisi, öteki yanıyla tanıyan işçiler üzerindeki etkisinden farklı olur. Burjuvazinin uyguladığı sistemleri değiştirmesinin işçiler üzerindeki tek yanlı etkisi, ya oportünizmi ya da anarşizmi doğurur. Ödümler sistemi, oportünizmi, zor sistemi anarşizmi doğurmakla kalmaz, burjuvazinin taktiğindeki bu dalgalanma, işçi hareketi içersinde ayrılığın ve giderek bölünmesinin de nedeni olur. Lenin, Pannékoek'in şu sözlerini aktarıyor: "Burjuvazinin liberal politikasının kesin, gerçek amacı, işçileri şaşırtıp doğru yoldan çıkarmak, saflarında bölünme yaratmak, onların politikasını, güçsüz, kısa ömürlü bir yalancı-reformizmin gene güçsüz bir uzantısı haline getirmektedir."⁴⁹

İşçi sınıfı açısından: İşçi sınıfı içersinde anarşist eği-

⁴⁸ V. İ. Lenin, "Avrupa İşçi Hareketinde Ayrılıklar", *Anarşizm ve Anarko-Sendikalizm*, s. 301-302.

⁴⁹ Bkz: aynı yapıt, s. 302.

limlerin nedenlerini yazımız boyunca yer yer belirtmeye çalıştık. Burada, bellibaşlı üç nokta üzerinde durmak istiyoruz.

Birincisi: burjuvazinin taktiğindeki değişikliklerin, işçi hareketi taktiğinde dalgalanmalara neden olması gibi, küçük-burjuva unsurların yoksullaşarak proleterleşmesi ve proletaryaya geçmesi, henüz bir proleter bilinci değil, küçük-burjuva bilinci taşıyan bu öğelerin, proletaryanın içerisine küçük-burjuva sosyalizmini taşımasına neden olur. Bu, aynı zamanda, proletaryanın taktiğinde dalgalanmalar yaratır.⁵⁰

Buna bir bakıma bağlı gibi görünen, ama bundan ayrı olarak, küçük-burjuva unsurun proletaryayı her yanıyla kuşatmış bulunduğu bir ülkede, küçük-burjuva bireyciliği, anarşizmin, proletarya içersinde sürekli olarak depresmesine yol açar. Proletarya, yalnızca çevresiyle küçük-burjuva unsurla çevrildiği için değil, yalnızca, her yıl, her gün, her saat proletaryaya “acemi erler” olarak proleterleşen unsurlar katıldığı için değil, proleterleşen küçük-burjuva unsurun, ataerkil aile geleneği sonucu, küçük-burjuva aileye şu ya da bu ölçüde bağlı olduğu için de, gelip yerleştiği yeni yerleşme yeri gecekonduda, köy geleneğinin, geleneksel kültürün, küçük-burjuva yaşamın ortasında bulunduğu için de, bu gelenek ve kültürün bazı ilerici, bazı gerici yönlerinin ağır bastığı bir ortamda, ama her durumda da, fabrikada olduğunun tersine, fabrikadaki birlik ve disiplinin tersine, bireysel bir çabayla yaşamını sürdürmek zorunda kaldığı için, sınıfın bir üyesi olarak birlik içindeki savaşımı kadar, komşularına karşı bireysel çabası da, onda bireyciliği, yeni bir tarzda canlı tutar. Ve bu küçük-burjuva bireyciliği, işçi hareketi içersinde, anarşizmin depresmesine yol açar.

İkincisi: Emperyalizmin hemen öngününde, Marx ve Engels, İngiltere’de güçlenmekte olan “işçi aristokrasisi”nin, yaşam tarzları bakımından “burjuvalaşan işçiler”in varlığını vurguladılar. Dünya ölçeğinde bir sömürü ve özellikle sömürgelerden sağlanan sömürü, bir yandan işçi liderlerine, işçiler içersinde etkin unsurlara, artı-değerden bir pay verme olanağını yaratırken, bir yandan da işçi sınıfının önde gelen unsurlarını, işçi sınıfının davasından kopararak

burjuvazinin hizmetine alma olanağını yarattı. Yaşam biçimleriyle, bir burjuva yaşam düzeyine ulaşan bu üyeler, emperyalist ülke işçi sınıfının, sömürgelerde ezilen, ağır baskı altında tutulan, iğrenç bir biçimde sömürülen emekçi sınıf ve katmanların demokrat ve devrimci savaşımına karşı, emperyalizmle uzlaşmasının organları oldular. Ama, gözden uzak tutmamak gerekir ki, gerek emperyalizm, gerek işbirlikçi burjuvazi ve gerek yerli burjuvazi, bağımlı ve yarı-bağımlı ülkelerde, kapitalizmin gelişmesiyle birlikte, şurada burada işçi sınıfı içersinde etkin ve güçlü öğelere, sömürüden pay vererek, bağımlı ve yarı-bağımlı ülkede de bir işçi aristokrasisi yaratırlar. Bir yandan, işçi sınıfı içersinde, işçi sınıfının ideolojisine “düşman” sendikalar ve konfederasyonlar oluşurken, öte yandan, işçilerin büyük bir kısmı asgari ücretle sefil bir yaşama mahkûm edilirken, bunun yanında, özellikle yabancı sermayeli işletmelerle, asgari ücretin yirmi katına varan (net yüzbin liraya varan) bir elit tabaka yaratılır. Bu yöntemle, işçi hareketi içersinde, işçilerin savaşımını, sendikal savaşım (iktisadi savaşım) ile sınırlamaya çalışan ve siyasal savaşımı engellemek için burjuvazinin “görüşleri”ni alan, işçi sınıfı davasını, başta emperyalist burjuvazi olmak üzere burjuvaziye satan bir katman yaratılır.

Emperyalist burjuvazi bununla da kalmaz. Özellikle ülkenin geri yerlerinde, işçilerin yoğunlaşmaya başlaması ve bunların meslek örgütleri sendikalarda, demokratik istemlerde bulunmasını, devrimci doğrultuda siyasal eylemlere girişmesini önlemek amacıyla, çoğu küçük-burjuvazinin saflarından yeni yeni proletaryanın saflarına geçen ve bu yönleriyle de henüz küçük-burjuva kültüre ve geleneklere sıkı sıkıya bağlı olan öğelerin gerici ideolojilerini canlandırarak, onların mezhep, ırk, şoven duygularını diriltip kabartarak, içlerinden önemli sayıda işçiyi, ters doğrultuda siyasal alana çekmeye çalışırlar. Bu siyasal alan faşizmdir.

İşçi hareketi, daha önce, oportünizmin günahını anarşizmle ödemişti; ve tersine, anarşizm, işçi sınıfının oportünist günahları işlemesine bir bakıma haklı görünen bir neden olmuştur. “Anarşizm, çoğu kez, işçi sınıfı hareketinin oportünist günahları için bir çeşit ceza olmuştur. Bu iki ucu-

⁵⁰ Bkz: aynı yapıt, s. 302-303.

be birbirini tamamlamaktaydı.”⁵¹ Lenin, “İşçi Partisinin Tutumu Üzerine” adlı yazısında da şunları vurguluyor: “Avrupalı sosyal-demokratların, şimdi anarşistlere *ters yönde* aşırılıklara gitmeleri şaşılacak bir şey değil. Bu, anlaşılır bir şeydir, ve bir ölçüde haklıdır da. ...”⁵²

İşçi sınıfı hareketinin yakın tarihinde, bu, birbirine karşı aşırılıkları izlemek olanağı vardır, ve oportünizm, bir dönem ne denli anarşist eğilimlerin coşkulu bir biçimde kabarmasına neden olmuşsa; aynı şekilde, işçi sınıfı, anarşist eğilimlerden dolayı ağır bir baskı altına alınca, bu kez, oportünizmin daha da etkinleşmesiyle karşılaşıldı. Ama özellikle son yıllar, işçi hareketini, yeni bir durumun etkilemekte olduğunu somut olarak görmekteyiz: faşizm. Faşizm, yalnızca emperyalist burjuvazinin, gericiğin bir ideolojisi olarak işçi hareketinin karşısına çıkmıyor; aynı zamanda, işçi hareketi içersinde, kendisine işçilerden faşist bir kadro oluşturmaya çalışıyor. Ama emperyalist burjuvazinin zor sistemi olarak faşizm, yalnızca işçi hareketinde meydana getirdiği taktik dalgalanmalar sonucu anarşizmin kabarmasına değil, aynı zamanda, işçi sınıfı içersinde, faşizmin sızmasına da neden oluyor, ve işçi hareketini bir kez de bu açıdan bölüyor. İşçi hareketi içersinde, işçilerden oluşmuş, burjuvazinin en gerici, en şoven, en emperyalist kesiminin çıkarlarını arkalamış bir grup, işçi sınıfının burjuvaziye karşı savaşımına karşı çıkıyor. Yani işçi sınıfını, kendi içersinden birbiriyle savaşa zorluyor. Burada, oportünizm, ölümdür, işçi sınıfının, faşizme boyun eğmesidir; ve burada, anarşizm, sınıfı, devrimci savaşıma hazırlayacak bir örgütlenmenin zorunluluğuna karşın küçük gizli örgütler halinde, egemen sınıfların tek tek üstesinden geleceği birimlere böldüğü için; sınıfı, sosyalist bilinç ve tek bir irade doğrultusunda eğitmesi ve devrime hazırlamasının zorunluluğuna karşın, siyasal eylemi yadsıyarak ve ideolojik eğitimi dışlayarak, sosyalist bilinci yüksek bir düzeye ulaştırmadığı ve tek bir irade birliği yaratmayı dışladığı için; ensonu, kendi çıkarlarına uygun anı, koşulların kendisi için elverişli olduğu bir zamanı kollamasının zorunluluğuna karşın, ülke

⁵¹ V. İ. Lenin, “Sol” Komünizm, Bir Çocukluk Hastalığı, s. 33.

⁵² Anarşizm ve Anarko-Sendikalizm, s. 287.

ölçeğinde örgütlü ve tek bir merkezden yönetilen faşizmin belirlediği yerde ve zamanda savaşa çekilmek durumunda bulunduğu için, faşizme karşı bireysel ya da tek tek üstünlükler sağlasa da, genel olarak, devrimci hareketin yenilgisine neden olacağı, tarihsel olarak, kerelerce kanıtlanmıştır. Şimdi, işçi sınıfı hareketini zorlayan âcil görev, devrimci proletaryanın *tek bir* partisidir, ve bu partiyi oluşturmaktır.

Üçüncüsü: “Sosyalist ya da yarı-sosyalist mezheplerin (*secte*) yerine, işçi sınıfının gerçek örgütünü geçirmek” konusuyla ilgili olarak, Marx, 23 Kasım 1871’de Friedrich Bolte’a, şunları yazıyordu: “Sosyalist mezhepçiliğin (sekteçiliğin) evrimi ile gerçek işçi hareketinin evrimi her zaman ters doğrultuda olur, (tarihsel olarak) mezhepler haklı görüldüğü sürece, işçi sınıfı bağımsız tarihsel bir hareket için henüz olgunlaşmış değildir. İşçi sınıfı, bu olgunluğa vardığında, bütün mezhepler gericedirler.”⁵³ Gene aynı yıllarda, 1872’de, Marx ve Engels, “Enternasyonal İçinde Sözde Bölmeler”de aynı görüşleri şöyle yinelerler: “Proletaryanın burjuvaziye karşı savaşımında birinci aşama sekte (mezhepçi) hareketle kendini gösterir. ... Başlangıçta hareketin kaldıraçları olan bu mezhepler, hareket kendilerini aştığı andan itibaren ona engel olurlar, o halde gerici olurlar; Fransa’daki ve İngiltere’deki mezhepler, ve son olarak da yıllar boyu proletaryanın örgütlenmesini engelledikten sonra sonunda polis birer aleti haline gelen Almanya’daki lasalcılar bunun tamkılarıdır. Nasıl münecimlik (astroloji) ve simya, bilimin çocukluğu iseler, bu mezhepler de proletarya hareketinin çocukluk çağındırlar.”⁵⁴

Şu “*secte*” sözcüğünü, sözlükteki gibi dinsel bir bölünmeyi ifade eden “mezhep” sözcüğüyle değil de, ideolojik bölünmeyi ifade edecek bir terimle karşılamak olanağı bizim için henüz yok. Ama nasıl ki, devrimci fikirlerin varlığı, devrimci bir sınıfın varlığını gerektirirse, bu sınıfın oluşma evreleri de, devrimci fikirlerin oluşmasında evreler bulunmasını zorunlu kılar. Bunun gibi, işçi sınıfı, tarihsel olarak bağımsız bir hareket oluşturacak kadar henüz gelişme-

⁵³ “Marx’tan Friedrich Bolte’a”, 23 Kasım 1871, *Anarşizm ve Anarko-Sendikalizm*, s. 66.

⁵⁴ Karl Marx ve Friedrich Engels, “Enternasyonal İçinde Sözde Bölmeler”, *Anarşizm ve Anarko-Sendikalizm*, s. 86 ve 87.

diği bir düzeydeyken, sosyalist ya da yarı-sosyalist mezhepler, işçi sınıfı hareketinin kaldıraçları olmuşlardır. İşçi sınıfının yoğunlaşması ve merkezileşmesi, bağımsız bir hareket için olgunlaşması, aynı zamanda, bu mezheplerin yerine, işçi sınıfının gerçek örgütünün geçmesini zorunlu kılar. İşçi sınıfı hareketi, bu mezheplerde kendini gerçekleştiremeyecek ölçüde, büyümüş ve bütünleşmiştir. Hareket, mezheplerin kendilerini aşmaya başladığı zaman ise, bu mezhepler, işçi sınıfının gerçek örgütünün, bir tek örgütünün kurulmasını engeller. Şu da var ki, “eskimiş, zamanı geçmiş olan, her zaman kendini toparlamaya ve yeni biçim içinde tutunmaya çalışır.”⁵⁵

Bizim açımızdan soruna iki yönden bakmak gerekir. Çünkü, birincisi, işçi sınıfının büyüme sürecine koşut olarak, sosyalizmin, işçi sınıfının ideolojisinin öğrenilmesi, basık altına alınmıştır. İşçi sınıfı, ancak belirli bir gelişme düzeyine vardıldıktan sonra, bunu, —eksik de olsa— önemli ölçüde ele geçirmiştir. Ama, bir yandan, bilimsel sosyalizmin şu ya da bu yanıla kavranması ve öte yandan önemli ölçüde yoğunlaşmış ve merkezileşmiş durumda bulunan, ama büyük ölçüde kendi devrimci deneyimlerinden yoksun işçi sınıfı, ideolojik ayrılıklar için bir başlangıç ortamı oluşturmaktaydı. İkincisi, mezheplerin, kendini toparlamaya ve tutunmaya çalıştığı yeni biçimi ise, esas olarak, *ayrı* partiler içersinde örgütlenmek olmuştur. Her ideolojik ayrılık, tutunabilmek ve kendini yaşatabilmek için, ayrı ayrı partiler oluşturmaya kendini zorlarken öte yandan, büyümüş ve ilerlemiş olan işçi sınıfı hareketine, bu ayrı örgütler, dar gelmekteydi ve dar gelmektedir. Ne var ki, sayısı bir hayli olan ve yeni ideolojik ayrılıkların doğmasına koşut olarak sayıları giderek artmakta olan bu örgütler, işçi sınıfı hareketinin gerçek örgütünün, tek bir örgütünün oluşturulmasının engelleri olma durumundadırlar ve öyle görünüyor ki, engelleri olmaya da uzun süre devam edeceklerdir. Bu bakımdan, işçi sınıfı hareketi, yalnızca, egemen sınıfların gericiliğiyle değil, kendi içersinden kaynaklanan bir gericilikle de karşı karşıyadır. Kuşku yok ki, bizim bu sözlerimizden, hemen her sosyalist partiyi, aynı kefeye koyduğumuz, ide-

⁵⁵Aynı yapıt, s. 67.

olojik niteliği bakımından birbirine eşit tuttuğumuz anlamı çıkarılmamalıdır. Burada vurguladığımız nokta, örgütlenmeye gidişin, sekter (mezhepçi) bir anlayışla ele alınmış ve başlatılmış olması, arkasından kurulan örgütlerin bazılarının da, bu örgüt temsilcilerini daha başlangıçta dışladıkları için, böyle bir tutuma zorlanmış olmalarıdır. Bu örgütlenme biçimi, büyüyen işçi sınıfı hareketinin genel örgütünü kurmasının engelidir, ve bugün, bu bölünmenin, işçi sınıfının değil, burjuvazinin işine yaradığı, gün gibi açıktır.

İşçi sınıfının tek bir örgütü anlamında gerçek örgütü olmadan, küçük grupların işçi sınıfı adına hareket etme girişimleri ciddi olarak önlenemez. Bir kez, küçük gruplar, işçi sınıfı adına hareket etmek için “özerk” örgütler oluşturmaya başladıktan sonra, bu özerk grupların, işçi sınıfını ve yığınları “büyülemek” ve kendisine çekmek için “eylem” yarışına çıkması, ve bu yarışmanın, sürekli olarak “sol” sekter bir tutum alması, ve giderek anarşist hareketleri doğurması kaçınılmaz olur. Ve bir kez, anarşist hareketler doğuracak olan küçük ve özerk gruplar türediğinde, içlerine kimlerin, ne ölçüde sızdığı ya da sızacağı, bu küçük ve özerk grupların özelliğine değil, egemen sınıfların ve polisin istemine ve becerisine bağlı olur. İşçi sınıfının demokratik merkezîyetçi tek bir örgütü, işçi sınıfı adına hareket etme yetkisine gerçekten sahip bir örgüt olacağı için, ya anarşist hareketlerin işçi sınıfına zararı en aza indirilebilecek ya da bilimsel sosyalizm ile anarşizm arasındaki uçurum, yığınlar önünde o denli açıklığa kavuşacaktır ki, egemen sınıflar ve onların basını, polisi, bunu, gizleyemeyecektir.

BİTİRİRKEN, şunu ekleyeceğim: Anarşizm için gerekli koşullar bulunduğu, tarihsel olarak, anarşizmin doğması bir bakıma kaçınılmaz olmuştur. Anarşizmin açılıp serpilmesinin, en yüksek düzeyine vararak, evrimini *yaşayarak* tüketmesinin, anarşizmin koşullarına olduğu kadar, işçi sınıfı hareketinin niteliğine de bağlı olduğunu yukarıda açıklamaya çalıştık. Şu var ki, anarşizmin, bir toplumda açılıp serpilmesi ve belirli bir dönem içersinde olgunlaşarak kendi evrimini tamamlamış olması, o toplumda, anarşizmin hemen hemen aynı

ölçüde kabarmasının olanaklarını da ortadan kaldırmaktadır. Buna karşılık, anarşizm, her yıl yeniden kendi külleri içinden doğma olanağı buluyorsa, bunun nedenlerinden biri de, anarşizme karşı kesin ve belirleyici teorik bir savaş açılmamış olmasıdır. Engels, anarşizmin, “ardına düşülmekle gerçekten yıkılabilecek” tek mezhep olduğunu⁵⁶ yazıyordu.

Çünkü anarşizmin sınıfsal temeli, yani yoksullaşmakta ve umutsuzluğa kapılmakta olan küçük-burjuva unsurun madî konumu ve ruhsal durumu sürekli olarak değişmekte olduğu için, anarşist hareketlerin ideolojik açıklaması da sürekli değişir; ve anarşist öğretisi, kendini, genellikle, işçi sınıfının ideolojisi olarak gördüğü ya da öyle görüldüğü için, anarşist eylemlere katılanlar, ideolojik savaşla, hızlı bir biçimde, devrimci proletaryanın ideolojisi yanına, işçi sınıfının gerçek örgütüne çekilebilirler. Eğer, anarşizm, işçi sınıfının oportünist günahları için, bir ceza olmuşsa; anarşizmin doğuş nedenlerinden biri de, işçi sınıfı davasına kendini adanmış olan gençlerin, işçi sınıfı davasına hizmet edeceği örgütlenmeyi, örgütü bulamamış ve bu umutsuzluğunu, bireysel eylemlerde aramış olmasıdır. Onun içindir ki, anarşizme kapılmış, anarşist hareketlere ilgi göstermiş gençliğin, pek büyük ölçüde, ideolojik savaşla olduğu kadar, bu ideolojik savaşın somut ifadesi olacak olan işçi sınıfının tek bir gerçek örgütünün gerçekleştirilmesiyle de, kısa sürede, işçi sınıfı davasına hizmet edecek yürekli yiğit unsurlar olacağı, açık ve kendiliğinden anlaşılır bir şeydir.

18-23 Eylül 1979

⁵⁶ “Engels’ten Johann Philipp Becker”e, 16 Aralık 1882, *Anarşizm ve Anarko-Sendikalizm*, s. 208.

AVRUPA'DAKİ TÜRK AŞIRI SAĞCILARI

[AMNESTY INTERNATIONAL — ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ]

Burada sunduğumuz yazı, *Amnesty International* tarafından Mart 1979'da yayınlanan *Türkische Rechtsextremisten in der Türkei und in Europa* adlı kitaptan çevrilmiş bir bölümdür. Kitap boyunca olduğu gibi, okura sunduğumuz bu bölümde de, çeşitli belgelerin tıpkı basımları yer almaktadır. *Yeni Ülke*'nin teknik özelliklerinin elvermediği belgeleri burada yayınlamadığımızı ekleyelim.

SANAYİ ÜLKELERİNDE MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ ÜLKÜ OCAKLARI VE BOZKURTLAR

Giriş

Türkiye'deki iç savaş benzeri çatışmalar, F. Almanya'da “görünmeyen savaş” olarak sürmektedir. Görünen buzdağının yalnızca tepesidir, biz burada bunu belgelemeye çalışacağız. İşyerlerindeki sürtüşmeler, fabrika dışındaki ve evdeki korkutmalar ve tehditler açığa çıkmamaktadır. Tehdit edilen, baskı altında olan Türkler, öğretmenlerin, anne babaların, vb. büyük bir bölümü korkmakta, kendilerini tehlikede görmekte ve susmayı tercih etmektedirler.

Aşağıdaki bölüm, 100'den fazla adreste yapılan kapsamlı araştırmalar sonucu ortaya çıkmıştır. Amnesty International, bilgilerini Federal İçişleri Bakanlığı ile eyalet İçişleri Bakanlıklarından, Protestan Kilisesinden, sendikalarından, partilerden, derneklerden, gazetelerden, yazarlardan, gazetecilerden, avukatlardan, savcılardan, polisten ve olayları yaşamış insanlardan toplamıştır.

Burada Türk aşırı sağcılarının F. Almanya'daki örgütlenmeleriyle eylemlerinden, buna Alman kamuoyunun, Federal ve eyaletlerdeki makamların tepkilerinden söz edeceğiz.

Hazırlanan rapor şu bölümleri içermektedir:

—MHP ve onun F. Almanya'daki yardımcı örgütleri ve onların Alman aşırı sağcılarıyla yaptıkları işbirliği.

—Türk aşırı sağcılar ve dinsel dernekler, Kuran Kursları

—F. Almanya'daki Türk konsoloslukları ve Türk öğretmenleri

—Türk basını ve F. Almanya'da olayı tehlikesiz gösteren basın

—Türk aşırı sağcıların F. Alman resmî makamlarınca değerlendirilmesi

—*Ek*: F. Almanya'daki eylemler, saldırılar ve basındaki yankıları

İlk Yıllar

F. Almanya'ya yabancı işçilerin ve bu arada Türk işçilerinin gelişi (1960'ların başı).

Çeşitli toplumsal vb. gereksinmeler sonucu kurulan dernekler ve bu derneklerde biraraya gelen Türkler.

Bu derneklerin içinde esas olarak iki yön belirlemiştir; —Ancak bunlar, yaptıkları yayınlar açısından karşılaştırıldığında— fark göstermiyordu: fanatik-dinci gruplar ve aşırı-sağcı-milliyetçi gruplar. Simgeleri “Bozkurt”tu. Yayınlarından faşist görüşlerin propagandasını yapıyorlardı: başbuğ ilkesi, milliyetçilik ve büyük Türk devleti, antisemitizm ve ırkçılık ve militan bir antikomünizm.

Bilinen ilk bildirimler (F. Almanya ve B. Berlin'de) 1970 Haziranında ortaya çıkmıştır. Bunlardan B. Berlin'de olan “Kültür ve Dayanışma Birliği”nin bildirisinde şöyle deniyordu:

“Berlin'de günün birinde ezan seslerinin ufku yırtıp yedi kat göğe yükselmesi için ileri. İkinci Kurtuluş Savaşı, bir avuç komüniste, masona, siyoniste, halk düşmanlarına ve dinsizlere karşı yapılacaktır. Bu savaşın amacı, Büyük Türkiye'yi yeniden kurmaktır. Bu bizim mutlak amamızdır. Avrupa'daki 100.000 Türk ve müslüman işçi ve öğrenci bu savaşı yürütmek için örgütlenmişlerdir.”

Türkiye'de yasaklanmış olan “Risale-i Nur” grubu da Batı Berlin'de örgütlüydü ve “komünizme karşı uyarıda”

bulunuyordu. Üyelerinin siyasal çizgisi MHP ve MSP idi.

Münih Milliyetçi Türk Birliği'nin kasım 1972'de yaptığı bir çağrı:

“Bütün milliyetçi Türk kardeşlerimizi, şanlı Türk Ordusuna ve onun vatanına kuduz köpekler gibi arkadan ve adice saldıran bu Moskova uşaklarıyla savaşmaya çağırıyoruz. ... Anavatandan 3000 km. uzakta sizler de politik ve sosyal problemlerinize çözüm arıyorsunuz. Bu problemleri, bizler, demokrasi ve komünizme karşı savaşta birlikle çözebiliriz.”

Üyeleri, 1973'te MHP'ye katılan “Milliyetçi Toplumcu İşçi Birliği”nin 12.2.1972'de *Tercüman*'da yayımlanan bildiri:

“İnanıyoruz ki, Yahudi, o köpek, bütün dünyada kötülük tohumları ekmektedir. ... Dünyayı yönetebilmek için para işlerine ve ekonomiye el atmıştır. Halkların kanını emmektedir. Onu milliyetçi Türk işçileri iyi tanımalıdırlar. Osmanlı İmparatorluğu'nu yıkan bu Yahudilerdir, bir lanetli basillerdir. ... ‘Milliyetçi Toplumcu İşçi Birliği’ Mukaddes cihad bayrağını açmıştır... Düşmanlarımızı fareler gibi ezeceğiz... Yaşasın bütün dünya Türklüğü! Yaşasın Milliyetçi toplumcular!”

MHP 1970'lerin başında Avrupa'da örgütlü bir güç olarak ortaya çıkmaktadır. Türk partiler yasaındaki yasağa ve sayısız yalanlamalara karşın, MHP, Ankara'daki merkezin ve Türkeş'in emrinde, dış ülkelerde temsilcilikler kurmuştur. Bunlardan bilinenleri Hollanda, Danimarka, Belçika, Fransa, İsviçre, Avusturya ve (en büyük örgütün olduğu) F. Almanya Cumhuriyeti'dir.

MHP Avrupa Temsilciliğinin Yapısı

Elimizdeki belgelerin yeterli olmaması nedeniyle MHP'nin Avrupa örgütünü eksiksiz olarak açıklamak zor olmuştur. Ayrıca sağlanan belgelerdeki çevirilerin tam doğru olmaması da çalışmayı zorlaştırmıştır.

MHP'nin Avrupa'daki örgütlenmesiyle ilgili olarak kuruluş, yerleşme ve yeraltı faaliyetinden söz edilebilir.

1. MHP, Avrupa'da, bir yurtdışı örgütü kurmuştur ve geliştirmektedir.

2. Bunun farklı resmî görüngü biçimleri vardır. Kempten'de (Güney Bavyera) ilgili makamlara resmen parti olarak bildirilmiştir. Burada, partinin yan veya yardımcı örgütlerinden de sözedilebilir.

Parti aygıtının yapısı kuruluş aşamasında değişmiş ve 1975 sonunda yerleşik biçimini almıştır. Eldeki belgelere göre, MHP'nin F. Almanya'da resmen kapatılmasından sonra da yapısının korunduğu anlaşılmaktadır.

MHP'nin Avrupa'daki parti organları:

Ankara'da Partiyeye bağlı ve Türkes tarafından atanan birçok genel müfettiş vardır. Avrupa için zorunlu genel müfettiş, "MHP Avrupa Meclisi" başkanıdır — buna "Merkez Yürütme Komitesi" de denmektedir. Bulunduğu ülke F. Almanya'dır. Bunun yanında, üç kişilik bir "denetleme komisyonu" vardır. Bunların "Merkez Yürütme Komitesi" başkanlığı olarak görev yapma olasılıkları vardır.

Daha küçük seksiyonlara bir "baş müfettiş" bakmaktadır. Bu işte Avusturya sorumlusu Ali Bozkurt'tur ve Viyana'da bulunmaktadır. F. Almanya'daki seksiyonlar, üyelerinin çokluğu nedeniyle, yedi otonom bölgeye ayrılmıştır. Bölge sorumlusu bir yürütme komitesi ve bölge başkanıyla yardımcısıdır. Tüm F. Almanya için bir "Yürütme Komitesi Başkanlığı" vardır. Bunun, tüm Avrupa için yetkili olan komiteyle aynı olduğu tahmin edilmektedir.

G e l i ş m e

İlk MHP yurtdışı temsilciliklerinin kuruluş tarihi tam olarak bilinmemektedir. 11.2.76 tarihli *Hürriyet*'te Dr. Tanrıkulu, Alman Sendikalar Birliği'ne MHP parti örgütü olarak şöyle bir yanıt vermiştir (Dr. Tanrıkulu o zamanlar "MHP Avrupa Meclisi Başkan Yardımcısı"dır):

"Bizler 1965'ten beri Avrupa'da yaşıyoruz ve hiçbir zaman konuk ülkenin yasalarına ters düşmedik." Partinin o zamanki adı Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisidir. 1969'da, F. Almanya'da, "MHP Küçük Parti Kurultayı" ortaya çıkmıştır.

MHP'nin Almanya Yürütme Komitesi de o zamanlar vardır. Başkanı Nuri Akgöz'dür.

MHP'nin F. Almanya'daki yurtdışı temsilciliği 9.4.73 ta-

rihinde (Dernekler Yasasıyla ilgili uygulama hükümlerinin 19/1. maddesine göre) Kempten de resmen güvenlik makamlarına bildirilmiş ve böylece kendini "yasallaştırmıştır".

Bu konuyla ilgili olarak 7.5.1973 tarihinde güvenlik makamlarınca yapılan açıklamada şöyle denilmektedir:

"Bu üyelerin danışmanlığı için Bay Necati Uygur, Ankara tarafından başkan olarak seçilmiştir. N. Uygur iki ayda bir Türkiye'den parti haberleriyle ilgili bir yayın almakta ve üyelere dağıtmaktadır." (N. Uygur'un Kempten güvenlik makamlarına verdiği ifade).

MHP'yi Kempten'de güvenlik makamlarına resmen bildiren N. Uygur'dur.

(1973) Alman Gizli İstihbarat raporu:

"Bugün için MHP, Alman topraklarındaki en büyük Türk örgütüdür. F. Almanya'nın en az 30 kentinde örgütlenmiştir. Başkanlarının talimatı gereği "Almanya'da yabancılara güvenlik içinde olmadığı" gerekçesiyle üye listeleri burada tutulmamakta ve Ankara'ya parti merkezine gönderilmektedir."

MHP, 1975'e kadar durmadan örgütlenmiştir. F. Almanya ve B. Berlin, daha sonra altı parti bölgesine ayrılmıştır ve bunların aşağı yukarı 50 kadar şubesi vardır.

17.3.1976'da parlamento işleriyle görevli o zamanki Devlet Bakanı Baum, Mecliste verilen bir soruya şu karşılığı vermiştir:

"MHP, Berlin Hannover, Köln, Mannheim, Münih, Stuttgart'ta altı otonom seksiyona ayrılmıştır ve 50 civarında —daha çok Güney Almanya'da— şubesi vardır. 23.000 üyesi ve sayıları tam bilinmeyen sempatizanları vardır."

40/76 sayılı epd. belgesinde şu rakamlar vardır:

"Parti üyelerinin sayısı 5.000, sempatizanların sayısı 25.000 olarak tahmin edilmektedir."

Hürriyet gazetesinde Dr. Tanrıkulu şöyle demektedir:

"1975'te MHP üyelerinin sayısı 2.000 olarak verilmiştir. Bu gerçeğe aykırıdır. 1973'te zaten 37.000, 1976'da 48.000 üyemiz vardır."

1975 sonuna kadar MHP'nin Avrupa ve F. Almanya'daki merkezi Ludwigshafen'dir. Başkan Dr. Kâmil Tanrı-

kulu burada seyahat bürosu sahibi olarak görünmektedir.

Bu zaman içinde, MHP, F. Almanya'da daha açık ve bilinçli biçimde ortaya çıkmaktadır. 1975 yılındaki eylemleri, parti için gelişme konusunda bilgi verebilmektedir.

1975 Martında Türkeş, partisinin F. Almanya'daki 4. genel kuruluna katılmak için bu ülkeye gelmiştir.

10.3.1975 tarihli *Tercüman*:

MHP "bundan 6 yıl önce F. Almanya'da küçük Kurultayını kurmuştur ve Türkeş, dördüncü kez F. Almanya'dadır."

Ludwigshafen'de yapılan bu genel kurulda 200 MHP yanlısı ve delege önünde Türkeş bir konuşma yapmıştır.

"Burada, gurbette yaşayan cesur kardeşlerimi ve partimin 4. genel kuruluna gelmiş delegelerimi selamlıyorum... Bugünkü toplantımız 6 ay önce planlanmış ve Avrupa temsilciliğimiz tarafından örgütlenmiştir."

Burada alınan kararlar bölgesel kongrelere iletilmiştir. Temel olarak, partinin F. Almanya'da yeniden örgütlenmesi olabilir. Bundan sonra MHP Yürütme Komitesi Başkanlığı tarafından yazılan mektup, Almanya'daki parti örgütünün, yeni çalışma programı çerçevesinde bölgelere ayrıldığını ve yeni bir tüzüğün ortaya çıkarıldığını bildirmektedir.

1975 sonunda örgütlenmeyle ilgili değişiklikler sona ermiş ve parti eski çalışma amaçlarına yönelmiştir.

1975 Aralığında Köln'de yapılan "MHP Avrupa Meclisi Kongresi"nde (buna Hollanda, İsviçre, Fransa, Avusturya ve F. Almanya'dan ileri gelen yöneticiler katılmıştır) şöyle demektedir:

"Milliyetçi Hareket, kendi vatanında olduğu gibi yurtdışında da güçlenmiştir. Dernek başkanları, kendi bölgelerinde başarılı çalışmalardan sonra partinin yeni temsilciliklerini kurmuşlardır. MHP Avrupa temsilciliği, partinin ve onun başkanının önderliğinde çalışmalarını disiplin içinde sürdüreceklidir."

İki günlük toplantıda alınan kararlardan bazıları şunlardır:

—Birinci başkan Enver Altaylı, yardımcısı eski başkan Dr. Kâmil Tanrıkuolu olmuştur. Üyeler Yılmaz Asöcal (Köln), Necati Özen (Stuttgart) ve Osman Nuri Kurt'tur

(Berlin). (Not: Bunlar "Denetleme Komisyonu" veya Yürütme Komitesi başkanlığı olabilir).

—Kültürel görevler daha yoğun olarak önplana çıkarılmalıdır.

—Milliyetçi yayınlar gözönünde tutulmalı ve okunmalıdır.

—Düşman örgütlere karşı daha güçlü olmak için, dinsel ve milli alanda kardeş örgütlerle işbirliği yapılmalıdır. MHP'ye yakın olanlarla daha sıkı işbirliği yapılmalıdır.

—Solcularla savaşılmalı ve onların yanıltıcı propagandası açığa çıkarılmalıdır. Beynelminel komünizmle savaşan MHP dernekleri Alman kamuoyunun önüne çıkmaya başlamalıdır.

Yine 1975'te gençlik örgütü kurulmuştur. 1975 tarihli Alman Gizli İstihbarat raporu:

"MHP, gençlik grupları ("Ülkücü Gençler") kurmaya başlamıştır."

Türkeş'in ziyaretinden tam iki ay sonra Orhan Kiverlioğlu, B. Berlin'e gelmiş ve Milliyetçilerin Şahlanış Mitingine katılmıştır. Bu miting "Milliyetçilerin Şahlanış Mitingine Hazırlık Komitesi" tarafından örgütlenmiştir. Bu komitede bulunan dernekler, "Milliyetçi Cephe", "Almanya Türk Dernekleri", "Almanya Milliyetçi Ülkü Birlikleri", "Türk Kültür ve Dayanışma Derneği" ve "Komünizmle Mücadele Derneği" (başkanı: Orhan Kiverlioğlu) idi.

Mitinge ilgili olarak dağıtılan bildiride şöyle deniyordu: "Komünistler görüldüğü yerde ezilmelidir. Türk düşmanı Allahsız komünistlere karşı birleşin."

"Sosyal-demokrasi, devleti içinden çökertmektedir. Türk gençliğini yurdumuzdaki kanlı kavgayı sürdürmeye çağırıyoruz."

"Her yerde, F. Almanya'da da zaferimiz için savaşmalıyız."

MHP'nin F. Almanya'daki örgütleyicilerinden bazıları: Mannheim'de bulunan 4. Bölge Başkanı Apdullah Döner'dir. Bu bölge Rheinland-Pfalz, Hessen ve Saverland eyaletlerini kapsamaktadır. 4. bölge kongresi ile ilgili çağrı mektubunda, kendisinin, MHP Almanya Yürütme komitesi başkanlık üyesi olduğunu söylemektedir.

Kuzey Almanya'da bir başka bölge vardır, bulunduğu yer Hannover'dir; Bremen ve Aşağı-Saksonya eyaletlerini kapsamaktadır. Kendisini MHP sempatisini göstererek bu bölge başkan yardımcısıyla telefonda konuşan bir Türke, Erhan Esentürk şöyle demiştir:

"Benim parti bölgem Danimarka ve Hollanda'yı da kapsamaktadır. ... 4. bölge merkezi Ludwigshafen'dir. ... Size Dr. Tanrıkulu'nun adresini vereyim. Kendisi MHP F. Almanya başkanıdır."

MHP temsilciliğinin güney Almanya'daki başkanı (11.2.1976 tarihli *Hürriyet*'e göre) İsmail Gerçeksöz'dür. Münih'te Hasan Oraltay MHP'nin bir başka yöneticisidir. Oraltay, Radio Liberty'de çalışmaktadır. Tatarlar için yapılan yayında —Radio Liberty'de çalışan iki kişinin dediğine göre— sürekli antisemitik ve faşist propaganda yapmıştır.

MHP'nin F. Almanya'daki temsilcileri ve ileri gelenleriyle ilgili olarak Alman Sendikalar Birliğinin Düsseldorf'daki Türk Bürosu tarafından bir liste hazırlanmıştır. (25.3.1976 tarihli belgede bunların adları ve buldukları bölgeler yayınlanmaktadır.)

23.2.1976 tarihli "Monitor" adlı televizyon programında, bir Türk, MHP'ye üye başvurusu ile ilgili olarak şunları söylemiştir:

"Ruhr Havzasındaki bir kentte milliyetçi işçilerin derneğinin kuruluş toplantısına katıldım. Toplantı sırasında bu derneğin MHP'nin bir alt örgütü olacağı ortaya çıktı. Yine burada Başbuğ Türkeş'in başarı mesajı okundu ve bu mesajda, Türkiye'deki seçim mücadelelerinde kullanılmak üzere Almanya örgütünden arabalar, para ve güçlü gençler istenmekteydi. Yapılan gizli tehditlerle üyelerin bu toplantıyla ilgili olarak dışarda konuşmalarını sağlandı. Üyeler başka türlü düşünen insanlarla hiçbir ilişkiye girmeyeceklerdi. Daha sonra üye kimlikleri dağıtıldı, bunlar Köln'den gönderilmişti ve üzerinde MHP'nin amblemi ve damgası vardı. Kimse üyelikten ayrılmaya cesaret edemedi." Not: Sözkonusu seçim kampanyası —Türkeş'in 28.7.1977 tarihli yazısı gözönüne getirildiğinde— 1977 seçimleriyle ilgili olabilir.

Aynı Türk konuşmasını şöyle sürdürmektedir:

"Son zamanlarda MHP'nin gençleri çok daha aktif olmuşlardır. Örneğin benim sol liberal bir gazeteyi okumamı vasıtlamaya kalktılar. Yoksa benim de başıma Düsseldorf'da dövülen genç işçinin başına gelenler gelebilirdi dediklerine göre. Toplantılara ve gece turlarına gittikleri zaman tabanca ve bıçakları yanlarındaydı, sanki savaşa gider gibi... Ceplerinde de parti kimlikleri vardı. Meyhane ve oyun salonlarında işsiz Türk gençlerini ararlar ve bunları ideolojilerine ve partiye kazanmak isterlerdi."

MHP'nin Resmen F. Almanya'da Kapanması ve Açık Protesto

Türkeş'in Almanya ziyareti ve 4. Genel Kurula katılması nedeniyle 1975'te Türk basınında MHP'nin F. Almanya'da örgütlendiği yolunda haberler çıktı. "Bozkurtlar"ın neden olduğu olaylar ve saldırılarla ilgili haberler çoğalmaya başladı.

F. Alman basınında da bu olaylarla ilgili olarak ve MHP ile "Bozkurtlar" hakkında haberler çıktı. Bazı gazete başlıkları:

Metall 12/1975: Cennete Giden Yol: "Öldürmek".

WGA 18.5.1976: "Radikal Türklerin Kanlı Terörü — Sağda olmayanlar tehdit ediliyor."

HAZ 9 ve 10.10.1976: "Bozkurtlar korku saçıyor — Türk işçileri radikal parti tarafından tehdit ediliyor".

UZ 23.6.1976: "Faşist komandolar terör ve zor uyguluyor".

FR 22.6.1976: "Türkler daha çok korunma isteminde bulunuyorlar".

Vorwärts: 12/1976: "Açık Terörle 'Kutsal Savaş'a".

Protestan Basın Bürosu: "Politik sahnede yeni bir şey: "Dinsel görünüşlü Türk aşırıları".

1976 Ocağında Mühlheim/Ruhr'daki Protestan Akademisinde bir seminer düzenlendi ve MHP ile MSP'nin F. Almanya'daki faaliyetleri konusu ele alındı. Buraya katılan örgütlerin Avrupa Parlamentosuna sunduğu bir dilekçede şöyle denmektedir:

"Halen Türkiye'de hükümette görev almış olan MHP'-

nin aktif desteğiyle F. Almanya'da milliyetçi-ırkçı gruplar kurulmuştur. Bunlar yoğun faşist bir doktrinle, doğrudan, cezayı gerektiren eylemlere çağrıda bulunmaktadırlar ve bu durumlarıyla büyük ölçüde insan haklarını tehdit etmektedirler."

Federal meclisteki ve eyalet parlamentolarındaki milletvekilleri de bu sorunla ilgilenmişler ve sorumlu hükümet üyelerine sorular yöneltmişlerdir.

Alman Sendikalar Birliği de Federal İçişleri Bakanlığına başvurarak MHP'nin F. Almanya'daki yasal durum hakkında bilgi istemiştir. 14.1.1976 tarihli bir yazıda şöyle denmektedir:

"Bu partinin Federal Cumhuriyet'teki faaliyetleri kuşkusuz Türkler arasındaki düzeni tehdit etmektedir. Çünkü bu gruplar, politik rakipleriyle sadece politik gerekçelerle değil, saldırı birlikleriyle savaşmaktadırlar. Bu durumda, Türk işçilerinin F. Almanya'ya entegre olmalarıyla ilgili tüm çabalar hayalden ileri gitmemektedir."

21.11.1975 tarihinde Alman Sendikalar Birliği B. Berlin Eyalet Bölge Başkanı, Belediye Başkanı Klaus Schütz'e şu mektubu göndermiştir.

"... Alman Sendikalar Birliği Berlin eyalet bölgesi Berlin Senatosundan ve özellikle işçileriyle görevli senatörden Berlin'deki aşırı sağcı, milliyetçi Türklerin faaliyetinin yasaklanmasını istemektedir. Çünkü bu grupların çalışmalarıyla Türk işçileri arasında büyük ölçüde olaylar çıkabilir. Bunların sürüp gitmesi kamu düzenini ve güvenliğini tehdiye yöneliktir. ... Ekte sunulan belgelerden, bildirilerden ve afişlerden komünizmle mücadele maskesi altında terör, zor kullanma ve öldürme çağrıları yapılmaktadır. Bunlar aynı zamanda Alman devletine, demokratik Alman partilerine ve sendikalara da saldırmaktadırlar. Bu yazılarda ayrıca "dinsizlerle" mücadele propagandası yapılmakta, hristiyanlara ve Yahudilere karşı savaş açılmaktadır."

Alman Sendikalar Birliğinin bildirdiğine göre, MHP temsilcilerinin "Türk basınına yaptıkları açıklamaya göre, MHP'nin elinde Alman makamlarınca verilmiş politik faaliyetle ilgili yazılı bir izinde bulunmaktadır."

MHP Avrupa Meclisinde görevli ve Berlin Türk Oca-

ğının ileri gelenlerinden Osman Nuri Kurt, *Hürriyet'e* şöyle bir açıklama yapmıştır.

"MHP, Almanya'da Alman anayasasına ve yasalarına dayanarak kurulmuştur. İstemimiz Alman mahkemeleri tarafından kabul edilmiş ve onaylanmıştır. MHP ve Türk dernekleri olarak tarafımızdan kurulmuş örgütler, tüm Avrupa'da çalışmaya başlamıştır."

Televizyon'da 23.2.1976 tarihli Monitor programında Enver Altaylı ile konuşulmuştur:

Monitor: Bay Altaylı, siz sağ radikal, milliyetçi ve hatta ırkçı olarak değerlendirilen bir partinin Avrupa müfettişisiniz. F. Almanya'daki amaçlarınız nedir?

Altaylı: Ben Türkiye'deki parti genel müfettişlerinden biriyim. Halen Köln'de bulunuyorum. MHP ırkçı ve anti-demokratik bir parti değildir. MHP, demokratik ve legal bir partidir. Burada parti örgütümüz yoktur. Sadece Ankara'da parti üyesi olan üyelerimiz vardır.

Monitor: Eğer F. Almanya'da parti örgütünüz yoksa, benim, parti kimlik kartları ve F. Almanya'da damgalanmış mektuplar görmeme ne dersiniz? Bunlar bu veya şu bölgenin parti yürütme komitesi tarafından imzalanmıştır.

Altaylı: Kesinlikle ve bu partinin bir genel müfettişi olarak söylüyorum, F. Almanya'da bir yürütme komitemiz yoktur. Ne F. Almanya'da, ne de herhangi bir Batı Avrupa ülkesinde yoktur..."

Monitor: Peki, MHP Almanya Yürütme Komitesi olarak mektuplar yazmıyor musunuz?

Altaylı: Hayır, hayır.

Üç gün sonra (26.2.1976'da) Türkiye'den gelen *Anka* haberine göre:

"MHP Genel Sekreteri Osman Albayrak partisinin yurt dışında hiçbir örgütü olmadığını ... televizyonda gösterilen programın komünistlerin etkisiyle olduğunu ... söylemiştir."

Türkiye'deki Anayasa Mahkemesi kararından sonra, Kempen polisinin bir soru üzerine yaptığı açıklamada 28.7.1976 tarihinde MHP'nin kendi kendisini kapattığı bildirilmiştir.

*MHP'nin F. Almanya'daki Yurtdışı Temsilciliğinin
Resmen Kapanmasından Sonraki Zaman Süreci*

MHP, Kempten'de dernekler kaydından silindikten sonra parti örgütü, kamuoyunun gözünden çekilmiştir. Ancak örgütün yeraltına çekildiğini, üyeler ve sempatanların artık değişik bir biçimde çalışmakta olduğunu A. Türkeş'in MHP Almanya Yürütme Komitesi Başkanlığı'na yazdığı 28.7.1977 tarihli yazı ortaya koymaktadır:

(Sol köşede üç hilalli amblem ve altında "Alparslan Türkeş — Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı" baskılı mektubun metni şöyledir:)

**MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ ALMANYA YÜRÜTME
KURULU BAŞKANLIĞINA**

28.7.1977, ANKARA

Kıymetli Ülküdaşlarım.

Yıllardır horlanan milletimize, gene eskisi gibi, tarihteki yerini alabilmesi için mücadeleye yürüten Milliyetçi Hareket Partisi, hiçbir engel tanımadan, hak bildiği yoldaki faaliyetine devam etmektedir. MHP, Türk milletini yeniden teşkilatlandırarak, büyük Türkiye'nin temellerini atacaktır. Türkiye'nin geri kalmışlık zincirini kırarak, başkalarına el ve avuç açmayan Büyük Türkiye'yi kuracaktır.

Türk insanına değer veren, insan sevgisi ve insan haysiyetini temel alarak, memleketimizin bütün insanlarını aynı derecede sevgi ve saygı ile kucaklamayı hedef edinmiş olan bir ülkünün, bir Doktrin'in sahibi kimseler olarak MHP, Türk milletinin teveccühünü kazanmıştır. Yüce milletimiz artık MHP'ye inanmakta ve milliyetçiler yanında yer almaktadır. Felsefesi ve doktrini olmayan, hedefini kaybetmiş bulunan, dağılmaya yüz tutan, birbirine güven ve inançları kalmayanlar MHP'si saflarına gelmektedirler. İdeolojimiz çağın en güçlü fikri olan milliyetçilik ideolojisinden ilham almaktadır.

MHP'si, Türk milliyetçilerinin güçlü, yürekli ve imanlı sesini bütün milletimize duyurmuş, yıllardır verdiği sabırlı, azimli mücadelesi, semereli ve örgütlü çalışmaları, yürüttüğü yararlı propaganda sayesinde Haziran seçimlerinde sevindirici neticelere ulaşmış, Büyük Millet Meclisine kuvvetli bir grupla gelmiştir. Böylece Türk milletinin manevi değerlerine dayalı, insan sevgisi ve insan haysiyetine saygı ilkelere benimsenerek, Türk milletinin yücelmesi ve mutluluğu için solcu ve bölücülere karşı nasıl mücadele edilmesi gerektiğini tekrar göstermiştir.

MHP olarak, seçimlerden en kârlı ve güçlü çıkan parti olmamızın sebepleri basında savunduğumuz haklı davamızın yanısıra, verdiği-

miz radikal mücadele ile milletimizin bize destek olması gelmektedir. Zira aracıya, vurguncuya, tefeciye, soyguncuya, sömürüye, talana, solculara, bölücülüğe, yıkıcılığa karşı MHP'nin verdiği kutsal mücadele aziz milletimiz tarafından büyük ölçüde desteklenmiş ve tek kuruluşun doktriner Türk milliyetçiliği olduğu kabul edilmiştir.

Öte yandan, seçim kampanyası boyunca, Partimizin Yurt dışındaki örgüt ve yan kuruluşları, bhusus ırktaşlarımızın en kalabalık bulunduğu, Almanya'dan gönderilen para yardımlarına, şahsım adına satın alınan otomobile, güvenlik ve asayiş kuvvetlerimize yardımcı olarak ta Almanya'dan nöbet tutmaya koşan Ülkücü gençlere, oyunu kullanmak için Yurda gelen binlerce Milliyetçi Türk vatandaşına derin minnettarlık ifade etmek isterim.

MHP, Yurt çapında etkin bir örgütlü çalışma ve propaganda ile gittikçe gücünü artırmaktadır. Bilhassa Milliyetçi Cephe Hükümetlerindeki yapıcı rolü ile Millet ve Vatandaşın selameti uğrunda hizmet vermesini sürdürmektedir. Komünist ve tedhişçilere karşı en güçlü savaş veren MHP'nin nüfuzu çok yükselmiştir. Vatandaş artık inanılır, güvenilir kişilere bağlanmak istemektedir. Yurdun hemen hemen her kentinde, kasabasında, hatta köyünde MHP'nin şimdiye kadar başka partilere yönelik duranları kendi saflarına çekmeye başladığı gözle görülür bir gerçektir.

Türkiye'de Partimiz için süregelen sözkonusu olumlu gelişmelerin Batı Avrupa'da çalışan ve öğrenim gören soydaşlarımıza da intikal ettirilmesi, MHP Almanya Yürütme Kurulu Başkanlığının Kemten, Berlin, Hanover, Köln, Münih ve Stuttgart otonom seksiyonlarındaki faaliyetlerinin hızlandırılmasını gerektirmektedir. Adigeçen kent ve yörelerde, örgütlenme çalışmalarına ağırlık verilerek, öngörülen sonuçlar elde edilebilmesi için, N P D ile Partimiz arasında kurulan işbirliğinden, onların tecrübe ve yöntemlerinden Genel Merkezce gönderilen talimatlara istinaden yararlanılmalıdır.

Partimizin örgütlenmesi o denli geniş tutulmalıdır ki, kurulan özel ekipler aracılığı ile lojman, işyeri, ocak ve kulüplere daha sık gidilerek, MHP'nin ideoloji ve Doktrinini dile getiren kitap, broşür ve yazılar dağıtılmasına önem verilmelidir. Zira propagandanın en önemli unsuru iddia ve tekrardır. Bu ana kadar elde edilen tecrübe ve çalışmalar arkalanarak, Partinin Yurt dışındaki yan kuruluşları olan BOZKURT ATATÜRK, TÜRK OCAKLARI, MİLLİYETÇİ TÜRK İŞÇİLERİ DERNEĞİ, ÜLKÜ OCAKLARI vb. ile daha sıkı ilişkiler kurularak bunlardan daha verimli biçimde yararlanılacaktır. Bu yönde özel eğitim görmüş ekiplere öncelik verilmelidir. Böylece Türk gençlerini toplayarak, Milliyetçi ve Türkçü ideoloji etrafında birleştirmek suretiyle bunlar arasındaki güvenilebilir kişiler Parti üyesi yapılacaktır.

Son zamanda, MHP'nin başarı ve hamlelerini gözü götürmeyenlerin, sol basın aracılığı ile giriştikleri yıpratma yeltenişlerine karşı koyma ve aynı zamanda yerli resmi makamların dikkatlerini çekmemek amacıyla, Parti çalışmalarının dernekler yasası müvacehesindeymiş gi-

bi yürütülmesi zorunludur. Bu hususta asayiş görevlilerine koz verilmemesi için (komünist elemanları sindirme, Cumhuriyet, Politika, Vatan v.s. solcu gazeteleri okuyanlara karşı bazı önlemlerin uygulanmasında) komando ve ülkücülerin 21 Mart 1977 tarihli Genel Merkez'in talimat ve istemlerine uyarak hareket etmeleri gereklidir.

Yıl sonuna kadar B. Almanya'dan Yurda dönmesi muhtemel Ülkücü ve Milliyetçilere Anavatanda da Parti hizmetlerine en çok yarar getirmesine elverişli çalışma yerleri sağlanacaktır.

Son zamanda, soydaşlarımız arasındaki MHP'ye para yardımı kampanyası beklenenin üstünde neticeler vermiştir. Bu asil ve milliyetçilik görevinin icrasından dolayı tekrar teşekkür eder, bütün çalışmalarınızda yeni yeni başarılar temenni ederim.

Selam ve saygılarımla:
M.H.P.
Genel Başkanı
ALPARSLAN TÜRKES
(İmza)

Bu konuyla ilgili olarak 4.7.1978 tarihli *Süddeutsche Zeitung* şunu yazmaktadır:

"Bu durumda partinin adı ve adresi ortadan kaybolmuştur, ancak bir süre yer altına giren eylemcileri ortadadır. Yeni çevrede, zararsız görünen gruplarla sürdürmektedir. Örneğin Berlin'deki 'Milliyetçi Ülkü Derneği', Stuttgart'taki 'İslâm Derneği', Frankfurt'taki 'Fatih Camii Kurma ve Kalkındırma Derneği' ve Bochum'daki 'Türk Ülkü Ocağı' bu tür gruplardır. Sendikacı Atsu'nun dediğine göre, bu tür maske adların koruyuculuğunda aşırı sağcı eylemlere tekrar başlatılmıştır... Şimdi namaz kılınan yerler ve camiler aşırı sağcıların ana faaliyet alanı olmuştur. Bunlar, 'Millî Selamet Partisi'nin bir alt organı olan 'Millî Görüş'ün koyu islamcı ve aşırı tutucu gruplarıyla kontak kurmak için eskiye göre daha büyük gayret içindedirler. Aşırı-sağcı doktrincilerin amaçları da 'Kuran Kursları'dır... 'Kuran Kursları'nda, kültür derneklerinde veya mescitlerde, 'Bozkurtlar'ın eylemleri açısından hâlâ zengin dayanaklar var mıdır? Böyle bir soru akla gelse de, MHP yurtdışı temsilciliklerinin yasaklanmasıyla Almanya'daki Türkler arasındaki kutsal olmayan savaşın sona ereceği umudu haklı çıkmamıştır..."

Federal İçişleri Bakanlığı ile eyaletler içişleri bakanlıklarının gizli istihbarat raporlarında yukardaki görüşü onay-

layan yazılar vardır. Birkaç örnek:

Federal istihbarat raporu (1976):

"Ne var ki MHP, birçok kentte taraftarları arasında propaganda çalışmalarını sürdürmüştür. Ve ellerinde olan Türk kültür ve ülkü ocakları derneklerindeki faaliyetlerini artırmışlardır. Elde edilen güvenilir bilgilere göre, MHP'nin, F. Almanya'da gençlik örgütü olan Ülkü Ocağının da yerel grupları vardır; simgeleri 'Bozkurt'tur."

Federal İstihbarat raporu (1977):

"Geçen yıllarda olduğu gibi, tecavüz olaylarına varan durumlarda bunlara katılan aşırı solcu ve milliyetçi Türklerdir.

"Merkezi Türkiye'de olan MHP'nin Federal Almanya'daki üyeleri ve taraftarları, ... 1977 yazından beri Türk 'Ülkü Ocakları'nda ve 'İslam Kültür Merkezleri'nde politik faaliyet görmektedirler. Milliyetçi ajitasyonları nedeniyle, 1977'de aşırı solcularla tecavüzkâr saldırılara varan çatışmalar olmuştur. ..."

Bu raporda, aşırı sağ ve milliyetçi grupların sayısı 6, periyodik yayınlarının sayısı 4 ve üye sayısı 5.100 olarak gösterilmiştir.

Baden-Württemberg istihbarat raporu (1977):

"MHP, uzlaşmasız anti-komünist amaç güden, sert disiplinli ve buna göre örgütlü milliyetçi-ırkçı bir partidir. Bunun dışında, açıkça propagandası yapılan görüşleriyle fanatik-dinci karakterde olduğu da anlaşılmaktadır. Partinin politik faaliyeti, Alman kamuoyunca hemen hiç bilinmemektedir. Çünkü MHP, politik amacı açısından, tamamen kendi yurttaşları arasında ajitasyona yönelmiştir."

Bavyera istihbarat raporu (1977):

"O zamandan beri parti üyelerinin ve sempatanlarının faaliyetleri 'Ülkü Ocakları' denilen derneklerde yoğunlaştırılmaktadır. Yeniden örgütlenmesi sırasında MHP, Köln'deki 'İslam Kültür Merkezleri Federasyonu'nun alt kuruluşu olan 'İslam Kültür Cemiyetleri'nden yardım görmüştür. Bu cemiyetler Bavyera eyaletinde Augsburg'da, Ingolstadt'ta, Memmingen'de, Münih'te ve Nürnberg'te bulunmaktadır.

"MHP'nin faaliyetleri durdurulmasıyla bağlantılı olarak

Münih'teki 'Münih Milliyetçi Türk Birliği'nin faaliyetleri yoğunlaşmıştır. Bu dernek esas olarak MHP ideolojisini savunmaktadır."

Milletvekili Gangel'in F. Alman hükümetine verdiği yazılı soruyla ilgili olarak Parlamento işleriyle görevli devlet bakanı Schoeler 17.2.1978 tarihinde şu yanıtı vermiştir:

"MHP taraftarlarının, buradaki yan örgütünü biçimsel olarak dağıtmadan F. Almanya sınırları içinde politik inançları doğrultusunda davrandıkları hükümetimizce kuşkusuz bilinmektedir..."

11 Kasım 1976'da Nordrhein-Westfälische eyaleti İçişleri Bakanı Hirsch, Türk milliyetçisi Partinin ve onun gençlik örgütü "Bozkurtlar"ın F. Almanya'da faal üyelerini, başka düşünce taşıyan yurttaşları karşısında politik nedenle saldırı eylemlerine girişmemeleri konusunda ikaz etmiştir.

Bizzat Necati Uygur da, 4.1.1978'de WDR (Batı Alman Radyosu)'da, MHP'nin maske örgütlerinin varolduğunu onaylamıştır: "F. Almanya'da MHP'nin maske örgütlerinin olup olmadığı" sorusuna açıkça şu yanıtı vermiştir:

"Evet vardır. Ulm'da, Stuttgart'ta, Köln'de, Essen'de, Duisburg'ta, Düsseldorf'ta Berlin'de, Aachen'de ve her yerde vardır. Ben bunların koordinatörüyüm."

MHP'nin, parti olarak F. Alman kamuoyunun önünden çekilmesinden sonra daha bir yıl geçmeden partinin Avrupa örgütündeki ileri gelenler tarafından, kamuoyu önünde rahatça çalışabilecekleri yeni bir örgütsel aygıt oluşturulmuştur. Nitekim, "MHP Avrupa Meclisi Görevlisi" olarak bilinen Osman Nuri Kurt, 1977 Ocağında "Avrupa'da büyük bir sağcı federasyon" kurulması için çağrıda bulunmuştur.

Türkiye'de bilinen bir gerçek vardı. 1977 sonunda, Milliyetçi Cephe hükümetinin dağılması beklenirken, devlet aygıtı MHP taraftarlarıyla doldurulurdu. Türkeş de yazısında, Almanya'daki taraftarlarına, 1977 sonunda Türkiye'ye dönerlerse işyeri bulacağı sözünü veriyor ve bu durumu hesaba katıyordu.

MHP'nin hükümetten ayrılması ve sağcı teröristlerin Ecevit hükümeti zamanında tutuklanmaya başlamasıyla, MHP Avrupa örgütünün önemi arttı. Bunun ifadesini Avrupa Federasyonunun kuruluşunun 1978 ilkbaharında hızlan-

dırılmasında görmek olanaklıdır.

Bu konuyla ilgili olarak 30. 3. 1978 tarihli *Hürriyet*'te çıkan haber (MHP'nin Frankfurt'taki basın toplantısı).

Ayrıca Münih'te yapılan Ülkü Ocakları toplantısıyla ilgili olarak 11.4.1978 tarihli *Hürriyet*.

Münih'teki toplantıdan 14 gün sonra Türkeş, yeniden F. Almanya'ya gelmiştir. 1 Mayıs 1978'de yanında Gün Sazak ve Murat Bayrak olduğu halde Franz Josef Strauss'la buluşmuştur.

18/1978 tarihli *Metall* gazetesi şunları yazıyor:

"Öğrenildiğine göre, A. Türkeş ve yanındakiler F. J. Strauss'la ilkönce komünizm tehlikesi ve buna karşı ortak savaşım konusunda görüşmüşlerdir. ... Duyulduğuna göre, Strauss MHP'li politikacılara, gelecekte F. Almanya'da MHP ve 'Bozkurtlar' için uygun propaganda ile müsait bir psikolojik iklim yaratılacağını söylemiştir. Strauss'un dediğine göre, MHP'ye, burada, daha iyi bir gözle bakılabilmesi için partinin Avrupa'daki politik yerinin düzeltilmesi gerekmektedir; ve bunun için de Bavyera eyaleti bir başlangıç olmalıdır."

Yukardaki haberle ilgili olarak Türkeş'in tezkibi buradaki alıntıyı doğrulamaktadır. Tekzip'te yer alan noktardan bazıları şunlardır:

"1. Doğru olmayan, benim İstanbul'da cinayet, sabotaj ve bombalı suikastler için eğittirdiğim "Bozkurtlar" birliğinin başı olduğumdur. Doğru olan, Türkiye'de "Bozkurtlar" adlı bir örgütü bilmediğim ve dolayısıyla onların başı olamayacağım ve olmadığımıdır. ...

"3. Yanlış olan, benim Hitler'in "Büyük Alman Devleti"ni örnek almış milliyetçi bir büyük Türkiye kurmaya çalışmamdır. Doğru olan, benim Türkiye'de parlamenter demokrasiden yana olduğumdur.

"4. Yanlış olan, benim İkinci Dünya Savaşında Gestapo'nun Türkiye'deki favorisi olduğumdur. Doğru olan, benim Gestapo'yla hiçbir zaman ilişki kurmadığımdır. ...

"6. Yanlış olan, son yıllarda 500'den çok cinayet işledikleri söylenen "Bozkurtlar" ve "Yıldırım Komandoları"nın benim emrimde olduğudur. Doğru olan, benim emrimde ne "Bozkurtlar"ın ve ne de "Yıldırım Komandoları"nın bulun-

madığıdır, benim adıma hiçbir zaman suç işlenmemiş olduğu ve işlenmediğidir.” vs..

Metall gazetesinde tekzip yayınlama isteği 1979 Ocak ayında Frankfurt Asliye Mahkemesi tarafından reddedilmiştir.

Üç gün sonra, A. Türkeş, yanında Lokman Kundakçı ve Gün Sazak olduğu halde, Ulm’da 4.000 taraftarının önünde şunları söylemiştir:

“Komünizme karşı mücadele, F. Alman topraklarında da sürdürülmelidir.”

“Donauhalle” salonu Ulm’daki “Türk Dayanışma Derneği” tarafından folklor gösterisi adı altında kiralanmıştır. Bu dernek aynı hileyi 7 ay sonra yinelemek istedi.

Türkeş’in ziyaretinden 6 hafta sonra durum hayli gelişme göstermişti. 17 ve 18 Haziran 1978’de Avrupa Federasyonu kuruldu ve “Avrupa Demokratik-Ülkücü Türk Dernekleri Federasyonu” adını aldı. Görünüme göre başkanlıkta Lokman Kundakçı vardı.

Kuruluş Kongresine F. Almanya, Hollanda, Avusturya, Fransa ve Belçika’dan 64 Ülkü Ocağı katılmıştı.

Halil Tireli’nin 27.9.1978’de dediğine göre, federasyonda 81 dernek vardı ve bunlardan 60’ını kendisi kurmuştu. H. Tireli, Reutlingen İş mahkemesi ve toplum mahkemesinde yeminli tercümandır.

Derneklerin çoğunda üyelere karete ve diğer savaş sporları eğitimi yaptırılmaktadır. 20.9.1976 tarihli WDR 2’de şöyle deniyordu:

“Bunlar, MHP’nin silahlı ve judo, karete eğitimi görmüş üyeleridir. Frankfurt’ta onlardan, zahmete girmeden silah satın alınabiliyor. Bu amaçla, Kaiserstrasse’deki bu işlerle ilgili olduğu bilinen bir lokalde buluşulmaktadır. Batı Berlin’in Krenzberg mahallesinde de ‘Bozkurtlar’ın bir klübü vardır; bunlar, gizli yerlerde karete çalışması yapmakta, coplar ve bıçakların nasıl kullanılacağını öğrenmektedirler.”

17 Ağustos 1978 tarihli WAZ’de şunlar yazılıyor:

“Dinslaken Ülkü Ocağının lokalinde yapılan bir aramada, polis, bir halının altında kablolardan yapılmış çok sayıda cop, zincirler ve bıçaklar bulmuştur. Ancak toplantı

başkanı Ramazan Öz bu aletlerin “bilgisi dışında” buraya getirildiğini söylemişse de derneğin daha önce çıkarılmış bir bildirisinde bu konuda dikkat çekicidir. Bu bildiriye şu satırlar vardır: Ülkü Ocağına üye Türk gençleri, kendilerini düşmanlarına karşı savaş içinde tanıttılar — bu arada ölmek zorunda kalsalar bile. Türk gençleri, örneğin Bochum Ülkü Ocağının bodrumunda savaşmayı öğrenmişlerdir. Komşuların dediğine göre burada karete gibi değişik spor biçimlerini çalışmışlardır.”

Örgütünün gücünü, işlev yeteneğini ve gizliliğini, Türkeş, 1978 sonbaharında ortaya koydu. 29.10.1978 (Türkiye Cumhuriyeti’nin 55. yıldönümü) günü yapılacak toplantı için Ağustosun ortasından itibaren bütün Avrupa’da çalışmaya başlandı. Bu toplantı Dortmund’daki Westfalenhalle’de olacaktı. Toplantıdan ancak 4 gün önce Türkeş’in Federal Almanya’ya geldiği ve Dortmund’da konuşacağı dışarı sızdı. Salon yine bir “folklor gösterisi” için tutulmuştu.

Böylece Türkeş 6 ay içinde ikinci kez F. Almanya’ya geliyordu. B. Berlin’deki ilk konuşmasına 2.000 taraftar katıldı. Ayrıca Türkeş’in toplantısından Gün Sazak, Lokman Kundakçı, Berlin Hristiyan Demokrat Milletvekili Ulrich Brins, Eckhard Lindemann ve Steglitz Hristiyan Demokrat grup başkanı Hajo Lange vardı.

Berlin İçişleri senatörü Peter Ulrich, fanatik dincilerin aşırı sağcılarla birlikte bu yıl içinde folklor festivali adı altında 4 toplantı düzenlediklerini ve bunlardan birinde Türkeş’in konuştuğunu açıkladı. MHP’nin gençlik örgütünden olup toplantıya katılanlar Bozkurt rozeti taşımışlar ve birbirlerini Nazi selamıyla selamlamışlardı.

Bir gün sonra (Cumhuriyetin 55. yıldönümünde) Türkeş, Dortmund’da konuştu. 31.10.1978 tarihli *Tercüman* şöyle diyor:

“Türk Ülkü Ocakları Avrupa Federasyonunun daveti üzerine Almanya’ya gelen Türkeş, ikinci konuşmasını, önceki gün Dortmund’da Almanya’nın en büyük salonlarından birinde yapmıştır. Westfalenhalle’deki toplantıya 10.000’in üzerinde insan katılmış ve ilk olarak Türkeş’in basın sözcüsü Enver Altaylı konuşmuştur.”

Bu toplantıya Hollanda’dan, Belçika’dan, Fransa’dan,

Avusturya'dan ve İsviçre'den gelen Türkler katılmıştır. Türkler, toplantıdan hemen sonra ve birkaç gün sonra Türkeş'in taraftarlarınınca tehdit edildiklerini ve bazılarının ancak kaçarak saldırılardan kurtulduklarını söylemişlerdir.

Toplantılardan üçüncüsü 1.11.1978'de Frankfurt'ta Freundesheim'de yapılacaktı. Türkeş gelmedi. Gazeteciler, orada hazır bulunan 40 kadar Türkten başka NPD (B. Almanya'daki neo-faşistlerin partisi) rozetli Almanların da bulunduğunu fark etmişlerdir.

25.10.1978

Amnesty International F. Almanya bölgesi sekterliğinin basın bildirisi:

"Türk 'Bozkurtlar'ının başkanı F. Almanya'da,

"Türk milliyetçi dernekleri birliğinin daveti üzerine MHP Başkanı A. Türkeş 2 Ekimde F. Almanya'ya gelmiştir. Türkeş, Berlin ve Dortmund'da düzenlenecek toplantılarda taraftarlarına hitabedecektir. Türkeş, Başbakan Yardımcısı olarak 1975'ten Ocak 1978'e kadar geçen süre içinde Türkiye'deki hapisanelerde yapılan işkencelerin sorumlusudur. 'Bozkurtlar' adıyla bilinen komando birlikleri politik rakiplerine karşı SA örneği saldırılar düzenlemektedirler. Almanya'da Türkeş taraftarları başka görüşte olan yurttaşlarına karşı tehditler ve saldırılar düzenlemektedirler.

"A. Internatinoal, Türkeş gibi birçok saldırı olayının sorumlusu radikal birinin bu ülkeye gelmesiyle F. Almanya'daki 'Bozkurtlar'ın (taraftarlarının) önemli ölçüde güçlenebileceğinden kaygı duymaktadır."

3 Aralık 1977 günü için Ulm'da bir toplantı yapılacağı bildirilmişti. Yine Ulm'daki "Türk Dayanışma Derneği" folklor gecesi adı altında bu toplantıyı örgütledi. Bu kez Edwin-Scharff-Haus adlı yer kiralanmıştı; aynı günlerde bu salonda "Bavyera'da Direniş ve Karşı Önlemler (İzlemeler)" adlı sergi vardı. Sergi müdiresi ve ziyaretçiler —Türkler tarafından izlendiği ve tehdit edildiği için— arkadaki kapıyı kullanmak zorunda kaldılar. Bunun üzerine Ulm kenti yetkilileri, —Bozkurtlar tarafından düzenlendiğini öğrenince— toplantıyı iptal etti. Belediye Başkanı Schiele ve kültür dairesi şefi Bogatzki de "Bozkurtlar" tarafından teh-

dit edildi: "Buna pişman olacaksınız!"

Kendisine "komünist" diye küfür edilen il başkanı (vâli?) Schneider bu konuda şunları yazmaktadır:

"Olabilirdi ama, eğer sergiye faşist gruplar tarafından bir saldırı olmamış olsa bile, herhalde sağ radikal bir toplantının yapılması, "Bavyera'da Direniş ve Karşı Önlemler (İzlemeler)" sergisi açısından, kara terörün direniş kurbanlarıyla utanç verici biçimde alay etmek anlamına gelecekti."

4.2.1979 tarihinde "Avrupa Demokratik-Ülkücü Türk Dernekleri Federasyonu'nun Schwarzenborn'da (Kuzey Hessen) bir başka toplantı yaptığı bilinmektedir.

MHP'nin İlişkileri

Avrupa'da "Bozkurtlar" (veya MHP, aşırı sağcı ve neo-faşist örgütlerle ilişki içindedir. Örneğin, kendi açıklamasına göre, Fransız örgütü "ODRE NOUVEAU"nun MHP ile bağı vardır.

Benzeri bağları F. Almanya'da da kurulmuştur. Türkeş'in 28.7.1977 tarihli yazısından anlaşıldığına göre, MHP ve NPD (Alman neo-faşist partisi) eylem birliği yapmaktadırlar:

"... belirlenen hedeflere ulaşmak için, partimizle NPD arasında eylem birliğinin yapılması, onların deneyimlerinden ve çalışma yöntemlerinden yararlanılması vazgeçilmez bir noktadır. MHP merkezinden yollanan emirlere uyulması bu konuyla ilgili olarak zorunludur."

3/1978 numaralı 'Altonaer Echo'da (Hamburg) çıkan bir yazıda, "Bozkurtlar" diye "Nasyonal Sosyalistler Eylem Cephesi" (ANS) —bu örgüt "Hamsa-Çetesi" olarak da tanınır— arasındaki eylem birliğinden söz etmektedir. ANS'in şefi Michael Kühnen ile bir gazeteci kadının yaptığı 26.11.1977 tarihli röportajda da bu nokta onaylanmıştır:

Gazeteci: "Türlklere gelince, 'Bozkurtlar'la işbirliği yapıyor musunuz?"

M. Kühnen: "Bizim yurt içinde ve dışında uygun tüm örgütlerle çok iyi ilişkilerimiz vardır. Onları tanıyoruz —saygı duyuyoruz. Pratik olarak "Bozkurtlar" bir tür uygun örgüttür — Türkiye'deki milliyetçi gelenek çizgisinde olsa

da. Onların varmaya çalıştıkları amaçlarına büyük sempati duyuyoruz.”

M. Kühnen halen tutukludur. 4.8.1978 tarihli tutuklama emri, bir terörist grup kurma ve yönetme ile ilgilidir. Hansa-Çetesinin bir kısım üyeleri de aynı biçimde tutukludur, haklarında patlayıcı madde atmak, bir NATO manevra alanındaki nöbetçilere saldırmak ve bir tasarruf sandığına saldırı düzenlemek gibi şikâyetler vardır. Bizzat Kühnen hakkında 19 soruşturma açılmıştır. Sondan bir önceki tutuklama emri 24.7.1978 tarihli ve Nazi propagandası yapmak ve ülkede düzeni bozmakla suçlamaktadır.

Nürnberg yakınlarında Ermreuth'da bulunan “Askerî Spor Grubu Hoffman”ın da “Bozkurtlar”la ilişkisi vardır. Hoffmann, “Hücrelerin Kuruluşu ve Eğitilmesi. Üzerine Rehber” adlı yapıtını Türkçeye çevirtmeye kalkışmıştır. Amacı, bunu, Türkiye’de “Bozkurtlar”ın kullanmasına hazır duruma getirmektir. Yarıda kalan bir girişimden sonra, bu çevirinin yapıp yapılmadığı ve Türkiye’de kullanılıp kullanılmadığı bilinmemektedir.

Bir Türkün bildirdiğine göre, Hoffmann “Silah ticareti yapmayı da umut etmektedir.” Karl-Heinz Hoffmann, 1963'te silah kaçakçılığından dolayı Ankara'da tutuklanmıştı.

İlişkiler Frankfurt'ta çok iyi kurulmuştur. 13.8.1978 tarihinde Amnesty International'in bir üyesi öğleden sonra telefonla tehdit edilmiştir. Telefondaki ses kendisinin NPD üyesi olduğunu ve Frankfurt'ta “Bozkurtlar”la işbirliği yaptığını söylemiş, NPD ve “Bozkurtlar”ın çizgisini savunmaya çağırmıştır. Ayrıca Frankfurt-Sachsenhausen'de bir “gizli adres” vermiştir. Daha önce NPD Frankfurt'ta bir miting yapmış ve olaylar çıkmıştı.

Bütün bunlara karşın, resmî açıklamalar “Alman aşırı sağcılarını yabancılara karşı eskiden olduğu gibi çok mesafeli davranmaktadırlar” demektedirler (Aşağı Saksonya'daki Politik Aşırıçılık ve Karşı Casusluk üzerine “31.3.1978 tarihli Rapor”).

Basından Sesler

WDR, 20.9.1976:

“MHP burada —ve başarıyla— Alman neo-faşistleriyle

ilişki kurmaya çalışmaktadır. Örneğin ‘Alman Askerleri Savaşım Birliği (KDS)’ ile ilişkiler kurulmuştur.”

Stern, 1.1977:

“Hannover seksiyonu başkanı Erhan Esentürk ... ‘Alman Askerleri Savaşım Birliği’ ile yoğun kontak kurabilirse sevinecektir. MHP'nin Köln'deki şefi Enver Altaylı —kendi dediğine göre partisinin genel müfettişi olup tüm Batı Avrupa yetkilisidir— aynı biçimde, F. Almanya'daki neo-faşistlerle sıkı bağlar içindedir.”

Not: 1977 Bavyera İstihbarat Raporuna göre KDS (Alman Askerleri Savaşım Birliği) 1967'de şimdiki başkanları Erwin Schönborn tarafından kurulmuştur. ‘Reich’in tekrar kurulması ve nazi-suçlularının itibarlarının geri verilmesi için çalışmaktadır. Nasyonal-sosyalistlerin yaptığı tüm haksızlıkları inkâr etmektedir. Schönborn, yayınladığı bir bildiriye, bir toplama kampında “zorla öldürmeyi” dörtbaşı mamur biçimde ispat edebilecek herkese 10.000 mark vereceğini söylemektedir.

12 Mayıs 1978 tarihinde Alman Sendikalar Birliği ile Nordrhein-Westfalen Genç Sosyalistler Örgütünün yaptığı basın toplantısı:

“NPD'nin yurtdışındaki faşist gruplarla çok yakın işbirliği içinde olduğunu ‘Bozkurtlar’ söylemektedir. ‘Bozkurtlar’ın Nordrhein-Westfalen'deki merkezi Bochum'dadır”.

Metall, n° 18, 6.9.1978:

“MHP'nin F. Almanya'daki kapalı örgütlerinde çalışan Bozkurtlar bu arada Avrupa'daki ve F. Almanya'daki neo-faşist örgütlerle artan bir işbirliği içindedir. Bu tür bağlantılar Frankfurt'ta ve Münih'te vardır.”

Berliner Extradienst:

“F. Almanya'daki Türkler arasında bulunan Türkes taraftarları, ‘Genç Nasyonal Demokratlar’la (NPD'nin gençlik örgütü) özellikle Frankfurt bölgesinde işbirliği içindedir.”

TÜRK AŞIRI SAĞCILARI VE DİNSEL DERNEKLER

İslamî dernekler Türk aşırı sağcılarının bellibaşlı kışkırtma alanlarından biridir. İslam propagandasının yardımıyla, bir büyük Türk devleti için, komünizme, masonlara, hi-

ristiyanlara saldırılmaktadır.

Bu birliklerin militanları, bildirilerinde, sık sık zora başvurma çağrısında bulunmaktadırlar (Bkz: Nur Ordusu).* Frankfurt Fatih Camii İmamı, müminlere şöyle seslenmiştir:

“İslamın bütün düşmanlarına karşı kutsal savaş açmalı ve onlara karşı savaşmalıyız. Kim bir komünist öldürürse, cennete gider.”

Bu camiin önünde satılan ‘Cihat’ adlı kitapta, bütün Türklerin ilericilere karşı kutsal savaş açtıkları söylenmektedir. Federal Almanya’da dağıtılan bildirilerden örnekler: epd 40/76:

“Sevgili işçi kardeş,

“Hepimiz biliyoruz ki, paraları İsrail’e kaçırmaları ya da İsviçre bankalarına yatırmaları, siz, bugün, ... Yunanlı ve Ermeni tefecilerle birlikte ... halkımızın el emeğini ve alınterini sömüren pis Yahudilerin buyruğu altında, Almanya’nın kömür ocaklarında çalışmayacaksınız.”

Alev, Münster İslam Merkezi Organı, n° 2, Aralık 1975:

“Hayvanlar gibi davranan bu insanlığın karşısında doğmak için aydınlığın ve İslami bilginin güneşiyle geliyorum; imansızlardan hesap sormak için kutsal cihadlarımla ve savaşçılarımıyla geliyorum; büyüklüğüm karşısında boyun eğmeyenleri silahlarımla, bıçaklarımla ve çıplak ellerimle yok etmek için geliyorum ...” (s. 19.)

“... bütün bu masonlar, komünistler ve imansızlar güruhu, müslümanların karşısında korkudan hazan yaprağı gibi titirse...”

“Dini inançları olmayan bir insanla bir hayvan arasında hiç fark var mı?”

“‘Milliyetçi Hareket Partisi’, Federal Almanya’da resmen ihbar edildiği zaman, ‘MHP-Europarats’ta —1975 Aralığı sonundaki kongrede—, 1976 çalışma planında, başka şeyler arasında şunlara karar verdi:

“‘Kültürel ödevler’ daha yoğun olarak ön plana alınmalıdır ve dini ve milliyetçi alandaki kardeş örgütlerle birlikte, düşman örgütlere karşı kararlı işbirliği yapılmalıdır.”

* Bu bildirinin tıpkı basımı, kitabın 31. sayfasında yer almaktadır. — Yeni Ülkeler.

Bu kongreden üç ay sonra *Vorwaerts*’teki bir makede, başka şeyler arasında, MHP ve İslam dernekleriyle ilişkisi üzerine şunlar bildiriliyordu:

“Sözde bir İslam derneğinin kurulmasına hizmet etmesi gereken, ama sonra MHP’nin parti örgütlenmesine hizmet eder biçimde ortaya çıkan bir toplantıda (Başkan Enver Altaylı: ‘Bizim derneğe ihtiyacımız yok, bizim Partimiz için şubelere ihtiyacımız var.’) bir Türk, ‘bütün komünistlerin katli’ istenince, protesto etti. Türk işçi Derneğinin üyelerini iyi, yardımsever insanlar olarak tanıyormuş. Kapı dışarı edildi ve kısa bir süre sonra tehdit mektupları aldı: ‘Bu konuda konuşursan, seni öldürürüz.’”

“MHP Münster Başkanı Osman Deveci, aynı zamanda bir İslam derneğine imamdır.”

Eberhard de Haan, 1976 Martındaki bir görüşmede, ‘aşırı sağ İslam dernekleri’ni, MHP’nin ve MSP’nin Federal Almanya’daki faaliyetleri için ‘bereketli toprak’ olarak niteledi.

1976 Temmuzunda Federal Almanya’daki MHP temsilcilerinin resmen feshinden sonraki günlerde, bunların yöneticileri ve üyeleri, Kültür ve İslam derneklerinde daha yoğun çalışıp duruyorlardı. Burada kendi parti ideolojileri için elverişli bir etkinlik alanı görüyorlardı. Bu gelişme, Evangelist Kilisenin dokümantasyonunda şöyle anlatılıyor: “Türk çocuklara anlaşılmaz metinler zorla okutuluyor” ve “Kuran kurslarında Hoca dayak atıyor.

“Federal Almanya’daki Türk cemaatlerinde zamanla gözden kaçmayan bir iç düzen değişikliği oluyor. Birçok dini grup yeni Hocalar tutuyor, eski cemaat başkanları görünür bir neden olmaksızın geri çekiliyor, her yerde yeni yüzlerle karşılaşılıyor. Dinsel yaşam da gittikçe politik bir havaya bürünüyor. ... Bu eğilim değişikliğiyle birlikte özel Kuran kurslarının gelişmesi sürüyor. ... Aynı zamanda, resmî okullarda, aylıklarını Türk Konsolosluktan alan, dinsel katkılarla birlikte anadilde kültür dersleri veren daha çok öğretmen ortaya çıkıyor. Bu öğretmenlerin sayısı ... 500’ü buluyor.

“Bu örnekler, yılbaşından beri, Almanya’daki ılımlı ve tutucu Türkler ve onların dernekleri arasında ortaya çı-

kan sert rekabet savaşımında apaçık görülüyor. Bunun ilk belirtileri, MHP'nin yıl sonunda ... Almanya'daki bürolarını ve örgütlerini, mahkeme kararı üzerine, resmen feshetmesinden sonra kendini gösterdi."

Die Süddeutsche Zeitung (4.7.1978) bütün olup bitenleri şöyle anlatıyor:

"Bununla Partinin adı ve adresleri ortadan kalktı ise de, daha sonra yeni çevrede eski çalışmayı yeniden sürdürmek üzere bir zaman için yeraltına çekilen parti eylemcileri ortadan kalkmadı: Gene ... Berlin'de 'Milli Fikirler Derneği'nin, ... veya Bochum'da 'Türk Ülkü Ocakları'nın önde gelenleri ve işbirlikçileri idiler. ... Eskiden daha çok 'Milliyetçi görüş'ün katı İslamcı ve aşırı tutucu gruplarıyla, MSP'nin alt örgütleriyle ilişki kurmaya çalıştıkları bütün mescitler ve camiler, aşırı sağcıların başlıca etkinlik alanıdır. Kuran kursları da ... aşırı-sağ telkinlerin başlıca hedefidir."

Kuran Kurslarında Ne Öğretiliyor?

1. Kızlar ve kadınlar başlarını örtmelidir.
2. Kızlar ve kadınlar mantoya ek olarak uzun don (şalvar) [şalvar?] giymelidir.
3. Kızlar ve oğlanlar bir sırada yanyana oturamaz.
4. Kızlar için, Türkçe ve Almanca yazıyı öğrenmek gibi, okula gitmek de sözkonusu değildir.
5. Yüzmek, spor yapmak, dans etmek, kızlar için kesinlikle yasaktır.
6. Türk çocukların Almanlarla arkadaşlık etmeleri yarı-kışık almaz; çünkü onlar hıristiyanlardır, domuz eti yerler, dansa giderler ve başlarını örtmezler.
7. Alman kasaptan et almak caiz değildir; çünkü orada sığır ve koyun eti, haram olan domuz etiyle aynı bıçakla kesilir.
8. İslam, bütün dinlerin en güzeli, en yücesi ve en iyisidir. Öbür dinlerin söyledikleri doğru değildir; örneğin hıristiyan dini domuz eti yemeye izin verir.
9. Türkler kahraman ve bütün milletlerden üstün bir millettir.
10. Kadınlar, yolda erkeğin arkasından gitmelidir; çün-

kü kadın erkekten daha az değerlidir.

11. Kadınların erkeklerle aynı yerde bulunması caiz değildir.

12. Bir kadının kocasına karşı söz söylemesi caiz değildir.

13. Okullarda, Alman öğretmenlerin de Türk öğretmenlerin de öğrettikleri şeyler yanlıştır; örneğin, onların öğrettiklerine göre insanlar aya gider. Ay, Allahın nuru. Hiç aya gidilebilir mi?

14. Kuran kurslarında ne öğretildiği dışarda anlatılmamalıdır; kursun nerede yapıldığı, öğretmenin adı söylenmemelidir.

15. Kuran kurslarına karşı olan öğretmenleri öldürmek caizdir.

16. Sosyal-demokratlar komünist olarak damgalanır.

17. İslam inancı bütün dünyada egemen olacaktır.

18. Radyo dinlemek, TV seyretmek yasaktır; çünkü bu aygıtları Müslümanlar değil, Hıristiyanlar bulmuştur.

(Yukardaki maddeler, 'Verbandes türkischer Lehrer Nordrhein-Westfalen'in 20.3.1978 günlük bildirisinden alıntıdır.)

Bu Öğretilenlerin Günlük Yaşamdaki Sonuçları

1. Türk ve Alman çocuklar arasındaki düşmanlık duyguları kuvvetlenmektedir.
2. Kızlar okula başları örtülü gelmekte ve oğlanların yanına oturmamaktadır.
3. Kızlar spor yapmamakta ve yüzmemektedirler.
4. Çocuklar artık Alman ve Türk öğretmenlerin kendilerine söyledikleri şeylere inanmamaktadırlar.
5. Alman çocuklarla oynamamakta ve okul biter bitmez Kuran kursuna gittikleri için ev ödevlerini yapamamaktadırlar.
6. Okula gitmesi gereken çocukların %80'i Kuran kursuna gitmektedir (*Milliyet*, 21.4.1977).
7. Türk çocuklar Alman çocuklardan kaçtıkları için müzik, resim, beden eğitimi gibi dersler çoğu zaman topluca yapılamamaktadır; oysa Alman Kültür Bakanlığının 24.5.1976 günlü genelgesi, bu derslerin Türk ve Alman çocuklarca toplu yapılmasını buyurmaktadır.

8. Türk çocuklarda milli duygu öylesine körüklenmiştir ki, bundan ötürü çıkan kavgalar gittikçe çoğalmaktadır.

9. Hocanın tehditleri yüzünden, çocuklar, Türk ve Alman öğretmenler karşısında korku içinde davranmaktadırlar.

10. Çocuklar Türk sağ radikal partiler, MHP ve MSP, dışında bütün Alman ve Türk partilerin komünist olduğuna inanmaktadırlar.

11. İçki içilen ve neşelenilen Alman şenliklerini, Türk çocuklar gülünç bulmaktadırlar.

FEDERAL ALMANYA'DAKİ TÜRK KONSOLOSLUKLARI

Federal Almanya'daki Türk konsoloslukları da, Türk aşırı sağcılarla bağlantılı olarak destekleyici ve kısmen yönetici bir role çıkmışlardır.

Basından:

Süddeutsche Zeitung, 4 Juli 1978:

"İşçi sendikalarından alınan bilgilere göre yalnızca bir kukla olan Könlü doktora adayı Enver Altaylı'yı kendine başkan seçen MHP-Europarat birkaç ay sonra Köln'de toplandı. MHP'li üst yönetici, gerçekte, Bonn'daki Türk Elçiliği İşçi Ataşesi Kengerli idi."

Extradienst, 3.11.1978:

"Karısı, Onur Altaylı, Bad Godesberg'te, Türk Büyük Elçiliğinde telefon memuresi idi."

Metall, 9/1976:

"Uygun düştükçe Türk Konsoloslukları bile sağ komandoların terör eylemlerini destekliyorlar. Kısa bir süre önce Münich İşçi Ataşesi, Frankfurt'taki ve Stuttgart'taki meslektaşları gibi, MHP'yi desteklediğini açıkça bildirdi."

Metall, Dezember 1975:

"Stuttgart'ta, 'Başbuğ' Alparslan Türkeş'in imzaladığı parti evraklarını teşhir eden bir faşist MHP 'bölge önderi' var. Bu arada 200 kadar üyesi olan bir de İslam Birliği bulunuyor. Bu grupları, bir MHP toplantısında açış konuşması yapan İşçi Ataşesi Celal Bülbül destekliyor."

"Frankfurt Fatih Camii Yaptırma ve Yaşatma Derneği', Hessen'deki bütün aşırı sağ grupların ve partilerin merkezidir. Bu derneğin toplantılarına yalnız Başkonsolos Cavit

Karkakçı değil, MHP'nin Frankfurt Bölge Yöneticisi Recep Biricik de katılıyor."

"'Vereinigung der Arbeiter aus der Türkei', 12.5.1975 günlü bir basın toplantısı çağırısı:

"Türkiye Cumhuriyeti Başkonsolosu, Federal Almanya'da sağ radikal örgütler kurmak için yıllardır çabılıyor. Görevi üstlendiğinden beri Türkiye'deki politik ilişkileri orada egemen olan çevrelerin taktiğine uygun olarak Federal Almanya'ya aktarmayı deniyor."

WDR 2, 20.9.1976:

"Hamburg'ta, Norderstad'da, 5 Mayıs 1974 günü, Türk komandolar ve Konsolosluk müstahdemleri, sendika üyesi Neşet Danış tam anlamıyla öldüresiye dövdüler. Danış, bir Türk derneğinin yönetim kurulunu sendika üyeleriyle birlikte demokratik seçimlerde ele geçirmek isteyen bir gruptandı. İşçi Ataşesi Ayfer Özcanoglu, gerçekte Münich'ten Hamburg'a getirilmiş olan komandalara dedi ki: 'Vurun. Komünistler temizlensin. Allahını seven komünistlere vursun.'"

Bir Türk, bir tarım makinesinin Türkiye'ye ithali için Düsseldorf Konsolosluğuna başvurdu. Yanıt: 'MHP üyesi isen, evet; değilsen, hayır.'"

24 Nisan 1976'da, iki Türk öğrenci, Essen'deki Türk Konsolosluğu yakınında el bildirileri dağıtıyorlardı. "Bunlarda, 8 Nisan 1976 günü Ankara'da aşırı sağ teröristlerin üç öğrenciyi öldürmesi protesto ediliyordu. Ayrıca, aşırı sağcı Türkiye Milliyetçi Hareket Partisinin yurtdışı örgütlerinin kurulması da protesto ediliyordu ..."

Birkaç dakika sonra konsolosluk mensupları ikisini de zorla konsolosluk binasına sürüklediler, yüzlerini ve başlarını yumrukladılar, midelerini ve erkeklik organlarını tekmelediler. Öğrencilerde kanamalı yaralar, boğazlanma belirtileri, tekme izleri, şişler ve bir yırtık yarası ve birinde bir gözün şişip morardığı saptandı.

"Essen'deki Türk Konsolosluğunda düzeni ve güvenliği sağlamakla görevlendirilmiş, adı sanı bilinmeyen 6-7 Türk aleyhine tehlikeli yaralama, özgürlüğü engelleme ve zor kullanma yüzünden" suç bildirimini ve ceza istemi düzenlendi. Bunda şöyle deniyordu:

"Bununla ilgili olarak bildiririz ki, son zamanlarda, Fe-

deral Almanya'da aşırı sağ Türk örgütleri (herhalde MHP) mensubu veya Türk diplomatik temsilciliklerinde çalışan kişilerin Türkiye uyruklulara kötü davrandıkları ve onları tehdit ettikleri sık sık ihbar edilmektedir."

Essen Savcılığı, 10.5.1976 günü, avukatlara şunu bildiriyordu: "Suçlananlar konsolosluk görevlileridir ve konsolosluk mensuplarına özgü (gri) kimlik kartları vardır. Bundan ötürü daha fazla bildirimde bulunulmasından vazgeçilmelidir; çünkü Alman yargısı, sanık Türk konsolosluk görevlilerini kapsamamaktadır."

Milletvekili Wüster, 17.3.1976 günü, Bundestag'ta, Türk Konsolosluğunun kınanmasıyla ilgili bir soru önermesine aşağıdaki bilgiyi veriyordu.

Wüster: "Sayın Bakanlık Müsteşarı, kendilerinin de çok doğru adlandırdıkları gibi, bu Türk gruplaşmaların Türk Konsolosluğunda görevli kişilerce desteklendiğini Federal Cumhuriyet biliyor mu? Burada, her şeyden önce, işçi ataşelerini ve sözde din görevlilerini düşünüyorum."

Baum: "Sayın meslektaşım, bundan haberim yok."

Berlin'deki Konsolosluk da onların aşırı sağcılarını kışkırtmasıyla ilgili görülüyor. İşte Sender Freies Berlin II'nin 1.5.1977 günü Halkeğitimi Başkanı Röseler ile yaptığı bir görüşmeden bir alıntı:

SFB II: "Geçen cumartesi Batı Berlin'deki Türk Kültür Derneği Türkiye'deki seçimlerle ilgili bir hazırlık toplantısı yaptı. Bu dernek aşırı sağ MHP veya Bozkurtlar ile hiçbir ilişkisi olmadığını söylüyor ve Berlin Verfassungschutz Bozkurtların Berlin'deki varlığını inkâr ediyorsa da, bu derneğin tabelasında, hem MHP'nin işaretleri —hilâli üç bayrak— [dikkat: üç hilâli bayrak denmek isteniyor; bu işaret Alparslan Türkeş'in 28.7.1977 tarihli mektubunun başında görülebilir], hem de bozkurtlarınki vardır. Örgüte yer vermekten sorumlu Halkeğitimi Başkanı Röseler'e sorduk:

SFB II: "Türk Kültür Derneği size bir daha sokulursa, bu dernekteki kişilerin tanınıp tanınmadığını, örneğin In-nensenator'dan sorup öğrenecek misiniz?"

Röseler: "... Bu soruda, böyle hallerde önceden In-nensenator'a sorup bilgi almam söz konusu ise, buna şaşmamak gerekir. Resmî Türk makamları, ve bu arada buradaki Baş-

konsolosluk, bu örgütlerle birlikte çalışmakta sakınca görmedikleri sürece, biz de hiçbir sakınca görmeyiz."

Konsolosluk, eğitim çevrelerinde de kınanıyor. Frankfurter Rundschau, 10.4.1977:

"Frankfurt'taki ve Federal Almanya'daki Türk öğretmenler, Federal Cumhuriyette yetişen Türk öğrencileri kazanmak amacıyla etkilemek için Ankara'dan gelen politik telkinlere karşı koyuyorlar. Bir basın toplantısında ... Türk öğretmen ve öğrencilerin çıkarlarını savunmak için kurulan 'Türk Ana-babalar Dayanışma Komitesi' şunları açıkladı: Ankara'daki hükümet, Türkiye'deki (5 Haziran 1977) seçimlerinden birkaç hafta önce, MHP'nin faşist amaçlarını Türk işçi göçmenler arasında da benimsetmek için elinden gelen her şeyi yapıyor. Türk Hükümetinin Frankfurt'taki Başkonsolosluğu Kültür Görevlisi, öğretmenlere, MHP'nin ideolojisini propaganda eden dergiler gönderip çocukların ve anababaların bunlara abone olmasını istedi. Bundan başka, Kültür görevlisi, Federal Almanya'daki Türk ailelerin çocukları tatillerini faşist komandoların ve bozkurtların eğitildiği kamplarda geçirsini istedi."

TÜRK AŞIRI SAĞCILARIN FEDERAL ALMAN RESMÎ MAKAMLARINCA DEĞERLENDİRİLMESİ

WDR 2:

"Komandoların ve MHP'nin bu canice eylemlerine karşın, Türk aşırı sağcılar kendi yurttaşlarına saldırıyor ve onlara dehşet saçıyorlarsa da, Türk faşist örgütleri yasaklamak için bugüne kadar hiçbir girişimde bulunulmadı."

DGB bunun üzerine şöyle diyor:

"Bütün bunlar, Federal Almanya'daki MHP yandaşlarını elbette keyiflendiriyor."

Kölner Stadtanzeiger, 1.3.1977, Köln Polis Müdürü Jürgen Hasse:

"Burada politik gösterileri usulüne uygun olarak bildiren birkaç kişiyi tanıyoruz. Ama, burada ılımlı, sağ ve sol Türkler arasında ne olup bittiği hakkında hiçbir görüşümüz yok."

NRW, 11.11.1976: Bir soru önergesi üzerine İçişleri Bakanı Hirsch:

EKİM DEVRİMİ VE BAZI TEORİK YAKLAŞIMLAR

“Federal Almanya’daki faaliyetler hakkında bildirilenleri elbette bütün olanaklarımızla izliyoruz ve önerilen bütün araştırmaları yapıyoruz. Ama Bozkurtların, dolayısıyla MHP Gençlik Örgütleri mensuplarının, makalelerde sözü edilen politik amaçla zora başvurduklarını hiçbir halde saptayamıyoruz. MHP’nin ve Bozkurtların faaliyetlerini elbette titizlikle gözlüyoruz.”

“İçişleri ve polis makamları, hem ülkemizdeki hem de yabancı ülkelerdeki yetkili resmî makamlarla sıkı bir ilişki içindedirler. MHP mensuplarının ve Bozkurtların politik amaçla zora başvurdukları saptanacak olursa, Hükümet, her ikisinin ve mensuplarının önüne geçmekte duraksamayacaktır.”

I

Birinci Paylaşım Savaşı (1914-1918), Avrupa’nın belli-başlı kapitalist devletlerini ikiye ayırmıştı. Emperyalist dünyadaki bu odaklaşmaya, çökmekte olan ve birbirlerine komşu yarı-feodal iki imparatorluk da katılmışlardı — Çarlık Rusyası ve Osmanlı İmparatorluğu. Her ikisi de, Asya’yı Avrupa’ya bağlayan geniş topraklar üzerinde çatısı çökmeye yüztutmuş köhne bir imparatorluğun çoktan tarih olmuş eski dönemlerini yeniden canlandırmak boş hayaliyle dört yıl sürecek olan bir boğazlaşmanın gönüllü yandaşları olmuşlardı. Çar, geleneksel düşünüyü gerçekleştirmek, Boğazları ele geçirip İstanbul’u almak vaadine kanarak İngiliz-Fransız emperyalistlerinin yanında yer almıştı. Osmanlı Sarayı böylesine bol keseden bir vaad almamış olmakla birlikte, Sarayın yakışıklı damadı Enver Paşa, Babîali fatihliğiyle yetinmeyerek, Allahuekber Dağlarını aşip Orta Asya çöllerinde kılıç sallama hayaliyle İmparator Wilhelm’in sarsak kollarına sarılmıştı. Dört yıl süren savaşta bir taraf galip gelmiş, bir taraf yenilmişti. Ama karşıt kamplarda yer al-

dıkları halde savaş, Osmanlı İmparatorluğu'na olduğu kadar, Rus Çarlığına da uğur getirmemişti. İki taç ve taht daha, tarihin müzesine atılacaktı.

İki imparatorluğun yazgısı bu kadar da değildir. Her ikisi de savaş-öncesinde, burjuva demokratik devrim sürecine girmiş bulunuyorlardı. Rusya'daki 1905-1907 devrimini, İttihat Terakkinin 1908 devrimi izledi. Ve tarihimize Çanak-kale zaferi olarak geçen Müttefik donanmalarının Boğazlardan geçip Karadenize açılmalarını önleyen direniş olmasa idi, hiç kuşkusuz, 1917 Şubat Devrimi ve onu izleyen 1917 Ekim Devrimine yolaçan gelişmeler karşısında Çarlık, güçlü bir destek sağlamış olacak ve yaşamını biraz daha uzatmak olanağını bulabilecekti. Ama tarih, Doğunun bu iki büyük ülkesinin yazgısını birleştirmişti. Çarlık devrilip Büyük Ekim Devriminin gerçekleşmesiyle emperyalizme karşı ulusal kurtuluş savaşı veren Türkiye için yalnızca Boğazlara ve İstanbul'a gözdiken yeminli bir düşman safdışı bırakılmış olmuyordu, Sovyetler Birliği gibi, aynı emperyalist güçlerin saldırı ve düşmanlığı ile karşı karşıya bulunan güçlü bir destek de sağlanmış oluyordu. Gerçekten de Mustafa Kemal'in önderliğinde yürütülen kurtuluş savaşımızda, Lenin'in önderliğinde Sosyalist Sovyetler Birliğinin maddi ve manevi desteği büyük olmuştu. Kuşkusuz, buna karşılık Anadolu halkının yürüttüğü savaşla, emperyalizmin dışardan ve içerden kuşatmaya kalkıştığı Sovyet Sosyalist Cumhuriyetinin, askerî uzmanların yumuşak karın dediği Anadolu'dan bir saldırıya uğraması, Denikin ve Kolçak'ın beyaz ordularına doğrudan destek sağlanması da önlenmiş oluyordu.¹

Ensonu, her iki ülke halkları da, Birinci Dünya Savaşının kan ve ateşi içersinde iki imparatorluğun yıkıntıları üzerinde, biri burjuva, öteki sosyalist iki yeni cumhuriyet oluşturacaklardır — 25 Ekim (yeni takvimle 7 Kasım) 1917'de Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği ve 29 Ekim 1923'te ilân edilen Türkiye Cumhuriyeti.

¹ Bu konuda Rasih Nuri İleri'nin *Atatürk ve Komünizm*, May Yayınları, 1974, adlı yapıtı ile Şefik Hüsnü'nün *Türkiye'de Sınıflar*, Ülke Yayınları, 1976 adlı yapıtındaki "Rus Devrimi ve Nedenleri" adlı makale.

Aynı döneme raslayan ve benzer tarihsel koşullar içersinde gerçekleşen bu iki devrimden birinin burjuva devrimi sınırları içersinde kalması, ötekinin burjuva devrimin ardından sosyalist devrime geçerek insanlığın ilk sosyalist devletini yaratması olgusu, hiç kuşkusuz tarihsel koşullardaki genel benzerliğe karşın, özelinde iki ülkenin kendine özgü koşullarındaki farklılıklarda yatmaktadır. Gerçekten de Ekim Sosyalist Devrimi gibi insanlık tarihinde yeni bir çağ başlatan, insanın insan tarafından sömürülmediği, sınıfsız topluma geçişin kapılarını açan bir devrimin, özgün koşullar gerektireceği açıktır. Günümüzde bile, sosyalist devrimin, neden daha gelişkin kapitalist ülkelerde değil de, Çarlık Rusyası gibi Avrupa'nın en geri ülkesinde gerçekleşmiş olduğu yolundaki sorular, yanıtını ancak bu özgün koşullarda bulabilir. Büyük Ekim Devrimi öncesinde, devrimin Fransa, Almanya, İngiltere, İtalya gibi kapitalizmin en gelişkin olduğu ülkelerde gerçekleşeceği inancı son derece yaygındı. Üstelik Marx ve Engels, 19. yüzyılın ortalarında, proleter nitelikte bir sosyalist devrimin ancak birkaç kapitalist ülkede aynı anda yürütülecek bir savaşla, bir başka deyişle, birçok ülkenin işçi sınıfının ortak eylemi sonucu, gerçekleşebileceğini savunmuşlardı. Oysa bunun tersi olmuştu. Sosyalist Devrim, Avrupa'nın *en geri* kapitalist ülkesinde gerçekleşmişti. Dahası, birkaç ülkede değil, *tek bir* ülkede devrim olmuştu. Söylemeye gerek yok ki, kitaba uymayan bu durum, Avrupa burjuvazisini olduğu kadar, o günlerde özellikle "sosyalist devrim" sözcüklerini ağızlarından eksik etmeyen Avrupa sosyalistlerini de şaşırtmıştı (ve bugün de hâlâ sosyalist devrimi geri kalmış ülkelere yakıştırmayan ancak Avrupa gibi uygar (!) bir topluma lâyık gören pek çok kitabı "marksist", bu devrimi içlerine bir türlü sindirememektedirler).

Kitaba uymadığına göre, bu gelişme, marksizmle çelişmekte midir? Marx, toplumsal devrim için şunları söylemektedir: "Gelişmelerinin belli bir aşamasında toplumun maddi üretici güçleri mevcut üretim ilişkileriyle ya da —aynı şeyin hukukî bir ifadesi olan— o güne kadar içinde buldukları mülkiyet ilişkileriyle çatışmaya girerler. Bu iliş-

kiler, üretici güçlerin gelişme biçimleri olmaktan çıkar, onların ayakbağı haline döner. O zaman toplumsal devrim dönemi başlar. Ekonomik temelin değişmesiyle birlikte onun üzerinde yükselen o üstyapı da şu ya da bu hızla dönüşmeye uğrar. ... İçersinde bütün üretici güçlerin gelişebileceği bir yer kaldığı sürece, bugüne dek hiçbir toplumsal düzen yokolmamıştır, ve eski toplumun rahminde varlıklarının maddî koşulları olgunlaşmadan önce, daha yüksek bir üretim ilişkisi hiçbir zaman ortaya çıkmaz. Bu nedenle insanlık her zaman ancak çözebileceği görevleri önüne koyar, çünkü soruna daha yakından bakınca görülecektir ki, bu görevin kendisi de onun çözümünün maddî koşulları o sırada ya da en azından oluşum süreci içersinde ise ancak o zaman ortaya çıkar.”²

Görüldüğü gibi, Marx, geleceğe yönelik bazı öngörüler öne sürerken müneccimlik yapmıyor, *toplumsal devrimlerin ve evrimlerin* ancak maddî koşullarla belirlenebileceğini, bu maddî koşulların önümüzdeki görevin niteliğini ve onunla birlikte çözümlerini de getireceğini vurguluyor. Marx'ın gelecek konusunda bir takım olasılıklardan söz etmesi başka şeydir, somut koşulların somut tahlilleriyle ortaya çıkardığı yasaların kaçınılmaz işlerliği başka şeydir. Örneğin Marx, kapitalizmin işleyiş yasalarını ve kapitalizmin iç çelişkilerini saptadıktan sonra, bu sistemin, tarihin öteki kategorileri (komünal düzen, kölelik, feodal düzen) gibi, kapitalizmin de tarihsel bir kategori olarak, yerine kendi bağrında doğurup getirdiği sosyalist sisteme bırakacağını söylerken, toplumların gelişme yasalarını ortaya koymuştu. Özel mülkiyetin ortadan kaldırılmasıyla sömürsüz bir toplumun kurulacağını kaçınılmazlığını belirtirken, Marx, üretici güçlerle üretim ilişkileri arasındaki diyalektik bağıntı yasasına dayanıyordu.

Ekim Devriminin gelişme süreci yakından izlendiğinde bu sürecin marksizmin özüyle tam bir uyum içersinde ve bu devrimle marksizmin yaşama aktarılmış olduğu görülür. Onun içindir ki Lenin, “biz Marx'ın teorisini tamamlanmış ve dokunulmaz bir şey olarak görmüyoruz; tersine, biz onun,

² Karl Marx, *Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı*, Sol Yayınları, Ankara 1979, s. 25-26.

eğer yaşama ayak uydurmak istiyorlarsa, sosyalistlerin her doğrultuda geliştirmek zorunda oldukları bilimin yalnızca bir temel taşıyı koyduğuna inanıyoruz” diyordu.³ Lenin, somut koşulların somut tahlillerinden hareket ederek marksizmi emperyalist döneme uygun biçimde yorumlamasını bilmiş ve *leninizm* adı verilen emperyalist dönemin marksizmini yaratmıştır.

Leninizmin marksizme en büyük katkısı kapitalizmin eşit olmayan gelişme yasasıdır. Lenin, bu konuda şöyle söylemektedir: “Eşitsiz ekonomik ve siyasal gelişme, kapitalizmin mutlak yasasıdır. Dolayısıyla sosyalizmin zaferi, önce birkaç, ya da hatta bir tek kapitalist ülkede olanaklıdır.”⁴

Tekel-öncesi kapitalizmden tekeli kapitalizme geçişle birlikte, yani emperyalist dönemde, eşit olmayan ekonomik ve siyasal gelişmede görülen büyük sıçramalar bir yandan ve yoğunlaşan çelişkiler öte yandan, toplumsal devrimlere yolaçar. Çünkü emperyalist dönemde kapitalist sistem bir tüm olarak, tek bir emperyalist sistem olarak bütünleşmiştir. Böylece sistemin bütünlüğü içersinde sosyalist devrim, artık tek bir ülkenin kendi iç çelişkilerinin sonucu değildir. Kapitalist ekonominin genel bunalımı içersinde, o ekonominin birer halkası durumundaki ülkelerde uluslararası çelişkilerin en yoğunlaştığı yerde, bir başka deyişle, zincirin en zayıf halkasında devrim gerçekleşir. Sistemin halkalarından biri parçalanınca sistem kopmuş olur. Bu nedenle sosyalist devrim, uluslararası planda büyük önem taşır. Emperyalizmin her sosyalist devrimle bütünlüğünün parçalanması olgusu, uluslararası kapitalizmin en büyük korkusu olmuştur ve dolayısıyla sosyalist devrimin uçverdiği her yerde emperyalizm bütün gücüyle onu boğmaya çalışmıştır.

Beri yandan, gene aynı nedenlerden ötürü, sosyalist devrimin yaşaması, işçi sınıfı açısından uluslararası önem kazanır. Devrimin yaşaması, emperyalist sistemin parçalanması ve güç yitirmesi demek olduğuna göre, her sosyalist devrimin işçi sınıfı savaşımının doğal desteği olması yanında, tek tek ülkelerde yürütülen savaşımının kolaylaşması da demektir. Dahası, her sosyalist devrim, emperyalizme

³ V. İ. Lenin, *Marx, Engels, Marksizm*, Sol Yayınları, Ankara 1976, s. 36.

⁴ V. İ. Lenin, *agy*, s. 333.

karşı yürütülen ulusal kurtuluş savaşlarının da doğrudan desteği olmaktadır.

Büyük Ekim Devrimi, yeryüzünün mutlak egemeni konumundaki emperyalist sistemi, en beklenmedik bir anda ve en beklenmedik bir yerde parçalamış ve sosyalizmi yeni bir sistem olarak kapitalist sistemin karşısına dikmişti. Böylece insanlık tarihinde yeni bir çağ, sosyalist devrimler çağı, sosyalist devrimlerle birlikte kurtuluş savaşlarının yoğunlaşmış olduğu bir çağ açılmış oluyordu. Ekim Devriminin önemi, uluslararası işçi sınıfı ve ulusal bağımsızlık savaşları veren halklar arasındaki saygınlığı burdan geliyor.

Demek oluyor ki, Ekim Sosyalist Devriminin emperyalist sistem içerisinde kapitalizmin genel çelişkilerinin yoğunlaşmış olduğu bir yerde, sistemin en zayıf halkası olan Çarlık Rusyasında gerçekleşmiş olması, marksizmin teorik temellerine uygun düşmektedir. Ama dün olduğu gibi bugün de, "marksizmin modası geçmiş bir öğreti" olduğunu söyleyen burjuvazinin ücretli ideologları yanında, marksizmi bir takım kalıplar içersine sıkıştırıp, dogmacı bir anlayışla ona yaklaşanların sayısı az değildir. İkinci türden olanlardan yakınanların başında Marx'ın kendisi gelmektedir. 1870'lerin sonlarında bazı Fransız "marksistlerini" değerlendiren Marx, şunları söylemek zorunda kalmıştır: "Bütün bildiğim bir marksist olmayışımdır."⁵ Marx'tan sonra Engels ve daha sonra da Lenin, bu tiplerden çok yakınmış, marksizmin somut koşulların somut tahlilleriyle "yaratıcı bir biçimde" yorumlanması gerektiği üzerinde inatla durmuşlardır.

Marksizmin gücü onun yaratıcılığından, onun dinamizminden gelir. Her yeni sorun kendi çözümünü de birlikte getireceğinden, sorunun yeniliğiyle birlikte, çözümü de kuşkusuz yeni olacaktır. Dolayısıyla, yeni çözümler, yeni yöntemler, yeni yollar ortaya çıkacaktır. Marksizmin yaratıcı bir biçimde somut koşullara uygulanması, bu yeni yöntemlerin, yeni yolların bulunması demektir. Lenin, "biz sosyalizme giden yolu en küçük ayrıntılarıyla Marx'ın bildiğini ve marksistlerin de biliyor olduğunu iddia etmiyoruz. Böyle bir iddia saçmalaktır. Bizim bildiğimiz, bu yolun yönü,

⁵ Marx-Engels, *Selected Correspondence*, s. 415.

ve bu yolda yürüyen sınıf güçleridir; özgün, pratik ayrıntılar, ancak işleri ele aldıklarında *milyonların deneyimi* ile aydınlığa çıkabilecektir"⁶ diyor. Gerçekten de yığınların deneyimi Ekim Devriminin gelişim pratiği içinde sosyalizme giden en doğru yolu burup çıkarmıştır. Örneğin Marx, Avrupa sanayi devrimi koşullarında, sosyalist bir iktidarda köylülerin desteğinin önemini belirtmekle birlikte, esas olarak, sanayi proletaryasının iktidarı olacağını öngörüyordu. Oysa Çarlık Rusyası gibi, yarı-emperyalist yarı-feodal bir ülkede Lenin, iktidarın, işçilerin ve yoksul köylülerin demokratik iktidarı olarak gerçekleşmesi gerektiğini dogmacı marksistlere (sosyalist-devrimcilere) karşı savunuyordu. Büyük Ekim Devrimi böyle bir iktidarı getirdi.⁷

Marx'ın inceleyip tahlil ettiği kapitalizm, 19. yüzyılın klasik kapitalizmi idi. Bu kapitalizmin karşısında bulunan işçi sınıfı da homojen sayılabilecek, belli ortak özelliklere sahip bir proletarya idi. Ama 20. yüzyılda, kapitalizmin nitel değişikliğe uğraması, emperyalist aşamaya sıçraması ile birlikte, burjuvazi ve proletarya arasında da belirli değişimler olmuş, üretici güçlerin büyük ölçüde gelişmesi, üretim ilişkilerinin yeni boyutlar kazanması, doğal olarak toplumdaki sınıf dengelenimini değişikliğe uğratmıştır. Sınıf savaşımındaki güçler dengesi içersinde, 19. yüzyılın burjuva ittifaklar sistemini oluşturan güçlerin önemli bir kesimi, 20. yüzyılda, emperyalizmin getirdiği yeni çelişkilere koşut olarak, mevzi değiştirip proletaryanın yanında yer almak durumunda kalmıştır. Üstelik bu yeni durum, proletaryanın kendisinin de, gerek nicel olarak, gerek nitel olarak değişmesine yolaçmıştır.

Öte yandan, bilimde ve teknolojideki büyük gelişmeler üretici güçlerde sıçramalar sağlamış, emek ile sermaye arasındaki ilişkileri önemli ölçüde etkilemiş, emeğin verimliliği artarken vasıflı emeğe olan gereksinme de artmış ve emek-gücünün nitel değişmelerini zorunlu kılmıştır. Örneğin bugün, otuz yıl öncesi gibi, işçi, makinenin bütünleyici bir parçası olarak, tekdüze bir çalışma sıkıcılığı içinde değildir ar-

⁶ V. İ. Lenin, *Collected Works*, Vol 25, s. 281.

⁷ 1936 Sovyet Anayasasının 1. Maddesi "SSCB, işçilerin ve köylülerin sosyalist bir devlettir" demektir.

tık. Hızla gelişen bilimsel ve teknolojik değişmeler, giderek daha kısa aralıklarla, birkaç yıl içinde yeni makineyi eskitmekte, yerine gelen daha yeni makine, yeni uzmanlık isteyen bir emek gerektirmektedir. Böylece tekdüzelik büyük ölçüde kaybolmaktadır.

Bütün bunlar, marksizmin, yalnızca bir devrim öğretisi olmakla kalmayıp, kendisinin de, niteliği gereği devrimci olduğunu vurgulamaktadır. Bu özelliğinden ötürü marksizm sürekli bir gelişim içersindedir. Her yeni bilimsel bulgu, her yeni toplumsal deneyim marksizmi zenginleştirir, derinleştirir. Onun için Engels, marksizmin kendisinin de bir bilim olarak ele alınması, incelenmesi ve her bilim gibi üzerinde çalışılması gerektiğini öğütlemektedir.⁸

Marksizm bütün olarak kavranıldığında, bilimsel doğrulamanın temel ölçütü olan pratiğin, Büyük Ekim Sosyalist Devrimiyle en çarpıcı uygulamasını sergilemiş olduğu kolayca görülecektir.

III

Marksist anlamda devrim, “yeni üretim ilişkilerine uygun düşmeyen ve bu ilişkilerin iflâsına yolaçtığı eskimiş siyasal üstyapının, belli bir anda zor yoluyla yıkılmasıdır.”⁹ Burda devrimin her şeyden önce bir iktidar sorunu olduğu ortaya çıkıyor. Ancak devrimi “iktidarı ele geçirme eylemi” gibi beklenmedik bir değişiklik anı olarak anlamamak gerekir. Devrim bir süreçtir ve bu süreç burjuva devrimlerden farklı olarak, sosyalist devrimlerde iktidarın ele geçirilmesiyle başlar, sosyalist toplumun kurulmasıyla sona erer.

Genel olarak tarihteki bir devrimin kendi özel koşulları içinde kendine özgü bir yolda geliştiği evrensel bir gerçektir. Ama daha önceki devrimlerde bir ortak yön vardı. Hepsinde devrim içten içe geliyor, siyasal iktidar ile devrim noktalanıyordu. Aslında devrim sözcüğü de gerçek anlamıyla burjuva çağıyla birlikte görülmeye başlamıştı. Toplumlar tarihsel gelişmeleri içersinde, komünal düzenden köleci düzene bir devrimle sıçramamışlardı, ya da tarih böyle bir dev-

⁸ F. Engels, *Almanya'da Burjuva Demokratik Devrim*, Sol Yayınları, Ankara 1976, s. 31.

⁹ V. İ. Lenin *Demokratik Devrimde Sosyal-demokrasinin İki Taktiği*, Sol Yayınları, Ankara 1977, s. 153.

rim türü kaydetmemiştir. Köleci düzenden, feodal düzene geçişte de bir devrim görülmemiştir. Gerçi bir dizi köle ayaklanması olmuş, ama bunlar çoğunlukla kanlı bir biçimde bastırılmış, başarılı köle isyanları ise sonunda kölelerin efendileşmesi, efendilerin köleleştirilmesi biçiminde bir yer değiştirme niteliğinde idi. Çünkü başkaldıranlar geçmişi temsil ediyorlar, geleceğe yönelmiyorlardı. Feodal düzende de Avrupa'da, Asya'da ve daha pek çok ülkede görülen büyük köylü ayaklanmaları ülkeleri baştan başa sardığı, krallıkları, imparatorlukları temellerinden sarstıkları halde, köylüler geleceği değil, geçmişi temsil ettikleri için, hep eninde sonunda bastırılmış oluyordu. Oysa feodal düzenin bağrında yetişen, gelişen ve geleceği temsil eden burjuvazi başanlı başkaldırmalarla burjuva devrimleri gerçekleştirdi. Feodalizmin bağrında büyüyen ve gelişen kapitalizm eski düzen içersinde giderek egemenliğini kuruyor, burjuvazinin siyasal iktidarı ile devrim tamamlanmış oluyordu. Devrimden sonra da burjuvazi devrimci değil statükoyu koruyan tutucu bir sınıf niteliğini kazanıyordu. Öte yandan sosyalist devrim siyasal iktidarın ele geçirilmesi ile başladığı ve sınıfsız topluma dek devrimi sürdürdüğü için, proletarya sürekli bir dinamizm içersinde ve kendini de yok edinceye dek devrimciliğini sürdürmek zorundadır. İşte bu nedenle sosyalist toplumun kurucusu olarak proletaryanın tarihsel görevi büyük önem taşımakta ve tarihin itici gücü olarak proletarya, Marx'ın öğretisinin başlıca öznesi olmaktadır. Ekonomik anlamda ise devrim, bir üretim biçiminden başka bir üretim biçimine geçiş demektir. Özel mülkiyet temeline dayanan önceki (köleci, feodal, burjuva) devrimler, mülkiyet biçiminin özüne dokunmadıkları için, eski üretim biçiminden yenisine geçiş yavaş olmakta ve uzun bir dönemi kapsamaktadır. Siyasal iktidarın alınmasıyla da bu devrimler tamamlanmış olmaktadır. Oysa sosyalist devrimler mülkiyete dayanan ve başta devlet olmak üzere bütün eski kumayı amaçladığından, önce iktidarı ele geçirmek, özel mülkiyet biçimini değiştirmeyi, özel mülkiyeti ortadan kaldırmalarının yerine yenisini koymak zorundadır. O nedenle “zor” bu devrimlerin başlıca yöntemidir. Ama bu zor, daha önceki üretim ilişkilerinde görülen zorbalığa dayanan, yı-

ğınlar üzerinde kurulmuş başıboş bir zor değildir. Proletaryaya diktatörlüğü biçimi altında, nüfusun büyük bir çoğunluğunun, üretim araçları sahibi bir avuç azınlık üzerinde kurduğu demokratik bir zor türüdür bu. Dolayısıyla burjuva diktatörlüğüne dayanan burjuva demokrasiden çok daha demokratik ve özgürlüklerin sınırı çok daha genişlemiştir.

Proletaryaya iktidarının gerçekleştirilmelerinin başlıca iki yolu ve aracı vardır: 1. Silahlı ayaklanma ve içsavaş yoluyla; 2. barışçıl yollarla. Yukarda da değinildiği gibi, bu yollardan hangisinin seçileceği işçi sınıfına bağlı değildir. İç ve dış egemen güçler, devrimin gerçekleştirilme biçimini belirlemişlerdir. İlke olarak söylemek gerekirse, insanın ve insanlığın her türlü sömürü, baskı ve terörden kurtarılmasının ve toplumun ileri doğru gelişmesi savaşımını veren işçi sınıfı, kanlı şiddeti değil, barışı seçmiştir. Ama her zaman egemen sınıflar ona silahla karşılık vermeyi değişmez bir kural haline getirmişlerdir. İngiltere'nin ekonomik tarihinin ve koşullarının incelenmesine bir ömür veren Marx'ın "Hiç değilse Avrupa'da, İngiltere'nin barışçı ve yasal yollarla kaçınılmaz toplumsal devrimin tümüyle etkilenebileceği biricik ülke olacağı sonucuna" vardığını belirten Engels, hemen ardından da, Marx'ın, "İngiliz egemen sınıflarının, 'köle yanlısı bir isyan' olmaksızın boyun eğeceklerini pek ummadığını da sözlerine eklemeyi kuşku yok ki hiç unutmadığını" belirtmiştir.¹⁰ Ama Lenin bu görüşün emperyalist dönemde İngiltere gibi ülkelerde artık geçerliğinin kalmadığını belirtmiştir.¹¹ Öte yandan Marx, "işçilerin barışçıl yollarla amaçlarına ulaşabilecekleri ülkelerin varlığını yadsımadıklarını"¹² söylerken Lenin de, barışçıl geçişi hiçbir zaman yadsımış değildir. Şubat Devriminden sonra Rusya'nın dünyanın en demokratik ülkesi olması, burjuva iktidarı yanında bir de işçi-köylü sovyet iktidarının varlığı, Lenin'de sosyalizme geçişin barışçıl olabileceği kanısını uyandırmıştı. Ne var ki, burjuvazinin Temmuzdan başlayarak zora, silaha başvurması, ba-

¹⁰ Karl Marx, *Kapital* Birinci cilt Friedrich Engels, "İngilizce Baskıya Önsöz", Sol Yayınları, Ankara 1978, s. 39.

¹¹ V. İ. Lenin, *Devlet ve İhtilâl*, Bilim ve Sosyalizm Yayınları, Ankara 1976, s. 46.

¹² Karl Marx, "La Haye Kongresi Üzerine", *Anarşizm ve Anarko-Sendikalizm*, Sol Yayınları, Ankara 1979, s. 103.

rişçil olanağı ortadan kaldırmıştır. Aslında proletaryaya, "bilinç ve örgütlenme düzeyinin yetersizliğinden ötürü, iktidarı burjuvaziye"¹³ Şubat Devrimiyle adeta kendi elleriyle terkmemiş olsaydı, bir burjuva demokratik halk devrimiyle gelişen hareket barışçıl yolla sosyalist devrime geçiş çok daha kolay olurdu.

Demek oluyor ki, devrimin silahlı ya da barışçıl yollarla gerçekleştirilmesi, iç ve dış koşullara doğrudan bağıntılıdır. Örneğin 21 Mart 1919'da Macaristan'da gerçekleştirilen sosyalist devrim barışçıldı. Ülkede devrimci hareket iyice gelişmiş, yığınların devrimci hareketi karşısında direnemeyen burjuvazi, iktidarı sağ sosyal-demokratlara devretmişti. Komünist Partisi, liderleri tutuklu bulunmalarına karşın, yığınsal bir desteğe sahiptir ve etkinliği giderek artıyordu. Bu nedenle sosyal-demokrat tabanın zorlanmasıyla komünistlerle bir ittifak kaçınılmaz bir zorunluluk haline gelmişti. Sosyal-demokrat liderler komünistlerle ortak bir hükümet kurma çağrısında bulundular. Yapılan görüşmelerde bir sovyet hükümetinin kurulması, Kızıl Ordu ve Halk Milisi oluşturulması, büyük toprak mülkiyetine elkonulması, sanayiın ulusallaştırılması, Sovyetler Birliği ile ittifak gibi, komünistlerin öne sürdükleri koşullar kabul edildi. Anlaşma sonucu iki parti birleşerek Macaristan Sosyalist Partisi adını aldı.

Macaristan Sovyet hükümeti bu program çerçevesinde harekete geçti. Sanayi kuruluşları, ulaştırma, bankalar ve dış ticaret ulusallaştırıldı. Ücretler artırıldı, 8 saatlik işgünü kabul edildi. 600 dönümden fazla topraklara elkonuldu. Ama yoksul köylülerin toprağın kendilerine verilmesini beklediği burada, toprağın, yerel tarım kooperatiflerine ve devlet çiftliklerine devredilmesi kararlaştırıldı. Bu, önemli yanılgıydı, çünkü iktidarın sürekliliğini sağlayacak olan işçi-köylü bağlaşıklığının kurulmasını engellemişti. Öte yandan parti içersindeki reformcu unsurların bozguncu tutumları iktidarı zayıflatıyordu. Sağ sosyal-demokratların ihaneti, emperyalist güçlerin müdahale ve destekleri, içerde karşı-devrimi güçlendirdi ve Ağustos 1919'da 133 günlük sovyet iktidarı devrildi.

¹³ V. İ. Lenin, *Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi*, Sol Yayınları, Ankara 1979, s. 10.

BÜYÜK Ekim Devriminin eşğine gelindiğinde sosyalizmin teorik bilgisinden başka, sosyalizmin nasıl uygulanacağı, nasıl kurulacağı yolunda hiçbir deneyim yoktu. Paris Komünü 70 günlük bir deneyimle işçi sınıfının iktidarının ilk örneğini vermişti, ama Komün olayında egemen olanlar marksistlerin dışındaki çeşitli sol akımların temsilcileri olmuştu. Marx, F. Domela-Menwenhuis'e yazdığı 22 Şubat 1881 tarihli mektupta Paris Komününün "müstesna koşullar altında" yalnızca bir kentin "ayaklanması" olduğunu ve Komünün çoğunluğunun hiçbir şekilde "sosyalist" olmadığını yazmıştır.¹⁴ Ancak, Rusya'da, onbeş yıllık çok çetin savaşlardan geçerek çelikleşen bir parti ve 1905 devriminin yenilgisini tatmış bir proletarya ve emekçi yığınlar vardı. Bir başka önemli olgu da, 1905 devrimi koşullarında oluşturulan *sovyetler* adında, dünyada ilk kez gerçekleşmiş olan bir örgütlenme biçiminin varlığıydı.

Sosyalizmin gerçek anlamda yaşama geçirilmesi Ekim Devrimi ile oluyordu. O denli ki bu yepyeni uygulamanın pratiğe uygulanması başarısı ya da başarısızlığı, genelinde bir dünya görüşü olarak kapitalizm karşısında sosyalizmin başarısı ya da başarısızlığı olarak değerlendirilecekti. Rusya gibi Avrupa'nın en geri bir ülkesi yerine Fransa, İngiltere gibi kapitalizmin en gelişmiş olduğu bir ülkesinde gerçekleşmiş olsaydı, kuşkusuz maddi koşullarının elverişliliği nedeniyle, devrimin başarısı daha hızlı ve güvenceli olabilecekti. Lenin, bir ülke ne denli geri ise kapitalist ilişkilerden sosyalist ilişkilere geçişin o denli zor olacağını vurgulamıştı.¹⁵ Ne var ki ekonomik bir sorun olan sosyalist ilişkilere geçiş ile siyasal bir sorun olan sosyalist devrime geçiş ayrı şeylerdir ve koşulları çok farklıdır. İlki gelişmiş bir ekonomik bir temel, ikincisi ise gelişkin bir siyasal savaşımı gerektirir. Örneğin bugün sosyalist ilişkilere geçiş yönünden en olgun ülke, üretim araçlarının özel mülkiyeti ile üretimin toplumsal niteliği arasındaki çelişkilerin en yoğun olduğu ülke, üretim ilişkilerinin üretici güçlerin ayak bağı olduğu ülke ve bunlara karşın teknolojik yönden en önde bulunan ülke ABD'dir. Oysa bugün tekelci kapitalizmin en

güçlü temsilcisi, uluslararası gericiğin bekçisi durumunda bulunan ABD, siyasal yönden en geri ülke, sosyalist devrim koşullarına en uzak olan ülkedir. Oysa günümüzde kapitalizm-öncesi üretim ilişkilerini yaşayan bir ülke bile, sosyalist devrimin koşullarına yaklaşılabilmektedir. Bu olgu yukarıda değinildiği gibi emperyalizmin getirdiği yeni bir durumdur. Lenin'in emperyalizm kuramının canalıcı noktası buradadır. Ekim Devrimi bu kuramın doğruluğunu pratikte doğrulamıştır.

Sosyalist devrim hangi maddi koşullarda gerçekleşirse gerçekleşsin, devrimin birincil sorunu olan iktidar sorunu çözümlendikten sonra, sosyalist toplumun maddi temellerini oluşturacak, kapitalizmden daha ilerde bir üretim biçimini yaratacak olan gelişkin bir teknoloji ve yüksek düzeyde bir emek verimliliği ve işbölümü gerçekleştirmek zorundadır. Bu gerçekleştirilmeyecek olursa, sosyalist devrim, karşı-devrimci bir dalga ile kısa sürede silinip süpürülebilir. O nedenle Lenin, komünizm eşittir elektriklenme diyordu. Devrimin hemen ilk gününden başlayan bir ağır sanayi seferberliğine girildi. Gerçekten de Ekim Devriminden sonra sosyalist toplumun maddi koşulları hazırlanmamış, sosyalist ilişkilere geçilmemiş olsaydı, devrimden hemen sonra patlak veren iç savaşın ağır yükü kaldıramaz, ülkeyi çekirge gibi istila eden nazi sürüleri temizlenemez, emperyalizmin sürekli tehdidi karşısında bugün dünyanın en güçlü ülkelerinden biri olarak ayakta duramaz ve tek ülkede gerçekleşen sosyalizm dünyanın üçte-birini kucaklayan büyük bir sosyalist ülkeler sistemine dönüşemezdi.

Ekim Devriminin önünde yaşanılmış kalıcı bir deneyim yoktu dedik. Öte yandan, sosyalist devrimlerin nasıl yapılacağı konusunda kitaplar da somut bir şeyler yazmıyordu. Kaldı ki bu konuda Marx ve Engels'in söyledikleri de 19. yüzyılın Avrupası koşullarında, gelişmiş sanayi ülkeleri için söylenmiş şeylerdi. Oysa 20. yüzyıl, kapitalizmin son evresini, emperyalist evreyi getirmişti. Dolayısıyla bu yüzyıl, sosyalist devrimler yüzyılı da demekti. Rusya'daki koşullar sosyalist bir devrimin kaçınılmazlığını gösteriyordu. Elde etmem kılavuzu olarak marksizmin bilimi ve yığınların deneyimi vardı. Yığınlar kendi deneyimleri ile sosyalizmi kura-

¹⁴ K. Marx, F. Engels, *Selected Correspondence*, s. 338.

¹⁵ V. İ. Lenin, *Collected Works*, Vol. 27, s. 59.

caklardı. Devrimin önderi Lenin bu gerçekliği çok iyi kavramıştı. Beri yandan Rusya'daki sosyalist devrimin kitaplara uymadığını savunan, "katıksız" bir devrimin gerçekleşebilmesinin koşullarını bekleyen pek çok "marksist", Lenin'in ve devrimin karşısına dikilmişlerdi. Lenin "katıksız" bir devrimin olmasını bekleyenlere böyle bir devrimi *hiçbir zaman* göremeyeceklerini anımsatıyor, bunlarla, devrimin ne olduğunu kavramayan devrim gevezeleri olarak alay ediyordu.

Mujikler ülkesinde proletarya devriminin bayrağı dalgalanmaya başlayınca, pek çok "marksist" şaşkına dönmüştü. Devrimin heyecanına kendisini kaptıranlar devrimin ateşini Rusya'dan Avrupa'ya, oradan da bütün dünyaya taşımak düşlerini görmeye başladılar. Mujiklikten yeni çıkmış Rus proletaryası devrim yapar da, pek çok deneyimden geçmiş, gelişkin Avrupa proletaryası neden devrim yapamazdı? Devrimin ihraç edilemeyeceği gerçeğini göremeyen "sollar", Lenin'in "tek ülkede sosyalizm" ilkesine, enternasyonalizmle bağdaşmadığı gerekçesiyle karşı çıkıyorlardı. Tarih Lenin'i doğruladı ve böylelerinin devrime ihanete kadar saptıklarına tanık oldu.

Ekim Devrimi ve daha sonraki sosyalist devrimler, her devrimin özgün tarihsel ve toplumsal koşullarda farklı biçimleri olacağını, her devrimin, geleceğin devrimlerine zengin deneyimler aktaracağını, ama önceden basmakalıp devrim modelleri çizilemeyeceğini gösterdi. Lenin, Sosyalist Ekim Devriminin modelini kopya etmeye kalkışanların, devrimlerin kitaplara göre yapılacaklarını söyleyenlerin "darkafalı", "ahmaklar" olduğunu belirtiyor ve şöyle diyordu: "Çok daha geniş nüfusa, çok daha fazla toplumsal koşul farklılıklarına sahip olan Doğu ülkelerindeki daha sonraki devrimlerin, kuşkusuz, Rus devriminin özelliklerinden bile daha büyük özellikler göstereceğini akıllarına bile getirmiyorlar."¹⁶

Özgün tarihsel ve ulusal koşullarda, sosyalist devrimlerin, farklı süreçlerden geçerek özgün biçimler göstermesi, bu devrimlerin hiçbir ortak özellikleri olmadığı anlamına gelmez. Tersine sosyalist devrimlerin temel ortak özellikleri

vardır. Her sosyalist devrim, toplumun kapitalizmden ve kapitalizm-öncesi ekonomik biçimlenişlerden sosyalizme, sosyalist topluma geçişini öngörür. İkinci ortak özelliği, bu geçişin işçi sınıfı önderliğinde ve onu destekleyen proleter olmayan geniş yığınların desteğiyle gerçekleştirilebilmesidir. Üçüncü ortak özellik ise, bunların sonucu olarak iktidarın proleter diktatörlüğü (buna proleter demokrasisi de diyebiliriz) biçiminde olması ve işçi sınıfı diktatörlüğünün kurulması koşuludur.

Büyük Ekim Sosyalist Devrimi, Rusya'nın aşağıda özetleyeceğimiz tarihsel koşullarında, bir burjuva demokratik halk devriminin gelişmesiyle gerçekleşmiştir.

Bağımlı ve yarı-bağımlı ülkelerde sosyalist devrim genel olarak ulusal kurtuluş hareketlerinin sonucu olarak gerçekleşmektedir. Vietnam devriminde olduğu gibi.

Daha gelişkin ülkelerde sosyalist devrim, burjuva demokratik devrimin temel sorunlarını kendi gelişme süreci içerisinde çözüme ulaştırır.

Faşist diktatörlüklerin egemen olduğu koşullarda, sosyalist devrim, ulus ölçeğinde yaygın bir anti-faşist demokratik hareket niteliğinde gelişebilir. Ancak burada, bir anti-faşist savaşımın önderliğini işçi sınıfının yapması, faşizmin yıkılıp demokrasi ortamının yaratılmasıyla birlikte sosyalizme geçecek koşulların yaratılması gerekir. Bulgaristan bunun örneğini vermiştir. Bulgar halkının emperyalizme ve emperyalizm tarafından yaratılan, desteklenen kendi burjuvazisine karşı geleneksel savaşımı, ülkede Komünist Partisi ve Çiftçi Birliği gibi partilerin geniş yığın desteğini sağlamış bulunuyordu. Çarın devrilmesi ile de en büyük koruyucusunu yitiren Bulgar gerici güçleri, Ekim Devriminin ülke içindeki yankılarından çok korkmuştu. Gelecek bir devrimi önlemek umuduyla burjuvazi, Almanya ve öteki ülkelerdeki sosyal-demokratların tarihsel görevini, devrimi önleme görevini, Bulgar sosyal-demokrasisine vermek zorunda kaldı. Stamboliski'nin hükümeti 1919 yılında iktidara geldi. Ama Stamboliski'nin Çiftçi Hükümeti, yalpalamalarına karşın burjuvazinin bazı temel çıkarlarına da ilişmek zorunda kalmıştı. Bu sırada işçiler ve yoksul köylüler Komünist Partisi arkasında kenetlenirken, geniş köylü yığınları

¹⁶ V. İ. Lenin, *Marx, Engels, Marksizm*, s. 546.

da Çiftçi Birliği arkasında kenetleniyordu. 29 Mart 1920'de yapılan seçimlerde sosyal-demokratlar da dahil, burjuva partileri bir milyon oyun 300 binini alabilmişler, 22 Nisan 1923'teki seçimlerde ise toplam oyları, 272 bine düşmüştü. Buna karşılık Çiftçi Birliği oylarını 347 binden 557 bine, Komünist Partisi ise 182 binden 220 bine çıkarmıştı. Burjuva partilerin ve sosyal-demokratların oyları yüzde 38'den yüzde 26'ya düşerken, Çiftçi ve Komünistlerin oyları yüzde 62'den yüzde 74'e çıkmıştı.¹⁷ Artık seçim yolu ile iktidar olma umudunu yitirmiş olan burjuvazi, Bulgaristan'da bulunan 10 bin Vrangelci Rusla, Makedonyalı örgütleri, eski subayları harekete geçirecekti. Dışardan da İngiliz, İtalyan ve Fransızların desteğini sağlamış bulunuyordu. Öte yandan Stamboliski de, 1923 seçimlerinde gösterdiği başarıya güvenerek, burjuva partilerini tam bir yenilgiye uğrattığına inanıyor ve sıranın, bir Sovyet yönetimi kurmasından korktuğu Komünist Partisine geldiğini sanıyordu. Komünistlere karşı adeta bir savaş açmıştı. Burjuvazi için bu son derece elverişli bir durumdu. Haziran 1923'te bankerler, vurguncular, eski generaller ve silik profesörlerden oluşan bir çete, askerî bir darbe ile seçimle iktidara gelmiş Stamboliski'nin legal hükümetini devirdi. Komünist Partisi de darbe karşısında pasif kalarak Dimitrov'un deyişiyle tarihsel bir yarılgıya düşmüş oluyordu. Kurulan askerî diktatörlük ile, 245 kişilik parlamentoda ancak 30 temsilcisi bulunan burjuva partilerin ve sosyal-demokratların temsil ettiği Tsankov'un kanlı hükümeti başa geçirildi. Pek çok bakan, milletvekili, sendika lideri ve militan öldürüldü, emekçi halk, yığımlar halinde zindanlara atıldı, onbinlerce insan başka ülkelere, dağlara, ormanlara sığındı.

Beş ay süren kanlı süre avından sonra Tsankov hükümeti, kanlı faşizmine demokrasi gömleği giydirmek için seçimlerin yapılmasında bir sakınca görmedi. Korkunç bir terör, şiddet ve düzenbazlıkla yapılan seçimlerde tek liste ile seçimlere giren işçi-köylü adayları (burada hemen anımsatalım, bu koşullarda bile, devrimciler seçimleri boykot gibi bir davranışa girmemişlerdi) 900 bin oyun 300 binden fazlasını alınca, devrimci hareketin daha bastırılmamış oldu-

ğunu Tsankov şaşkınlıkla gördü. Bunun üzerine hükümet "Devleti Koruma Yasası" adı altında bir yasa yürürlüğe koyarak, bütün ilerici sendikaları, demokratik örgütleri yasadışı ilân etti.¹⁸

Bütün bunlara karşın, Bulgar halkı, faşizme boyun eğmek şöyle dursun, giderek daha da güçlenen Komünist-Çiftçi Partisi önderliğinde çok geniş bir anti-faşist cephe oluşturdu ve yirmi beş yıldan fazla süren bir savaşımdan sonra sosyalist devrimini gerçekleştirdi.

Gelişmiş emperyalist ülkelerde sosyalist devrimlerin çok daha farklı yollar izleyeceği kuşkusuzdur. Ancak bu tür ülkelerde, bütün ulus ölçeğinde geniş bir anti-emperyalist, anti-tekelci hareketin yaygınlaşması sonucunda sosyalist devrimin gerçekleşebileceği söylenebilir.

Çağımız koşullarında, sosyalist devrimler, kaçınılmaz olarak emekçi halkın demokratik savaşımları ile sıkı bir bağ içersindedir. Bu savaşım yoğunluk kazandıkça demokratik değişiklikler de gerçekleşecektir. Demokratik istemlerin gerçek temelleri ise ancak kapitalizmden sosyalizme geçişle yaratılabilir. O nedenle, çağdaş koşullar altında, her demokratik hareket, sosyalist devrim hareketlerinin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Öyle olunca, ittifaklar politikası sosyalist devrimlerde bugün dünden daha çok önem kazanmış bulunmaktadır. Bu politikanın doğru bir yönde gelişmesi işçi sınıfını küçümseyip öteki sınıfları ön plana alan sağ oportünizmle, öteki emekçi ve ezilen sınıfları görmezlikten gelip bir tek işçi sınıfını gören sol oportünizme karşı kararlı bir savaşımın sürdürülmesine ve işçi sınıfının öncülüğünün bir an olsun gözardı edilmemesine bağlıdır.

IV

Bu genel teorik yaklaşımlardan sonra, şimdi Büyük Ekim Devriminin geliştiği tarihsel sürecin bir özetini yapmanın yeridir.

Ekim Devrimi bir anlamda daha önce gerçekleşmiş bulunan 1905 ve 1917 Şubat burjuva devrimlerinin bir devamıdır. O nedenle bu devrimlerin ekonomik ve siyasal geçmişine gözetmekle işe başlamak gerekiyor.

¹⁷ Georgi Dimitrov, *Selected Works*, Vol. 1, s. 216.

¹⁸ Georgi Dimitrov, *agy.* s. 219.

Rusya kapitalizm evresine en sonra girmiş bir Avrupa ülkesidir. Dolayısıyla Avrupa'da burjuva devrimleri tamamlanırken Rusya, feodalizmin en karanlık dönemini yaşıyordu ve burjuva devrimini ancak 20. yüzyılın başlarında yapabilecekti. Rusya'nın Avrupa'nın en geri ülkesi oluşu, onu Avrupa gericiliğinin de önderi yapmıştı. Ama öte yandan çarlığın bu dillere destan gericiliğidir ki, Rusya'yı aynı zamanda devrimci hareketin merkezi de yapacaktı.

Kırım savaşının yenilgisinden sonradır ki çar, serfliğin yasal olarak ortadan kalkmasına boyun eğmiştir. O nedenle bu tarih (1861), Rusya'da kapitalizmin gelişmesinin başlangıcı sayılır. Bu tarihle 1890 arasında ülkede sanayi işçisi sayısı iki katına (1,5 milyona) çıkmıştır. 1890'dan sonra ise kapitalizmin gelişmesi daha da hız kazanmıştır. Özellikle bu dönemde başlayan yoğun demiryolu yapımı kapitalist gelişmenin temel etkeni olmuştur. Serfliğin resmen ortadan kaldırılmış olmasına karşın, uçsuz bucaksız kırsal alanlarda serflik bu dönemde bile fiilen sürdürülmekte idi. Kent merkezlerinde büyük atılımlar gösteren sanayi yoğunlaşmasına koşut olarak buralarda gelişen bir proletarya yanında, kırsal alan nüfusun büyük bir çoğunluğunu barındırıyordu. 1897 istatistikleri toplam nüfusun altıda-birinin tarımla uğraştığını göstermektedir. Bir başka anlatımla, 1900'ler Rusyası, tarımın egemen olduğu, ekonomik olarak geri bir küçük-burjuvalar ülkesi niteliğini taşıyordu.

Emperyalist döneme girildiğinde, Çarlık Rusyası çelişkilerin düğümlendiği bir ülke konumunu almıştı. Emek ile sermaye arasında yoğunlaşan çelişki yanında, gelişmekte olan kapitalizmle varlığını önemli ölçüde sürdüren feodal çelişkiler, oldukça gelişmiş sanayi bölgelerine karşılık, son derece geri bölgeler arasındaki çelişkiler ve bunların üstünde de çarlık monarşisinin akılalmaz siyasal, kültürel ve ulusal baskıları, ülkeyi yığınsal sınıf savaşımının içine itmiş bulunuyordu.

Öte yandan daha 18. yüzyıldan başlayan köylü ayaklanmaları, 19. yüzyılın başlarında iyice yegînleşmiş, bu yüzyılın ilk yarısında (1825) dekabristler hareketi ile çarlığın varlığına yönelmişti. Gelişen devrimci hareketler karşısında çarlık, ancak baskı ve terörle ayakta duracağını sanıyordu. Oy-

sa bu baskılar bir yandan Rus aydınlarının Avrupa'da sürgün yaşamı sürdürmek zorunda kalmaları nedeniyle, Avrupa'nın en yeni düşüncelerini Rusya'ya taşımaya neden oluyor, bir yandan da devrimcileri, çarlığa karşı yürüttükleri savaşımalarında en doğru yöntemleri bulmaya zorluyordu. A. N. Radişçev, A. I. Herzen, N. G. Çernişevski gibi büyük Rus aydın ve düşünürleri, Rusya'daki devrimci geleneği Avrupa'daki en son düşüncelerle birleştirerek (özellikle Herzen ve Çernişevski, ütöpik yanlar ağır basmakla birlikte bilimsel sosyalizme oldukça yaklaşmışlardır) yeni kuşaklara aktarabilmişlerdi. Devrimci demokrat aydınların geliştirdiği bu hareket, narodnik (halkçı) hareket olarak biçimlenmişti. Narodnikler, başlangıçta, aydınların köylere gidip köylülerle bütünleşmeleri, onları aydınlatmaları ve çarlığa karşı savaşıma hazırlamaları biçiminde idi. Narodnik hareket işçi sınıfının henüz bir varlık gösteremediği bir dönemde doğmuş ve köylülüğü esas sınıf olarak kabul etmişti. Çarlığın devriler yerine bir cumhuriyetin kurulmasını amaçlayan narodnikler, köylüler arasında yürüttükleri çabalardan beklediklerini bulamayınca bireysel teröre yöneldiler ve bu terörü Çar II. Aleksandr'ın öldürülmesine (1881) kadar götürdüler. Çarın öldürülmesinden sonra narodnik hareket etkinliğini yitirmeye başladı. Ama bu hareket daha sonraki devrimci hareketin hem örgütsel yönden, hem de kadro yönünden önemli bir tabanı olmuştu. Örneğin Rusya'da marksizmi ilk yayanlar, klasikleri Rusçaya kazandıranlar Plehanov, Zasuliç, Akselrod gibi eski narodniklerdi. Bu grubun 1883'te Cenevre'de kurduğu *Emeğin Kurtuluşu*, marksizmin bayrağını Rusya'da yükselten ilk örgüt oldu. Narodnizmin etkinliğinin azaltılması sağlam bir ideolojik savaşımın olanaklıydı. Plehanov, bu görüşlere karşı sağlam bir marksist tutumla karşı koymuştu. O nedenle *Emeğin Kurtuluşu*, Rus sosyal-demokrat hareketin teorik temellerini atan ve işçi sınıfı siyasal hareketinin tabanını oluşturan ilk marksist hareket olarak değerlendirilir.

Lenin, narodnik hareketin en yoğun olduğu bir sırada, Marx'ın "Rusya'daki bugünkü durum, daha uzun bir süre böyle devam edemez ... fırtınalı bir toplumsal devrim yakındır"¹⁹ dediği bir sırada (1870), doğdu ve böyle bir ortamda

yetiştirdi. Her ne kadar Lenin'in yetişme döneminde (1880-lerde) Plehanov'un öncülüğünde başlayan marksist hareket Rusya'da oldukça yaygınlık kazanmış bulunuyordusa da, hareket, marksizmi toplumsal pratiğe yaratıcı bir biçimde uygulamak yerine, marksist öğretinin yaygınlaştırılmasını amaçlamıştı. Yeri gelmişken değinmek gerekir ki, marksizm, Rusya'da daha 1860'larda, *Kapital*'in yayınlanmasından hemen sonra, aydınlar arasında tartışılmaktaydı. Marx, *Kapital*'in Almanca ikinci baskısında yazdığı Önsöz'de, "1872 baharında *Das Kapital*'in mükemmel bir Rusça baskısı çıktı" diye yazıyor ve Rus düşünürlerinin, kendisini, Avrupalılara örnek olabilecek bir çarpıcılık ve yalınlıkla anladıklarını belirtiyordu.²⁰

1880'ler, marksizmin yaygınlaştığı dönem olmuştu, ama marksizmin Rusya'nın özgün koşullarında yaratıcı bir biçimde yorumlanması gerekiyordu. Lenin, bu anlayışla hareket ederek, *leninizmin*, yani emperyalist dönemin marksizminin yaratıcısı olmuştur.

Lenin, Rusya'da çarlığın devrilmesinin esas amaç olduğunu belirterek, devrimci mücadelenin bütün ağırlığıyla o yöne doğrultulması gerektiğini ve çarlığın devrilmesiyle yalnızca Rus emekçi sınıflarının değil, gericiliğin Avrupa'daki bu kalesinin yalıtılmasıyla, Avrupa emekçi sınıflarının da kurtuluşlarının yolunun açılacağını vurgulamıştır. Rusya'nın ekonomik yapısını, dünya kapitalizminin gelişme çizgisiyle karşılaştırdığı temel yapıtı *Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi*²¹ (1896-99) ile Lenin, kentle kır arasında giderek büyüyen zıtlığı göstermiş ve toplumun sınıf yapısındaki değişimleri derinlemesine tahlil etmiştir. Çarlığın devrilmesiyle, yerine demokratik bir cumhuriyetin kurulması, tarım devriminin tamamlanarak, köylülüğün toprak beylerinin boyunduruğundan kurtulması, Rusya'daki her türlü ortaçağın kapitalizm-öncesi ilişkilerinin yok edilmesi ve Rusya'daki çeşitli ulusların her türlü ulusal baskılardan arındırılmasını kucaklayan *demokratik bir devrimin* yapılmasını savunmuştur. Adı geçen yapıtında Lenin, gerek burjuva demokratik

¹⁹ Marx, Engels, *Correspondence*, s. 220.

²⁰ Karl Marx, *Kapital*, Birinci Cilt, s. 25.

²¹ V. İ. Lenin, *Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi*, Sol Yayınları, Ankara 1978.

devrimde, gerek sosyalist devrimde, proletaryanın gerçek müttefiklerini göstermiştir. Köylülüğün, devrimci savaşım- da, ana güç olan proletaryanın yanında son derece önemli bir rolü olduğunu ilk gösteren gene Lenin olmuştur. Lenin, köylülüğün sorunlarının gerçek çözümlerinin burjuva demokratik devrimle çözülemeyeceğini, bu sorunların köklü çözümlerine ancak sosyalist devrimle ulaşacaklarını, bu nedenle de köylülerin büyük bir kesiminin sosyalist devrimden yana olacaklarını göstermiştir.

Ama bu ittifakın sağlanabilmesi için önce Rus proletaryasının siyasal örgütlenmesinin sağlanması gerekiyordu. 1895'te Lenin, o zamana dek marksist çevreler halinde, birbirlerinden kopuk, dağınık örgütçüleri İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Savaşım Birliği adlı bir örgüt çatısı altında topladı. Bu hareket aynı zamanda sosyalizmi işçi sınıfı ile birleştirme hareketi idi ve Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin çekirdeğini oluşturuyordu. İlk kongresini 1898'de yapan Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisi, kuruluşunu bu kongrede bir bildiri ile ilân etti. Ne var ki sosyal-demokrat hareket henüz Rusya ölçeğinde bütünleşmiş değildi. Bu görev, yurtdışında Lenin'in girişimiyle Emegın Kurtuluşu grubu ile birlikte yayımlanan ve Rusya'da illegal olarak dağıtılan *Iskra* adlı gazeteye düştü. *Iskra* üzerine düşeni yaptı. Ama *Iskra* etkinliğini artırdıkça, yazıkurulu arasındaki görüş ayrılıkları da belirginleşmeye başladı. Lenin, 1902'de yeni bir partinin ideolojik ve örgütsel ilkelerini formüle eden ünlü *Ne Yapmalı?* adlı yapıtını yayınladı.²² 1903'te toplanan İkinci Kongrede, *Iskra*'da uç veren bölünme kesinlik kazandı. Bolşevik Partisi bu kongrede program ve örgütüyle kurulmuş bulunuyordu. Bolşevik Partisi artan toplumsal hareketlere öncülük edilecek güce kısa sürede ulaştı.

1904'te patlak veren Rus-Japon savaşı, çarın hesaplarının tersine, Rusya'yı büyük bir bozguna götürdü. Lenin, bu yenilginin otokrasinin sonunun başlangıcı olduğunu söylüyordu.

Gerçekten de savaş ülkeye büyük bir yıkım getirmiş, daha da yoksullaşan emekçi yığınlar üzerinde baskı artırılmıştı. 1905 Ocakının 9'una (yeni takvime göre 22 Ocak) ras-

²² V. İ. Lenin, *Ne Yapmalı*, Sol Yayınları, Ankara 1979.

layan pazar günü 140 bin kişinin Papaz Gapon'un önderliğinde Kışlık Saray önünde toplanıp çara bir dilekçe verme isteğine, çarın ateş emri ile karşılık vermesi, bin kişinin ölümü, iki bin kişinin yaralanması ile sonuçlanan Kanlı Pazar olayı, bütün ülkeye yayılan direnişlere yolaçtı. Aynı yılın 1 Mayıs gösterileriyle sürdürülen direnişler, ülke ölçeğinde grevlere ve barikat çatışmalarına dönüştü. Kentlerden başlayan hareket kırsal kesime de sıçradı ve köylüler yer yer yığınsal ayaklanmalara giriştiler. Haziran 1905'te ise Karadeniz filosuna ait Potemkin zırhlısındaki askerlerin isyan ederek gemiyi ele geçirmeleri ile, devrim kıvılcımı askerler arasına da sıçramış oluyordu. Potemkin üzerine gönderilen savaş gemileri isyan eden askerlere ateş etmeyi reddediyorlardı. Sonunda Potemkin, kömür ve yiyecek yokluğundan ötürü Romanya kıyılarına sığındı ve yetkililere teslim oldu, ama bu olay son derece önemliydi, çünkü kara ve deniz askerlerinin de işçi köylü yığınlarına katıldıklarını gösteriyordu.

Kabaran devrim dalgası karşısında gözleri korkan burjuvazi, birtakım ödünler ve ufak tefek düzeltmelerle durumu kurtarmak amacıyla Çar'a baskı yapıyorlardı. Çar sonunda, yığınların gözünü boyamak için, "temsili bir kurum", Devlet Dumasının toplanması yolunda bakan Buligin'e emir verdiğini açıkladı. *Buligin Duması* adı verilen bu temsili kurumun *yasama yetkisi* olmayacaktı. Burada, giderek kabaran devrimci hareketi bölmek ve zayıflatmak amacı güdülyordu. Bolşevikler böyle bir dönemde (devrim dalgasının kopardığı bir dönemde) işlevsiz ve halkı temsil etmeyen bir Duma'nın yığınlarla alay etmekten öteye gitmeyecek olan bir oyun olduğunu sezmişlerdi ve seçimleri boykot ettiler. Nitekim boykot etkinliğini gösterdi ve böylesine bir Duma'nın toplanması önlenmiş oldu.

Partinin Üçüncü Kongresinden iki ay sonra Lenin, Temmuz 1905'te yazdığı *Demokratik Devrimde Sosyal-Demokratların İki Taktiği* adlı yapıtında gündemdeki devrimin burjuva niteliğine değindikten ve bu devrimin demokratik devrimin sınırlarını doğrudan aşacak bir devrim olmadığını belirttikten sonra, devrimin *liderinin* ve *yol gösterici gücünün* proletarya olabileceğini ve olması gerektiğini vurgulamış ve şunları söylemiştir: "Marksizm, proletaryaya, burju-

va devriminden uzak kalmamayı, ona karşı kayıtsız olmamayı, devrimin önderliğinin burjuvazinin eline geçmesine izin vermemeyi, tam tersine, devrimde en etkin rolü oynamayı, tutarlı proletarya demokratçılığı uğruna, devrimin kesin sonuca ulaşması uğruna en kararlı biçimde savaşmayı öğretir."²³

İşte bu olgudan hareket eden bolşevikler, demokratik devrim sürecini hızlandırmak, proletaryayı ve yoksul köylüleri devrime katmak ve onların öncülüğünü sağlamak için genel grev sloganını attılar. İşçi Temsilcileri Sovyeti adlı örgüt de bu sırada doğdu. Fabrika işçilerinin seçtiği temsilcilerin topluluğu demek olan İşçi Sovyeti, Ekim Devrimiyile gerçekleşen proletarya diktatörlüğü biçiminin ilk taslağı oluyordu. İşçi temsilcileri sovyetlerinin önderliğinde devrimci hareket ülke çapında yaygınlaştırıldı. Çarlık, hareketleri bastırmakta güçlük çekiyordu. Beri yandan da bu kez "yasama yetkisi" olan yeni bir Duma'nın toplanacağını vadediyordu. Yeni Duma'nın seçimleri de genel oyla olmayacaktı. Nüfusun yarısı, kadınlar, iki milyondan fazla işçi oy kullanamayacaktır. Seçim kademeli olacak ve gizli oylama olmayacaktı. Bolşevikler bu kez de Duma'nın Çarın oyunlarını gizleyen bir perde olduğu gerekçesiyle boykot edilmesi görüşündeydiler.

Seçimlerin yapılacağı 1906 yazında Kronstad ve Sveaborg'da denizciler ayaklanmış ve devrim hareketi yeni bir kabarma göstermiş olmasına karşın, genelinde bu dönem, devrim dalgasının inişe geçtiği ve Çar'ın gücünün arttığı bir dönemdi. Seçimlerin boykotu, Duma'nın toplanmasını önleyememişti. Lenin bu boykotun "yanlış" olduğunu daha sonra söyleyecekti.²⁴

Çar Birinci Dumayı dağıtıp İkinci Duma seçimlerini ilân edince, bolşevikler, soldan gelen direnmelere karşın seçimlere katıldılar. 3 Haziran 1907'de Çar İkinci Duma'yı dağıttığında, atmış beş sosyal-demokrat milletvekili tutuklandı ya da Sibiryaya sürüldü. Bolşevikler üzerinde büyük baskılar, işkenceler, cezalar uygulandı. Böylece birinci devrim (1905-1907) yenilgiyle sonuçlanmış oluyordu.

²³ V. İ. Lenin, *Demokratik Devrimde Sosyal Demokratların İki Taktiği*, Sol Yayınları, Ankara 1977, s. 53.

²⁴ V. İ. Lenin, *Sol Komünizm, Bir Çocukluk Hastalığı*, Sol Yayınları, Ankara 1979, s. 27.